

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ARAP DİLİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
ARAP DİLİ VE EĞİTİMİ PROGRAMI**

**BERLITZ METODU VE “TÂLİMÜ’L-LUGATİ’L-ARABİYYE
ALÂ TARÎKATİ BERLITZ” KİTABI KAPSAMINDA ARAPÇA
ÖĞRETİMİNDE YAPILAN YENİLİKLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜMMÜ GÜLSÜM UZ

İSTANBUL, 2024

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ARAP DİLİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
ARAP DİLİ VE EĞİTİMİ PROGRAMI**

**BERLITZ METODU VE “TÂLÎMÜ’L-LUGATİ’L-ARABİYYE
ALÂ TARÎKATİ BERLITZ” KİTABI KAPSAMINDA ARAPÇA
ÖĞRETİMİNDE YAPILAN YENİLİKLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÜMMÜ GÜLSÜM UZ
(220541001)**

**Danışman
(Doç. Dr. Asiye Çelenlioğlu)**

İSTANBUL, 2024

27/06/2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı Arap Dili ve Eğitimi programı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi 220541001 numaralı Ümmü Gülsüm Uz'un hazırladığı "Tanzimat'tan Sonra Arapça Öğretimi Alanında Yapılan Yeniliklerin 'Tâlmü'l-Lugati'l-Arabiyye Alâ Tarikati Berlitz ve Gayetü'l Ereb fi Teallüm-i Lisâni'l-Arab" Kitapları Kapsamında Değerlendirilmesi" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 27/06/2024 Perşembe günü saat 14:30'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının "Berlitz Metodu ve 'Tâlmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarikati Berlitz' Kitabı Kapsamında Arapça Öğretiminde Yapılan Yenilikler" şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. (Danışman) Doç. Dr. Asiye Çelenlioğlu	Kabul
2. Prof. Dr. Hüseyin Yazıcı	Kabul
3. Prof. Dr. Kerim Açık	Kabul
4.
5.
6. (İkinci Danışman)*.....

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağılı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ümmü Gülsüm Uz

TEŐEKKÜR

Bu tezin yazılmasında başta tanıştığım günden itibaren bana Arap dili eğitimiyle ilgili pek çok konuda rehberlik eden değerli hocam Doç. Dr. Asiye ÇELENLİOĞLU'na teŐekkür ederim.

Bugün dünyada olmasa da yaşadığı süre zarfında bana her zaman inanan, desteğini hâlâ hissettiğim rahmetli anneannem AyŐe Őahin'e teŐekkür ederim.

Yol gösterici yönüyle ve deneyimleriyle bana her zaman destek veren dedeme, bugüne kadar her türlü fedakarlığı göstererek yanımda olan anneme, babama ve kardeŐime teŐekkürlerimi sunarım.

Ümmü Gülsüm Uz

**“BERLITZ METODU VE ‘TÂLÎMÜ’L-LUGATÎ’L-ARABİYYE
ALÂ TARÎKATİ BERLITZ’ KİTABI KAPSAMINDA ARAPÇA
ÖĞRETİMİNDE YAPILAN YENİLİKLER”**

Ümmü Gülsüm Uz

ÖZET

Tanzimat’ın ilanıyla birlikte Osmanlı Devleti’nde pek çok değişim yaşanmıştır. Yeniliklerin yaşandığı alanlardan biri de yabancı dil öğretimi alanıdır. Batıda uygulanmakta olan yeni dil öğretim metotlarından biri olan ve o dönemde geniş çapta başarı elde etmiş Berlitz Metodu, Osmanlı Devleti’nde ilk olarak Fransızca öğretiminde kullanılmaya başlamıştır.

Orhan Selahaddin’in tercümeleleriyle başlayan Berlitz kitap uyarlamaları o dönem okullarda kullanılmaya başlanmış, öğretilmekte olan diğer diller için de çeşitli Berlitz kitapları basılmıştır. Bu çalışmanın amacı, Tanzimat’ın ilanından sonra Arapça öğretiminde yaşanan yeniliklerin Berlitz Metodu üzerinden incelenerek Arapça öğretiminde yapılan yenilikleri tespit etmektir. Doküman analizi yöntemi kullanılarak Tâlîmü’l-Lugati’l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz kitabı detaylı şekilde incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Arap Dili Eğitimi, Berlitz Metodu, Direkt Yöntem

**“BERLITZ METHOD AND INNOVATIONS IN ARABIC
TEACHING WITHIN THE SCOPE OF THE BOOK ‘TÂLÎMÜ’L-
LUGATÎ’L-ARABÎYYE ALÂ TARÎKATÎ BERLITZ”**

Ümmü Gülsüm Uz

ABSTRACT

With the proclamation of the Tanzimat, many changes took place in the Ottoman state. One of the areas where innovations are experienced is the field of foreign language teaching. The Berlitz Method, which is one of the new language teaching methods applied in the West and has achieved widespread success at that time, was first used in French teaching in the Ottoman Empire.

Berlitz book adaptations, which started with the translations of Orhan Selahaddin, started to be used in schools at that time, and various Berlitz books were published for other languages that were being taught. The aim of this study is to determine the innovations made in Arabic teaching by examining the innovations in Arabic teaching after the proclamation of the Tanzimat through the Berlitz method. By using the document analysis method, the book *Tâlîmü’l-Lugatî’l-Arabîyye alâ Tarîkati Berlitz* was examined in detail.

Keywords: Arabic Language Education, Berlitz Method, Direct Method

ÖNSÖZ

Tanzimat Dönemiyle birlikte yabancı dil öğretimi alanında pek çok yenilik yaşanmıştır. Bu döneme kadar dil bilgisi-çeviri metodu kullanılarak sürdürülen klasik Arapça eğitimiyle dil öğrenim hedeflerine tam olarak ulaşılamadığı, konuşma becerisi konusunda geride kalındığı anlaşılmıştır.

O dönemde Batıda kullanılarak başarılı sonuçlar elde edildiği görülen Berlitz Metodu'nun ilk olarak Fransızca öğretimi için Tanzimat Dönemi'nde yeni açılan okullarda uygulanmasıyla diğer dillere de bu metot uygulanmaya başlamıştır. Diğer dillerin öğretilmesi için hazırlanan kitaplarda tercüme yöntemi kullanılırken, Arapça için bir komisyon oluşturularak metoda özel kitaplar hazırlanmıştır. Bu tezde Berlitz Metodu'nun Arapça için hazırlanan kitabı Tâlîmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz kitabı detaylı şekilde incelenmiştir. Berlitz Arapça kitabıyla ilgili daha önce yapılmış kapsamlı bir çalışmaya rastlanılmadığından bu çalışmanın alandaki boşluğu doldurması temenni edilmektedir. Aynı şekilde çalışma, Arap Dili eğitiminde sürdürülebilirliği de hedeflemektedir, zira söz konusu kitabın önsözünde bugün fark edilen problemlere bir asır önce çözüm önerildiği görülmüştür.

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Tanzimat Dönemi öncesinde ve sonrasında Osmanlı'da Arapça öğretim sürecinden bahsedilmektedir.

İkinci bölümde Berlitz Metodu'nun özellikleri üzerinde durularak o dönemde hazırlanmış olan kitapların içerikleri ve karşılaştırmaları yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise tezin ana konusu olan Berlitz Arapça kitabı Tâlîmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz detaylı şekilde incelenmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Mayıs, 2024

Ümmü Gülsüm Uz

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. OSMANLI'DA ARAPÇA ÖĞRETİMİ	5
1.1. OSMANLI'DA TANZİMAT ÖNCESİ ARAPÇA ÖĞRETİMİ	5
1.1.1. Tanzimat Dönemi Öncesi Arapça Öğretiminde Kullanılan Teknikler.....	6
1.1.2. Tanzimat Dönemi Öncesi Kullanılan Yöntemin Olumsuz Sonuçları	6
1.2. TANZİMAT SONRASI DİL ÖĞRETİMİ.....	7
İKİNCİ BÖLÜM	11
2. YABANCI DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ VE BERLITZ USULÜ.....	11
2.1. KONU İLE İLGİLİ DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ	12
2.1.1. Dil bilgisi-Çeviri Yöntemi.....	12
2.1.1.1. Berlitz Kitaplarında Dil bilgisi-Çeviri Yöntemine Yönelik Eleştiriler	12
2.1.2. Doğal Yöntem	13
2.1.3. Direkt Yöntem	13
2.2. BERLITZ METODU	15
2.2.1. Berlitz Metodu'nun Kurucusu: Maximilian Delphinus Berlitz..	15
2.2.2. Berlitz Metodu'nun Doğuşu	15
2.2.3. Berlitz'in Öğrenci Kabul Etmeye Başlaması: The Providence Journal İlanı	16
2.2.4. 1881-1914 Dünya Çapında Genişleme Dönemi	17
2.2.5. Berlitz Metodunun Osmanlı'da Ortaya Çıkışı	17
2.3. BERLITZ KİTAPLARI VE KARŞILAŞTIRMALARI	20
2.3.1.1. Metod Berlitz'den Tâlim-i Lisân-ı Fransevî	21
2.3.1.1.1. Berlitz Fransızca Konu Dağılımı	21
2.3.1.2. Metod Berliç'den Tadrîs-i Lisân-i Türkî.....	22
2.3.1.2.1. Berlitz Türkçe Konu Dağılımları.....	23

2.3.1.2.2.	Türkçe Kitabında Yer Alan Küçük Detaylar	24
2.3.1.2.3.	Berlitz Türkçe Harf-Okuma Çalışmaları	25
2.3.1.3.	Berlitz-i Fârisî.....	26
2.3.1.3.1.	Berlitz Farsça Konu Dağılımı.....	27
2.3.1.3.2.	Farsça Kitabındaki İlginç Hikâye Dizisi Görselleri	28
2.3.1.4.	Metod Berliç'den Tedrîs-i Lisân-ı Alman	29
2.3.1.4.1.	Berlitz Almanca Harf Çalışmaları.....	30
2.3.1.4.2.	Berlitz Almanca Konu Dağılımı.....	31
2.4.	BERLITZ KİTAPLARI GENEL DEĞERLENDİRME	32
2.4.1.	Çeşitli Berlitz Kitaplarının Mukaddime Kısımlarından Hareketle Berlitz Metodu ve Dil Öğretim Sistemi ile İlgili Önemli Özellikler.....	37
2.4.1.1.	Dil Öğreniminde Hedef Dile Maruz Kalmanın Önemi.....	37
2.4.1.2.	Öğretmen Görevleri	38
2.4.1.3.	Ödevlendirme	38
2.4.1.4.	Dil bilgisi Öğretimi.....	39
2.4.2.	Berlitz Kitaplarında Yer Alan Görseller	40
2.4.3.	Berlitz Metodunda Kelime Öğretimi.....	45
2.4.4.	Berlitz Metodu'nda Dil Bilgisinin Yeri	46
2.4.5.	Berlitz Metodu'nun Elde Ettiği Başarılar.....	47
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	48
3. TÂLİMÜ'L-LUGATİ'L-ARABİYYE ALÂ TARÎKATİ BERLITZ KİTABININ İNCELENMESİ.....	48
3.1. TÂLİMÜ'L-LUGATİ'L-ARABİYYE ALÂ TARÎKATİ BERLITZ KİTABININ GENEL ÖZELLİKLERİ	48
3.1.1. Arapça Mukaddime	48
3.1.1.1. Arapça Mukaddimenin Tercümesi.....	50
3.1.2. Kitabı Hazırlayan Komisyon	52
3.1.2.1. Abdulaziz Çâvîş (عبد العزيز چاويش)	52
3.1.2.2. Ali Suad	53
3.1.2.3. Edhemizâde Mehmed Kemâleddin.....	54
3.2. BERLITZ BİRİNCİ KISIM: KELİMELER VE CÜMLELER KISMI İNCELEMESİ	55
3.2.1. 1.Ders: Okul Eşyaları, İsim Cümlesi	55
3.2.2. 2.Ders: Sıfat Tamlaması ve Örnek Cümleler.....	56
3.2.3. Ders: Yer-yön Zarfları, Soru Edatları ve Bazı Kişi Zamirleri	57
3.2.4. 4.Ders: Vücut Organları ve Muttasıl Zamirler	58

3.2.5.	5. Ders: Kıyafetler, Kumaşlar ve Örnek Cümleler	59
3.2.6.	6.Ders: Mazi, Muzari ve Emir Fiil.....	61
3.2.7.	7.Ders Hayvanlar, İsm-i Fâil ve Mastarlar	63
3.2.8.	8.Ders: Meçhul Fiil, Sayıların Temyizi ve Konu Tekrarı.....	64
3.2.9.	9. Ders: Harf, Kelime, Cümle ve Sıra Sayıları.....	65
3.2.10.	10.Ders: Ev eşyaları, Şehir ve Aile Bireyleri.....	66
3.2.11.	11. Ders: Eşyalar ve Tekrar	67
3.2.12.	12. Ders: -ebilmek Kalıbı ve Tekrar Cümleleri.....	68
3.2.13.	13. Ders: Şart Cümlesi	69
3.2.14.	14. Ders: Olumsuz Fiil ve Konuşma Becerisine Yönelik Cümleler 69	
3.2.15.	15. Ders: Muzari Fiil	70
3.2.16.	Çiçekler	71
3.2.17.	Meyveler	71
3.2.18.	Yiyecekler.....	72
3.2.19.	İçecekler	72
3.3.	دروس السنة السابعة.3 YEDİNCİ SINIF DERSLERİ.....	73
3.3.1	Resimli Okuma Parçaları	73
3.4.	ALTINCI VE YEDİNCİ SINIFLAR İÇİN MÜŞTEREK HİKÂYE KISMI..	81
3.5.	قسم الاستظهار.5 ŞİİR VE NESİR KISMI.....	84
3.5.1.	Şiirlerin Genel Özellikleri.....	85
3.5.2.	Nesir Örneği.....	85
3.6.	BERLITZ ARAPÇA KİTABININ SONU VE GENEL DEĞERLENDİRMESİ	86
3.6.1.	Olumlu Yönler	87
3.6.2.	Olumsuz yönler.....	88
	SONUÇ.....	89
	KAYNAKÇA	91
	EKLER.....	95

ÇİZELGE LİSTESİ

Tablo 2. 1 Klasik Arapça ve Berlitz Arapça Cümle Karşılaştırmaları.....	18
Tablo 2. 2 Berlitz Kitapları, Mütercimleri ve Basım Yılları.....	20
Tablo 2. 3 Berlitz Kitapları Görsel Karşılaştırmaları.....	41
Tablo 2. 4 Berlitz Fransızca ve Berlitz Arapça Hikâye Görselleri Karşılaştırması ...	42
Tablo 3. 1 Altıncı ve Yedinci Sınıflar İçin Müşterek Hikayeler Listesi	81
Tablo 3. 2 Berlitz Arapça Kitabında Bulunan Şiir ve Nesir Kısmı.....	84

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2. 1 Berlitz Türkçe Kitabı Son Sayfa Görseli	24
Şekil 2. 2 Berlitz Türkçe Kitabı Ödev Bitirme Görseli.....	24
Şekil 2. 3 Berlitz Türkçe Kitabı Harf Okuma Çalışmaları Örnekleri.....	25
Şekil 2. 4 Berlitz Farsça Kitabı Örnek Hikâye Görselleri.....	28
Şekil 2. 5 Berlitz Almanca Kitabı Harf Çalışmaları.....	30
Şekil 2. 6 Berlitz Kitapları Görsel Örnekleri.....	40
Şekil 2. 7 Berlitz Kitapları Fotoğraf Kullanım Örnekleri	44
Şekil 2. 8 Berlitz Arapça Kitabı Çiçek Motifleri	44
Şekil 3. 1 Berlitz Arapça Kitabı Sayıların Veriliş Şekli Örneği.....	56
Şekil 3. 2 Berlitz Arapça Kitabı Vücut Organları Anlatım Örneği.....	58
Şekil 3. 3 Berlitz Arapça Kıyafetler Konusu Görsel Örneği.....	60
Şekil 3. 4 Berlitz Arapça Hayvanlar Dersi Görsel Örneği	63
Şekil 3. 5 Berlitz Arapça Mutfak Gereçleri Görsel Örneği.....	72
Şekil 3. 6 Berlitz Arapça Kitabı Son Sayfa Görseli	86

KISALTMALAR

ÍSAM	İslam Araştırmaları Merkezi
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
bkz.	Bakınız
vb.	Ve benzeri

GİRİŞ

Yabancı dil öğretiminde kullanılmakta olan çok sayıda yaklaşım, metot ve teknik bulunmaktadır. Dilin öğrenme hedefleri ve ortamına göre değişebilen bu öğretim yaklaşımları tarihsel dönemlere göre değişiklik göstermiştir. Dönemin ekonomik, sosyal ve teknolojik yeterliliği dil öğretimine etki eden temel unsurlandandır. Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemi sonrasında yaşanan gelişmeler, yabancı dil öğretiminde de yeni yaklaşımların önünü açmıştır. Osmanlı Devleti'nde öğretilen ilk yabancı dil olan Arapça, Tanzimat öncesine kadar dini literatürü anlamaya yönelik bir araç olarak görülmüş, öğretimi de bu amaca yönelik planlanmıştır. Tanzimat sonrasında ise başta Fransızca olmak üzere diğer Batı dillerinin öğretiminde kullanılan yeni metotların etkisiyle dört temel dil becerisinin gelişmesi hedeflenmiştir.

Tanzimat öncesinde ”العربية مفتاح العلوم.” (*Arapça, ilimlerin anahtarıdır.*) anlayışıyla öğretilmekte olan Arap dili, Kuran'ı kerim, hadis, siyer ve fıkıh gibi İslamî İlimleri anlamak için bir anahtar, niteliğinde olmuş, medreselerde okutulmakta olan kitaplar da bu amaca yönelik düzenlenmiştir. İmam Birgivi'nin *Emsile, Bina, Maksud, İzzi, Avamil* gibi eserleri Arap dili eğitiminde kullanılan temel kitaplardandır. Söz konusu kitaplarda diyalog metinleri, günlük konuşma cümleleri veya güncel olayları takip edebilecek kelime bilgisini sağlayabilecek herhangi bir alıştırmaya olmadığı görülür. Bunun sebebi yukarıda da zikredildiği gibi, Arapçanın bir amaç değil, araç dil olarak kullanılması ve öğretiminin de bu doğrultuda programlanmasıdır.

Amaç dini literatürü anlamak olduğundan bu dönemde yoğun olarak geleneksel yöntem diğer adıyla dil bilgisi-çeviri yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin temelini dil bilgisi kuralları ve çeviriler oluşturmaktadır. Bu doğrultuda Arapça sarf yani fiil çekimi dil öğretiminde çok büyük yer kaplamaktadır. Sarf öğretimine verilen vakit diğer dil becerilerinin öğretimin önüne geçmektedir. Sonuç olarak, sözü geçen yöntem dini metinlerin çevrilmesi gibi amaçlar için oldukça uygun olmasına rağmen dört temel dil becerisini geliştirmeye yönelik değildir.

Dil öğretiminde yaşanan bu sorunlar, eğitimde yeni yöntem arayışlarına neden olmuş, Tanzimat Dönemi'nin başlamasıyla her alanda olduğu gibi dil öğretimi alanında da yenilikçi bir yaklaşım olarak Batı dillerinin öğretiminde kullanılan kitaplara benzer müfredat kaleme alınmıştır. Berlitz Metodu'nu uygulamak adına hazırlanan kitaplar da bu alandaki ilk örneklerindedir. Osmanlı'da Berlitz Metodu ilk olarak Fransızca öğretiminde kullanılmıştır. Orhan Selahaddin tarafından hazırlanan *Method Berlitz'den Tedrîs-i Lisân-ı Fransevî* adlı kitap, diğer dillerin bu yöntemle öğretimi için de önyak olmuştur. Bu yöntemle iletişim odaklı, eğitimde hedef dilin kullanıldığı bir öğretim metoduna geçmek için ilk adımlar atılmıştır. O dönemde geniş çapta başarı yakalamış Berlitz Metodu, direkt metotla neredeyse aynı özelliklere sahip olan bir dil öğretim metodudur. Bu metot kullanılarak yapılan dil öğretiminde hedef dil ağırlıklı olarak kullanılır.

Bu çalışmada *Tâlimü'l-Lûgati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz* kitabı merkeze alınarak, Berlitz Metodu incelenmiş ve bu metotla kaleme alınmış diğer Berlitz kitapları karşılaştırılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Üç bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde Osmanlı'da Arapça öğretiminin genel durumu ve Tanzimat'ın ilanıyla birlikte bu alanda yaşanan yeniliklerden söz edilmiştir. İkinci bölümde o dönemde kullanılan dil öğretim metodları ve diğer diller için hazırlanmış Berlitz Metodu kitapları genel olarak incelenmiştir. Üçüncü kısımda ise *Tâlimü'l-Lûgati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz kitabı* detaylı olarak incelenerek değerlendirilmiştir.

PROBLEM DURUMU

Bu çalışmanın problem durumu günümüzde Arap dili eğitimi alanında yaşanan sorunlara bundan uzun zaman önce çözümler sunulmuş olduğunun anlaşılmasıdır. Berlitz kitaplarıyla Osmanlı'da dil öğretiminde uygulanan tekniklerin özellikle Arapça öğretim kitabı *Tâlimü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz* kitabı üzerinden incelenerek dil öğretimine getirdiği yeniliklerin değerlendirilmesi ana hedeftir. Aynı şekilde metodun daha detaylı anlaşılabilmesi için söz konusu dönemde Berlitz Metodu'yla kaleme alınmış diğer dil öğretim kitapları karşılaştırılarak incelenmiş ve Berlitz Metodu'nun gerektirdiği öğretim süreci değerlendirilmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın genel amacı Tanzimat sonrasında Arapça öğretiminde uygulanmaya başlanan Berlitz Metodu'nun söz konusu dönemde Arapça öğretimine katkısını ve getirdiği yenilikleri değerlendirmektir.

Bu amaçla *Tâlimü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz* adlı kitap seçilmiş ve alt amaçlar aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- 1) Tanzimat dönemi öncesinde Osmanlı'da yabancı dil eğitimi nasıldı?
- 2) Tanzimat sonrasında Batıdan etkilenecek hazırlanan ilk kitap Berlitz midir?
- 3) Osmanlı'da Tanzimat Dönemi öncesinde Arapça öğretiminde kullanılan kitaplar nelerdir?
- 4) Osmanlı'da Arapça hangi dil öğretim metodu ile öğretilmekteydi?
- 5) Berlitz Metodu olarak da adlandırılan direkt yöntemin özellikleri nelerdir?
- 6) Osmanlı'da dil öğretim alanında yapılan yenilikler ilk olarak hangi dil üzerinde gerçekleşmiştir?
- 7) Berlitz Metodu Arapça öğretiminde beklenen sonucu vermiş midir?

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırmanın önemi, Berlitz Metodu ile dil öğretiminde yaşanan yenilikleri Arapça öğretimi merkezde olacak şekilde incelemektir. Günümüzde Arapça öğretiminde yaşanan sorunlar güncelliğini korumasına rağmen çözüm önerileri sürdürülebilirlik içermemektedir. Halbuki 1900'lü yıllarda kaleme alınan Berlitz kitaplarının önsözündeki bilgiler dikkate alındığında Arap dili eğitiminde sunulan çözüm önerilerinin pek çoğunun aslında yüzyıl öncesinde söylenenlerle uyduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu alanda çözüm üretmek, daha önce nelerin yapıldığını bilip bunun üstüne bir şeyler inşa etmekle mümkün olacaktır. Yapılan bu çalışmayla hedef dilde eğitim yapılması ve dil bilgisi-çeviri metodunun olumsuz yönleriyle ilgili pek çok değerli tavsiyenin yer aldığı bu kitaba farkındalık kazandırarak Arap dilinde sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmiştir. Alanda Berlitz Arapça Metodu ile ilgili

alandayapılmış bir çalışma olmadığından araştırmanın bu boşluğu dolduracağı ve yeni çalışmaların önünü açacağı düşünölmektedir.

ARAşTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel bir veri analiz yöntemi olan doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. (Kıral, 2020) Osmanlı Dönemi'nde hazırlanmış Berlitz kitapları (*Metod Berlitz'den Tâlim-i Lisân-ı Fransevî, Metod Berliç'den Tedrîs-i Lisân-i Türkî, Berlitz-i Fârisî, Metod Berliç'den Tedrîs-i Lisân-ı Alman*) genel olarak incelendikten sonra tezin asıl konusu olan *Tâlîmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz kitabı* incelenmiştir.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

İncelenen kitaplara sahaflar ve İSAM kütüphanesinden ulaşılmıştır. Aynı şekilde karşılaştırılması yapılan Berlitz kitaplarına "Osmanlı Dönemi Nadir Eserlerin Kataloglanması, Dijital Ortama Aktarılması ve Elektronik Ortamda Kullanıma Sunulması" kapsamında İBB Katalog tarama sistemi üzerinden ulaşmak da mümkündür.

SINIRLILIKLAR

Tanzimat Dönemi'nde Berlitz yöntemiyle Arapça öğreten bir kitap olması nedeniyle yöntem hakkında varılan sonuç sınırlı kalmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. OSMANLI'DA ARAPÇA ÖĞRETİMİ

Bu kısımda Osmanlı'da Arapça öğretimi Tanzimat öncesi ve sonrası olmak üzere iki kısımda incelenmiştir.

1.1. OSMANLI'DA TANZİMAT ÖNCESİ ARAPÇA ÖĞRETİMİ

Osmanlı'da dine verilen önemden dolayı Arapçaya ve Arapça öğretimine verilen değer büyük olmuş; bu nedenle Arapça, medreselerde okutulan ilk dil olma özelliği göstermiştir (Özkan, 2010). Söz konusu dönemde medreselerde Arapça öğretilme sebebi dini kaynakları anlamaktır. Belli başlı kitaplar üzerinden şerh-haşiye usulü ile sürdürülen klasik Arapça öğretiminde öğrencilerin İslami kaynakları anlayabileceği seviyeye gelmesi hedeflenmektedir. Klasik yöntem olarak adlandırılan Arapça öğretiminden kastedilen, medrese usulü Arapça öğretimidir; medreseler Osmanlı döneminde yükseköğretim kurumuna tekabül etmektedir (Can, 2017). Yoğun şekilde sarf ve nahiv öğretimine odaklanmış olan medrese usulü Arapça öğretiminde, gerektiğinde kitapları baştan sona ezberlemek suretiyle kademeli bir dil öğretiminden bahsetmek mümkündür. Tanzimat Dönemi'ne kadar herhangi bir yenilik yapılmadan dil eğitiminin aynı şekilde ilerlediği görülmektedir.

Öğretimde kolaydan zora basitten karmaşığa ilkesini benimseyen Osmanlı medreseleri, kullanmış olduğu kitaplarda da seviye seviye ilerlemektedir (Doğan C. , 1989). Bu bağlamda ilk sınıflarda muhtasar, sınıf derecesi yükseldikçe ise mufassal dersler görüldüğü gözlemlenmektedir (Şanal, 2003). Tanzimat'a kadar Osmanlı'da okutulan kitaplar ve metotlar hemen hemen aynı kalmakla birlikte İmam Birgivi'nin kitapları yenilik olarak görüldüğünden bu kitapların tasnifi yapılırken İmam Birgivi öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Bunun sebebi Birgivi'nin şerhlerinin öğrencilere yönelik olmasıdır (Arslan, 1999).

Klasik Arapça eğitimi sarf öğretiminde kullanılan kitaplardan bazıları¹ şunlardır: Emsile, Bina, Maksud, İzzi. Nahivde ise Avamil-i Birgivi, Kafiye gibi gibi kitaplar kullanılmaktadır.

¹ Kitaplarla ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretiminde Kullanılan Kitaplar, Turkish Studies, Betül Can s.488-497

Bu kitapların genel öğretim metoduna bakıldığında talebelerin öğretmenlerinin ders şerhini dinlemeleri ve kitapta geçen ibareleri ezberlemeleri şeklinde sürdürüldüğü görülmektedir. Ders bittikten sonra işlenen kitap baştan sona ezbere okunarak diğer derse geçilmektedir. Dil bilgisi kurallarından oluşan bu kitaplarda kullanılan yöntemin mukabili dil bilgisi-çeviri yöntemidir.

1.1.1. Tanzimat Dönemi Öncesi Arapça Öğretiminde Kullanılan Teknikler

Osmanlı'da Arapça öğretiminde kullanılan tekniklerden bazıları şu şekilde sıralanabilir: Takrir, ezber, kavrama, imla, tekrar, soru-cevap, müzakere ve münazara (Sarıkaya, 1997).

Takrir (Anlatma) Metodu: Müderrisin işlenmekte olan kitaptaki metni sarf ve nahiv kuralları bakımından detaylı şekilde açıklamasıdır. Anlatım ana dilde yapılır. Öğrenciler metni kendi kitaplarından takip ederek gerektiğinde not alırlar veya dersi öğrenciye okutup kendileri ara ara gerekli açıklamalar yapar (Açık, 2020).

Ezber Metodu: Medreselerde en sık kullanılan metottur. Osmanlı'da Kur'an ve hadis ezberi yaygın olduğundan Arapça öğretiminde de bu yönetime başvurulmuş, ezberi yapılacak metinlerin öğrencilere uygun olacak şekilde düzenlendiği görülmüştür (Altun, 2019).

Müzakere Metodu: Öğrencilerin dersi arkadaşlarıyla birlikte tekrar etmesi ve konu hakkında bilgi alışverişi yapmalarıdır.

İmla Metodu: Öğrencilerin dersi dinleyerek gerekli notları almaları ardından birinin yazılanları sesli okuyarak gereken tashihlerin yapılmasına dayanan imla metodu, matbaanın ve kitap basımının yaygın olmadığı dönemlerde kullanılmaktaydı (Türk, 2009).

1.1.2. Tanzimat Dönemi Öncesi Kullanılan Yöntemin Olumsuz Sonuçları

Osmanlı medreselerinde Arapça öğretiminde dil bilgisi-çeviri yöntemi kullanılmıştır. Emsile, bina ve maksud kitaplarıyla başlayan Arapça öğretim sürecinde fiillerin çekimi gibi tasrifat konularının büyük önem teşkil etmiştir. Öğrenci bir nevi dil öğrenmeye fiil çekimlerini ezberleyerek başlamaktadır. Dil bilgisine bu denli önem verilen medreselerde, konuşma becerisine gereken önem 1910 yılında çıkan Medâris-i İlmiye Nizamnamesi ile başlamıştır (Bolat, 2023). Osmanlı'nın son dönemlerinde

yaşanan bu gelişme ile hem program hem müfredat açısından pek çok yenilik gerçekleşmiştir (Yazıcı, 1994).

Tanzimat'a kadar Arapça öğretimi yabancı dil öğretimi amacıyla değil Arap dilinde yazılmış ders kitaplarını anlamaya yönelik sürdürülmüştür. Medresede alınan Arapça eğitimini başarısız olarak tanımlamak doğru değildir, nitekim alınan eğitimler sonucunda Arapça eserler yazabilecek seviyeye gelinmiştir (Can, 2010). Klasik Arapça öğretiminde görülen eksiklik konuşma becerisini öğretim hedefleri arasına alınmaması ve bunun sonucunda da bu dil becerisinin gelişmemesinden kaynaklanmaktadır. Berlitz gibi metotların gündeme gelme sebebi, bu metodun kısa süre içinde öğrencilere konuşma becerisi sağlaması ve bu konuda Batıda büyük ün kazanmasıdır.

Osmanlı düşünürü ve yazar olan Ali Suavi, medreselerdeki sorunu şu sözleriyle net bir şekilde özetlemiştir: *“Sarftan pek çok ilâl ve tasrif belledim. Nahivden pek güzel irâb yapardım. Lâkin Arapça bir güzel nutuk irad etmesini veya bir hoşça mektup yazmasını hâlâ yapamadığım cihetle şu iki ilimden dahi müstefit olamadım desem doğru söylemiş olurum.”* (Ergin & Bolat, 1977)

Bu cümleler Osmanlı döneminde Arap dili eğitiminin konuşma ve yazma becerisini geliştirmede ne denli eksik kaldığını göstermektedir.

1.2. TANZİMAT SONRASI DİL ÖĞRETİMİ

1839 yılında Osmanlı Devleti'nde Abdülmecit'in Tanzimat Fermanı'nı ilan etmesinden onun vefatına kadar olan zaman dilimi Tanzimat Dönemi olarak adlandırılır (Soydan & Tüncel, 2013). Bu dönemde pek çok alanda düzenlemeler yapılmıştır. Her ne kadar fermana direkt olarak geçmese de eğitim alanında pek çok değişikliğe ve yeniliğe imza atılmıştır (Okumuş, Cihan, & Avcı, 2006).

Eğitim sahasında Batı tarzında yenilikler yapıldığı görülmektedir. Batıdaki okullarda kullanılan güncel metot ve teknikler Osmanlı'daki okullarda uygulanmaya başlanmıştır. Buna örnek olarak Batıda dil öğretiminde kullanılan metotları o metodun uygulayıcısının adıyla -Mösyö Ahn Usulü, Berlitz Usulü- Osmanlı'ya geçirmeleri gösterilebilir. Mösyö Ahn Usulü'nün kullanıldığının belirtilmesi bu dönemde müelliflerin Avrupa'yı model aldıklarının ve takip ettiklerinin işaretidir (Açık, 2022).

Tanzimat'ın ilanından sonra açılan okulların ders programları incelendiğinde Arapça ve Farsçanın yanında Fransızca öğretilmeye başladığı görülmektedir (Akyüz, 2012). Açılma sebeplerinden birisi de yabancı dil eğitimi vermek olan ve 1868'de açılmış olan Galatasaray Sultanisi, o dönemdeki diğer kurumların yabancı dil öğretimindeki yetersizliğine işaret etmekle birlikte bu okulda uygulanan Fransızca öğretiminin iyi şekilde sürdürülmesi ve bazı hocalarının Fransız olması bu okuldaki öğrencilerin iyi seviyede Fransızca bilerek mezun olmasını sağlamıştır (Potukoğlu & Büyüktolu, 2020). Bu tarzda yeni metotların başarılı olduğu görüldükçe medreselerdeki eğitim süreci de sorgulanmaya başlamıştır.

Tanzimat Dönemi'nde medreselerdeki eğitimin çağın eğitim ihtiyaçlarına ve anlayışına cevap vermediği görülmüştür (Okumuş, Cihan, & Avcı, 2006). Bu sebeple bu dönemde sadece metodolojik olarak değil Rüştüye, idadi ve sultani gibi çeşitli okullar açılarak çok daha köklü değişimlere gidilmiştir.

Tanzimat sonrası açılmış olan Batı tarzındaki okullarda kullanılan yeni metotlar ve öğretim usulleri ile birlikte, Osmanlı aydınları Arapça öğretimini sorgulamaya başlamışlar ancak eğitimdeki bu yeni uygulamalar medrese eğitimi tercih edenlerle Batı tarzını tercih edenler arasında problem yaratmıştır (Hazer, 2002).

Bunun sebebi medreselerde süregelen sarf-nahiv geleneğinin direkt olarak dini amaçlara ve İslami ilimlere hizmet ediyor oluşudur. Batıyı örnek alarak ithal metotlarla Arapça öğretmek bazı kesimlerce olumsuz karşılanmıştır. Osmanlı Dönemi'nde okutulmuş kitapların ve sistemin günümüzde medrese tarzı kurumlarda halen sürdürülmesi bu anlayışın hala etkin olduğunu göstermektedir.

Tanzimat'tan sonra kurulmuş okullarda modern yöntemlerle Arapça öğretmek için kitaplar yazılmaya ve kullanılmaya başlamıştır (Soyupek, 2004). *Tâlîmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz* ve İsmail Hametî bin Osman'ın *Usul-i Tedrîs-i Arabî: Mösyö Ahn Usulü* adlı kitaplar Arap dili eğitimi alanında modern yöntemlerle kaleme alınan kitapların ilklerindedir (Gürer, 2023). ***Usul-i Tedrîs-i Arabî: Mösyö Ahn Usulü*** (Hametî, 1314/1896) kitabının mukaddimesi dil öğretiminde hedeflenen yeniliklere işaret etmesi bakımından önemlidir:

“Padişahımız sayesinde ülkenin her yerinde bilim ve dil öğretimi diğer zamanlarla kıyaslanmayacak şekilde gelişme göstermiştir. Bu anlamda güzel Lisân Arapçanın öğretimi için konuşma ve tercüme konusunda öteden beri dil

öğretimi konusunda ilgi çekmiş olan Mösyö Ahn'ın usulü liselerin 1,2,3. yıllarında kullanılmak üzere düzenlenmiştir. Arapça kelimelerin çokluğu, keyfiyeti ve irab kaideleri dolayısıyla kelimelerin sonundaki değişimler açısından diğer dillere oranla daha hassas olduğu söylenebilir. Tercümesi yapılacak Arapça kelimelerin Türkçe Arapça mukabil kelimelerden seçilerek öğrencilere alıştırılması bu usulün temel esaslarındandır. Bahsi geçen kitapta kullanılan usulde önce Türkçeden Arapçaya, ardından Arapçadan Türkçeye tercüme etkinlikleri verilmiş, sonrasında ise bu tercümeyle ait dil bilgisi kuralları gösterilmiştir. Bu usulle az bir sürede hem tercüme hem konuşma hem de imla ve kelime bilgisinde ilerleme gösterildiği görülmektedir. 20 seneden beri Arabistan'da yaşayan Arap çocuklara Türkçe, Türk çocuklara ise Arapça öğretiminde aralıksız olarak kullanılmaktadır ve başarılı sonuçlar elde edildiği tecrübeyle sabittir. Bundan başka bir de rüştiye ve mekteplerde muvafık bahsi geçen kitabın kolaylaştırılması adına model alınan usul basımda olduğu gibi sözlüğe ihtiyaç duyulması halinde Şemseddin Sami Bey'in Türkçeden Arapçaya sözlüğü olan yaklaşık 1000 sayfayı aşan Kamus-u Türki'si tercih edilebilir. Arapçanın bu yeni usul üzere düzenlenmesi hususundaki eser, alanında ilk olması sebebiyle yapılmış kusur ve yanlışlar gayet doğaldır. Bunların eğitim uzmanları nezdinde muaf tutulacağına ümitvârim...”

Bu mukaddimeden de anlaşıldığı üzere, Batıdan alınan bu metodun alanında ilk olması sebebiyle kusurlar barındırabileceği belirtilmiştir. Bu ibare, dil öğretiminde yeni yaklaşımların denendiğini göstermektedir.

Berlitz 1924 basım Fransızca kitabının arka kapak sayfası incelendiğinde o dönemde Bab-1 Ali caddesinde Gayret Kütüphanesi'nde bulunan Lisân kitaplarından bazılarının listesine ulaşılmıştır.² Burada belirtilen kitap isimlerinden söz konusu

² Sözü geçen kitap isimleri eserin bulunma zorluğundan dolayı burada verilmiştir. Berlitz Fransızca 1924 basım arka kapak sayfası: *Rehber Lisân (Fransızca, İngilizce, Arapça), Türkçe-Fransızca Büyük Lügat, Kolaylıkla Fransızca Öğrenmek Usulü, Fransızca'yı Nasıl Öğrenmeli? Kendi Kendine Fransızca Öğrenme Usulü, Fransızca Dersleri ve Tercümesi, Avrupa'da Türk (Mükâleme Mecmuası), Yeni Paris Sadâsı-Fransızca Konuşalım, Metod Berlitz ve Tercümesi (Vasfi Bey), Berlitz Usulü İki Tabloda Ef'âl, Berlitz Usulü Tefrik-i Cins, Berlitz Usulü Ef'al-i Franseviyye Cetveli, Fransızca Teshîl-i Lisân (İkinci), Ef'âl Gayri Kiyâsiyye, Tercüme-i Sarf-ı Fransevî, Kendi Kendine Fransızca Elifba, Kendi Kendine İngilizce Elifba, Kendi kendine Rumca Elifba, Kendi Kendine İtalyanca Elifba, Fransızca Konuşalım, Fransızca Yeni Mecmua Mükâleme, Kendi Kendine Rusça Elifba, Kendi Kendine Ermenice Elifba, İngilizce-İngilizce Muallimi, Almanca Kavâid Muallimi,*

dönemde dil öğretimi alanında köklü değişikliğe gidildiği, farklı dillerde kendi kendine öğrenmeye yönelik kitaplar yayınlandığı söylenebilir.

Yenilikler dönemi olarak nitelenen Tanzimat'ın ilanıyla birlikte Osmanlı Devleti'nde dil öğretiminde Batıdaki metotlar denenirken aralarında o dönemin en ünlü metodu sayılan Berlitz, Osmanlı'da da büyük rağbet görmüştür. Önce Fransızca için uygulanan Berlitz Metodu, o dönem öğretilen diğer dillere de uygulanmış, her bir dile özel ayrı Berlitz kitabı hazırlanmış, düzenlenen kitaplarda metotla ilgili açıklayıcı bilgiler, öğretmenlere tavsiyeler ve ders içinde uygulanması için yönergeler verilmiştir. Bu bölümde Berlitz usulünden detaylı olarak bahsedilecektir.

Almanca Nahiv ve Tercüme, Almanca Teşekkül-i Kelimât, Almanya'da Türk (Kendi Kendine Mükâleme), Almanca Mecmua-i Mükâleme (Hocasız), Almanlar için Türkçe Mükâleme, Mükâleme El sine (Her Lisândan), Türkçe-Fransızca Mükemmel İnşa, Fransızcadan Türkçe Lügat (Murad Bey), Türkçeden Fransızca Lügat (Murad Bey), Türkçe Öğrenmek için Berlitz, Fransızca Türkçe Usulü İnşa, İngilizce Türkçe Lügat (Sinan Bey).

İKİNCİ BÖLÜM

2. YABANCI DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ VE BERLITZ USULÜ

Yabancı dil öğretiminde her geçen gün değişen hedefler ve ihtiyaçlar doğrultusunda öğrenme sürecini daha verimli şekilde yöneterek kısa sürede hedeflere ulaşabilme gibi konuları gündeme getirerek metot sorununu ortaya çıkarmıştır (Sunel, 1989). Her dil öğretim sürecinin belli bir hedefi bulunmaktadır, belirlenen hedef doğrultusunda süreç boyunca kullanılacak olan teknikler, kitaplar, farklı ders araçları ve materyaller belirlenerek dersler planlanmaktadır. Yeterli ders araç-gereci bulunmayan ve Latince gibi genelde çeviri amaçlı kullanılan dil bilgisi-çeviri metodu en eski dil öğretim metodudur. Bu yöntem günümüzde hala aynı amaçlar doğrultusunda kullanılmaktadır. Bu metoda tepki olarak çıkan direkt yöntem ise konuşma becerisini hedef alan bir dil öğretim metodudur. Berlitz Yöntemi daha çok bu metotla ilgilidir. Yöntemler yoğunlaştıkları dil becerilerine göre birbirinden ayrılmaktadır. Örneğin direkt yöntemde konuşma becerisi daha ön plandayken dil bilgisi-çeviri metodunda gramer kuralları ve okuma metinlerinin çevrilmesi ön plana çıkar.

Bu yöntemleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

(طريقة النحو والترجمة) Dil bilgisi-Çeviri Metodu

(الطريقة الطبيعية) Doğal Metot

(الطريقة المباشرة) Direkt Metot

(الطريقة السمعية الشفوية) İşitsel-Dilsel Metot

(الطريقة المعرفية) Bilişsel Metot

(الطريقة السمعية البصرية) İşitsel-Görsel Metot

(الطريقة الإيجابية) Telkin Metodu

(الطريقة التواصلية) İletişimsel Metot

(الطريقة الانتقائية) Seçmeli Metot

(الطريقة الجماعية) Grupla Öğretim Metodu (Baytar, 2016)

2.1. KONU İLE İLGİLİ DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

2.1.1. Dil bilgisi-Çeviri Yöntemi

Tam olarak ne zaman çıktığı ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamakla beraber antik çağlardan beri kullanıldığı düşünülmektedir. Geleneksel yöntem olarak da bilinir. Günümüzde en sık kullanılan yabancı dil öğretime metotlarından biridir. Bu metotta hedef dildeki gramer konularını öğrenmek ve metin çevirileri yapabilmek hedeflenmektedir. 17. Yüzyılda Latin dilinin öğretiminde gelişmeye başlamış olan bir yöntemdir. Bu metodun kullanımında öğretim anadili ile gerçekleştirilir. John Locke *Some Thoughts Concerning Education (Eğitim Üzerine Düşünceler)* adlı kitabında dil öğreniminin alışkanlık ve ezber olduğuna dikkat çekmiştir (Demirel P. D., 1993).

Bu yöntemde kullanılan ana materyaller ana dili ve hedef dilde olacak şekilde iki dilli bir sözlük ve gramer kitaplarıdır (Gömlüksiz, 2000). Aynı şekilde çevirisi yapılacak metinler ve kelime listeleri de bu yöntemde sıklıkla kullanılmaktadır. Yöntemin son aşamasında yer alan klasik ve dini eserlerin çevrilmesi metodun ana esaslarından biri olduğundan dil öğretimine dil bilgisi kurallarından başlanmaktadır (Özsarı, 2000).

Osmanlı medreselerinde dil öğretiminin dil bilgisi-çeviri yöntemine göre yapıldığı söylenebilir. Özellikle Arapçanın öğretilmesinde sarf ve nahiv olarak bilinen ses ve yapıya dayalı öğretim, bu kanıyı doğrulamaktadır (Uçak, 2015).

Bu yöntemin uygulama sonuçlarına genel olarak bakıldığında metin çevirisi ve dil bilgisi kurallarında ilerleme katedildiği ancak dinleme ve konuşma becerilerinin geri planda kaldığı görülmektedir.

2.1.1.1. Berlitz Kitaplarında Dil bilgisi-Çeviri Yöntemine Yönelik Eleştiriler

Berlitz Metodu uygulanan kitapların mukaddime kısımlarında dil bilgisi-çeviri metoduyla ilgili eleştirilere yer verildiği görülmektedir. Buna örnek olarak:

“Tercüme usulü ile dil öğrenenler ne yabancı dilin ruhunu tamamıyla anlayabilirler ne de öğrenmek istedikleri dille düşünebilirler.” (Berlitz M. , 1930)

“Bazen yabancı dilde bir kelimeyi veya bir tabiri ana dilde muadili bulunmaması sebebiyle tamamen ifade etmek mümkün olmaz.” (Berlitz M. , 1930)

“Bundan başka tercüme usulü birtakım problemlere sebep olur. Eğer öğrenci “Benim bir kalemim var.” ibaresini işitirse bunun Türkçeye mahsus bir inşa tarzı olduğunun farkında bile olmadan “Benim bir kalemim var.” diye tekrar ededurur. Eğer bu cümleyi iki üç kere işitmişse “Benim var bir kalem.” gibi bir ibare duyduğunda bu öğrencinin kulağını tırmalar ve yanlış yapı olduğunu anlar. Ancak tercüme usulü ile dil öğrenmiş bir öğrenciyse kendi ana diline göre, mesela İngilizce ve Fransızcada olduğu gibi “Benim var bir kalem.” şeklinde düşünür ve her defasında aynı hata devam ededurur. Hatta on sene sonra bile doğru şekil olan “Benim bir kalemim var.” ibaresi ona doğru gibi gelmez.” (Berlitz M. , 1930) -Türkçe öğretimi konusunda

“Bizim yaptığımız bu usulle hedefimiz, Lisân öğrenmeyi bir sistem altında düzenleyerek yabancı ülkelere gitme problemini (sınıf ortamında bu ortamı oluşturarak) bertaraf etmektir. Daima bilinenden bilinmeyene, basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru gidilerek, öğrenci farkına bile varmadan onu en temel eşya dersinden en yüksek konuşma becerisine getirmektir.” (Berlitz M. , 1930)

2.1.2. Doğal Yöntem

Pek çok kaynakta direkt metotla aynı başlık adı altında geçen doğal yöntem, dil öğretiminde aracı dil kullanılmayan dil öğretim metotlarından biridir. Dil bilgisi-çeviri yöntemine tepki olarak doğan doğal yöntem, direkt yöntemle arasında pek fark bulunmamaktadır.

2.1.3. Direkt Yöntem

Direkt metot, diğer adıyla doğal 1880 yıllarında dil bilgisi-çeviri yöntemine tepki olarak Almanya ve İskandinav ülkelerinde ortaya çıkarak kısa süre içinde tüm Avrupa ve Amerika’da yayılarak geniş çapta kullanılmaya başlamıştır (Ruyffelaert, 2020). Bu yöntemde ana dili, öğretimin hiçbir aşamasında yer almaz, öğretim sürecinde çeviriden yararlanılmaz ve çoğunlukla konuşma becerisine yoğunlaşılır (el-Huli, 2017).

20. yüzyılın başlarında direkt metot çok büyük popülerlik kazanmış, öğretilen dili ana dili olarak konuşan öğretmenlerin işe alındığı özel okullarda yaygın kabul

görmüştür. Bu okulların en önemlisi Berlitz tarafından kurulan Berlitz Dil Okulu'dur. Berlitz, direkt metot kelimesini kullanmayı tercih etmemiş bunun yerine kendi adını kullanarak Berlitz Metodu demiştir (Brown, 2000). Bu metot başarılı gibi görünse de bütçe, sınıf büyüklüğü, zaman ve öğretmen deneyimi bu metodun devlet okullarında uygulanmasını zor hale getirmiştir. Aslında bu yöntemde önemli olanın metodolojiden ziyade öğretmenin bu süreci yönetebilme kabiliyeti olduğu görülmektedir. Ana dil kullanımındaki katılığın rağmen direkt metot günümüzde halen dil pedagojisini etkilemektedir (Pemberton, 2024).

2.2. BERLITZ METODU

Berlitz Metodu 1878 yılında Maximilian Delphinus Berlitz tarafından Amerika'nın Rhode Island Eyaleti'nde ortaya çıkmış bir dil öğretim metodudur. Direkt metotta olduğu gibi eğitimde hedef dilin kullanıldığı bir metottur.

2.2.1. Berlitz Metodu'nun Kurucusu: Maximilian Delphinus Berlitz

Maximillian Berlitz 1852 yılında Almanya'da doğdu. Roman, İskandinav, Slav Dilleri, Latince ve Yunanca olmak üzere pek çok dil öğrendi. 1870 yılında Amerika'ya giderek Rhode Adası'na taşındı (Kurihara, Morita, Pauls, Santoro, & Trinca-Bautista, 2008). Buraya taşındıktan sonra kısa süreli olarak dil öğretmeni olarak çalışmaya başladı, daha kalıcı bir pozisyonda Almanca ve Fransızca öğretmeye başlamak üzere Providence'a taşındı. Beş yıllık öğretmenliğin sonunda 1878 yılında bu okulu William W. Warner'dan satın aldı (Maximillian D. Berlitz, 2007). Bu sayede ilk Berlitz okulu kurulmuş oldu.

2.2.2. Berlitz Metodu'nun Doğuşu

Berlitz, fazla çalışmaktan hasta olduğu bir dönemde New York Times gazetesine Fransızca öğretmeni aramakta olduğuna dair bir ilan paylaşır, ilana başvuran Nicholas Joly adındaki Fransızca öğretmenini etkileyici özgeçmişi sebebiyle işe alır. Joly, Providence'a geldiğinde onun çok az İngilizce konuşabildiğini gören Berlitz oldukça şaşırmıştır. Derslere kendisi giremeyeceğinden Berlitz, Joly'ye derslerde uygulaması için birtakım yönergeler verir. Berlitz, öğrencilerin ana dilini bilmeyen Joly'den derslerde farklı objeler göstermesini, tekrar ve soru cevap metodlarını kullanmasını istemiştir. Berlitz'den önce benzer tekniklerin Gottlieb Henness ve Lambert Sauveur tarafından icat edildiği, Berlitz'in birtakım değişiklikler yaparak bunu bir metot haline getirdiği kaynaklarda geçmektedir (Çetinkaya, 2023).

Birkaç hafta sonrasında sınıfa dönen Berlitz, öğrencilerin başarılı bir aksanla Fransızca konuşabildiğini görür. Bu, Berlitz metodunun çıkış noktası kabul edilmektedir. Birkaç hafta içinde öğrenciler geleneksel yöntem kullanıldığında öğrendiğinden çok daha fazlasını öğrenmiştir (Kurihara, Morita, Pauls, Santoro, & Trinca-Bautista, 2008).

Berlitz'in doğuşunu sağlayan ilkeler günümüzde halen sabittir, bunlar: *“Maksimum öğrenci katılımıyla konuşma becerisine yoğunlaşmak, sadece öğretilen dili konuşmak, nesnelere kullanmak, dil bilgisini örnek cümle ve görsel destek ile anlatmak, öğretilen dili ana dili olarak konuşan öğretmenleri işe almak ve öğrencilerin motivasyonunu korumak için hataları pozitif bir şekilde düzeltmek.”* (Kurihara, Morita, Pauls, Santoro, & Trinca-Bautista, 2008)

2.2.3. Berlitz'in Öğrenci Kabul Etmeye Başlaması: The Providence Journal İlanı

Berlitz'in öğrenci almaya ilk başladığı zamanlardan bir gazete ilanı, metodun oldukça iddialı olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bahsi geçen gazete, Berlitz Metodu'nun doğduğu yer olan Amerika'nın Rhode Island Eyaleti'nin en büyük gazetesi Providence metropol bölgesine hizmet vermektedir. 1829'da yayımlanmaya başlayan Providence Journal, Pulitzer ödüllü günlük bir gazetedir. (The Providence Journal) İlan³ aşağıdaki şekildedir:

“Ana dili Almanca olan ve daha önce Fransa'da ikamet eden, son zamanlarda bu ülkede İngilizce branşında öğretmenlik yapan Prof. Berlitz, özellikle Fransızca, Almanca ve Latince olmak üzere eski ve modern dillerde eğitim vermek adına öğrenci kabul edecektir. Odalar aydınlık ve hoştur; yöntem ise orijinal ve kolaydır, çok az ezberleme gerektirir; hızlı ilerleme garantilidir, her öğrenciye bireysel eğitim verilir; birkaç günlük deneme ücretsizdir, Öğrenciler herhangi bir saatle sınırlı değildir. Fransızca ve Almanca konuşma ve yazma becerisine özel dikkat edilmektedir. En yüksek referanslar; yabancı ve Amerikan. Başvuru, 8:30-5 arasında Hoppin Homestead Binası Westminster Street'tedir. Asansörü kullanın.”

³ *Languages (Providence Journal Gazetesinde Berlitz Metoduyla ilgili yer almış orijinal ilan metni) Prof. Berlitz, a native German and former resident of France, of late a teacher of English branches in this country, will receive pupils in Ancient and Modern Languages, especially in French, German and Latin; THREE MONTH'S DAILY INSTRUCTION FOR \$10. Rooms light and pleasant; method original and easy; very little memorizing required; rapid progress guaranteed; individual instruction to every student; a few day's trial free; students not confined to any one hour. Special attention to Conversation and Correspondence to French and German. Highest references; foreign and American. Apply, between 8:30? and 5 o'clock, at Hoppin Homestead Building Westminster Street, Use the elevator* (Kurihara, Morita, Pauls, Santoro, & Trinca-Bautista, 2008).

2.2.4. 1881-1914 Dünya Çapında Genişleme Dönemi

Rhode Island'ın içinde bulunduğu New England'taki başarısını takiben Doğu kıyısında okullar açan Berlitz, 1866 yılında merkezini New York'a taşımış metodunu 1889'da Paris'e, 1889'da Londra'ya getirmiştir. "Berlitz Metodu" başlığı altında ders materyalleri basması için bir yayıncı tutan Berlitz, 1900 yılında resimli ve ciltli 25 kitaba ulaşmıştır. Çeşitli ödüllerle ünü gittikçe artan Berlitz okulları, İngiltere'den Rusya'ya Latin Amerika'dan Orta Doğu'ya kadar genişlemiştir (Kurihara, Morita, Pauls, Santoro, & Trinca-Bautista, 2008). Kısa sürede dünya çapında bu kadar okul açmak Berlitz Metodu'nun ne ölçüde başarılı sonuçlar verdiğini kanıtlamıştır. Bundan sonra da hızla açılmaya devam eden okullar 1910'lu yıllarda Osmanlı Devleti'ne gelmiştir. Berlitz kitapları mukaddimleri dikkate alındığında metodun farklı okullarda okutulduğu ve İstanbul'da da Berlitz Dil Okulu açıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim bu kitapların Osmanlı'daki öncüsü ilgili Berlitz kitaplarının kapak sayfasında "*İstanbul Berlitz Mektebi Eski Türkçe ve İstanbul Üniversitesi Fransızca öğretmeni Orhan Selahaddin*" şeklinde tanıtılmıştır. 1912'de Orhan Selahaddin tarafından tercüme edilen *Metod Berliç'ten Tedrîs-i Lisân-ı Fransevî* adlı kitapla birlikte kısa süre içinde diğer diller için de bu kitaplar hazırlanmıştır.

2.2.5. Berlitz Metodunun Osmanlı'da Ortaya Çıkışı

Berlitz Metodu Osmanlı'da ilk kez Fransızca öğretimi için kullanılmıştır. Fransızca derslerinde kullanmak üzere Maximillian Berlitz'in *Method Berlitz'den Tedrîs-i Lisân-ı Fransevî* isimli kitabını Orhan Selahaddin tercüme etmiştir (Çetinkaya, 2023). Selahaddin'in kitabın II. baskısının giriş bölümünde yaptığı açıklamalara bakılarak bu metodun 120 yıldır ülkemizde bilinip kullanıldığı tespit edilmektedir (Çiçek, 2016).

Berlitz tarafından geliştirilmiş doğal öğrenme yöntemlerinden Berlitz Metodu'nda öğrenciler, hedef dilde düşünmeyi öğrenerek basit cümlelerle yeni olan bu dili içselleştirirler. Berlitz Yöntemi'nde dil öğretim hedefleri genel olarak iletişimsel amaçlara yoğunlaşmaktadır. Bu yönteme göre öğrenci hedef dilde düşünmelidir (Kuşçu & Karan, 2017). Derse başlarken öğretmen, çevredeki nesnelere parmağıyla göstererek bunların isimlerini telaffuz eder, kelimeler yavaş ve net şekilde söylenip tahtaya yazılır. Öğretmen hedef dilden başka aracı bir dil kullanmaz. Bu

metotta öğretmenler öğrettikleri dili ana dili olarak konuşan kişilerdir (Aykaç, 2015). Sürekli cümle tekrarı yapılarak öğrencilerin telaffuz kabiliyetinin geliştirilmesi hedeflenir. Soyut kelimeler cümleler üzerinden bağlamsal olarak verilir. Öğrencinin birinci ders itibarıyla anadilinden yardım almaması ve öğrenmekte olduğu dilde düşünmeye başlaması Berlitz Metodu'ndaki en önemli hususlardan biridir. Aynı şekilde kelimelerin sürekli tekrarı ile hem öğrencinin telaffuzu iyi bir seviyeye gelir hem de kelimeler ezberlemek yerine işitme ve tekrar yoluyla öğrenilir (Yaprak & Hepp, 2022).

Osmanlı'da klasik Arapça eğitiminde kullanılan kitaplar öğrencilere konuşma becerisi sağlayamamıştır. Berlitz Metodu'nun uygulanmaya başlanmasının temel sebeplerinden birisi de budur. Aşağıdaki tabloda bu iki kitabın içerikleri hakkında fikir yürütülebilmesi için Osmanlı medreselerinde okutulan temel kitaplardan biri olan Avamil ile Berlitz Arapça kitabındaki cümlelerden bir karşılaştırma yapılmıştır.

Tablo 2. 1 Klasik Arapça ve Berlitz Arapça Cümle Karşılaştırmaları

Avâmil-i Birgivî'den Örnek Cümleler	Tâlimü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz'den Örnek Cümleler
أنا عبيد لله تعالى.	هذا كتابكما يا نجيب ويا رشاد.
أعبد الله حتى الموت.	الكتاب على الكرسي.
كان الله تعالى عليماً حكيماً.	وعيت قول المعلم.
إن البعث حق.	هذه الصحيفة أربعة عشر سطراً.
يدخل الجنة الناس إلا الكافر.	الفرس والحصان للركوب.

Görüldüğü üzere Berlitz Metodu'nda gündelik hayatta kullanılabilecek örnekler üzerinden giderken klasik Arapçada dini unsurlar ön plandadır. Berlitz Metodu bu yönüyle klasik metottan ayrılarak konuşma becerisi üzerine yoğunlaşır. Berlitz Metodu'nun konuşma becerisi konusunda bu denli iddialı olması ve başarılı sonuçlar vermesi, onun dil öğretiminde tercih edilen bir metot olmasını sağlamıştır. Bu amaçla İstanbul'da ilk Berlitz okulu 1912 yılında açılmıştır. Bu tarih o dönemde Osmanlı'da ilk defa Orhan Selahaddin tarafından hazırlanmış olan *Metod Berlitz'den Tâlim-i Lisân-ı Fransevî* adlı kitabın basım tarihiyle paralellik göstermektedir. Fransızcadan sonra sırasıyla Türkçe Arapça, Farsça ve Almanca dillerinde basılan

Berlitz kitapları çeşitli okullarda kullanılmaya başlanmıştır. Bu okullardan Berlitz Arapça kitabı olan *Tâlîmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz* adlı kitabın giriş kısmında şu ibare bulunmaktadır:

مکاتب سلطانیہ نک التتجی ویدنجی سنہ لرنده تدریس ایدلمک اوزره معارف نظارت جلیله سنجہ بر قومیسون
مخصوص طرفندن ترتیب ایدلمشدر.

“Mekاتب-i Sultaniye'nin altıncı ve yedinci senelerinde Tedrîs edilmek üzere maarif nazareti celilesince bir komisyon-ı mahsus tarafından tertip edilmiştir.”

Bu ibareden anlaşıldığı üzere Berlitz Metoduyla Arapça öğretimi Galatasaray Sultanisi'nde uygulanmıştır. Eğitim dili Fransızca olan ve dil öğretiminde öncülerden olan bu okulda Arapça derslerinin müfredata eklenişiyle Batı ve Doğu dillerinin öğretimi sürdürülmüştür.

Diğer Berlitz kitaplarının hangi okullarda kullanıldığı ile ilgili bilgiler oldukça kısıtlıdır. Ancak hazırlanan kitapların akışı birbirine oldukça yakındır, yalnızca eklemeler veya küçük değişiklikler yapıldığı fark edilmektedir. Bu kısımda Berlitz Metoduyla ele alınan kitapların ortak ve birbirinden farklı özelliklerine değinilecektir.

2.3. BERLITZ KİTAPLARI VE KARŞILAŞTIRMALARI

Osmanlı döneminde Berlitz Metodu'nu uygulamak üzere 5 kitap tercüme edilerek okullarda okutulmaya başlamıştır. Bu kitapların isimleri, basım yılları ve mütercimleri aşağıdaki tabloda sırasıyla belirtilmiştir.

Tablo 2. 2 Berlitz Kitapları, Mütercimleri ve Basım Yılları

Kitap Adı	Öğretilen Dil	Mütercimi	Miladi Basım Yılı	Rumi Basım Yılı
Metod Berlitz'den Tâlim-i Lisân-ı Fransevî	Fransızca	Orhan Selahaddin	1911/1912	1327
Metod Berliç'den Tadrîs-i Lisân-ı Türkî	Türkçe	Orhan Selahaddin	1913/1914	1329
Tâlimü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz	Arapça	Komisyon (Ali Suad, Abdulaziz Çâvîş, Edhemizâde Mehmed Kemâleddin)	1915/1916	1331
Berlitz-i Fârisî	Farsça	İsmailzâde Gulam Hüseyin	1915/1916	1331
Metod Berliç'den Tadrîs-i Lisân-ı Alman	Almanca	Mütekâid Mirliva M. A. Nüzhet Paşa	1917	1333

2.3.1.1. Metod Berlitz'den Tâlim-i Lisân-ı Fransevî

Berlitz Metodu'nun Osmanlı'da kullanılmaya başladığı ilk kitap olan *Method Berliç'ten Tedrîs-i Lisân-i Fransevî* adlı eser Orhan Selahaddin tarafından Rumi 1327, miladi 1912 yılında tercüme edilmiştir.

Giriş sayfası notu: 136. basımından alınmış olup 116 resimden oluşan asıl nüshaya gerekli görüldüğünden eklenen 60 resim ilavesi ile ikinci defa olmak üzere basılmıştır. Taklitlerinden sakınılması ve mühürsüz nüshalara sahte nazarıyla bakılması ihtâr olunur.

Kitabın kullanım alanı: Osmanlı Dönemi okullarında Fransızca öğretimi.

Açıklama/Şerh var mı? Osmanlıca şerhler bulunmaktadır.

İçindekiler sırası: Kapak, Berlitz Metodu Ödülleri ve İstatistiki Bilgilerine Sahip Sayfa, Tedrîs-i Elsine İçin Berlitz Metodu Başlıklı Sayfa, Muallimlere Vasâya, Orhan Selahaddin'in İfâde-i Meramı ve Derslere Giriş.

2.3.1.1.1. *Berlitz Fransızca Konu Dağılımı*

1. Ders: Okul araç gereçleri, ev eşyaları
 2. Ders: Renkler
 3. Ders: Yer edatları, Kişi zamirleri, İyelik zamirleri
 4. Ders: İnsan vücudu, Aile fertleri
 5. Ders: Kıyafetler
 6. Ders: Fiil çekimleri
 7. Ders: Tekrar, Hesap
 8. Ders: Kalıp Öğretimi
 9. Ders: Soru kalıpları
 10. Ders: Eğer ve Şart Kalıbı, Geniş ve Geçmiş Zaman Fiilleri
 11. Ders: Olumsuzluk eki, Eğer-Şart Kalıbı
 12. Ders: -ebilmek Kalıbı (Pouvoir)
 13. Ders: Çiçek İsimleri
 14. Ders: Meyve İsimleri, Bitkiler, Bahçe Çiçekleri, Sebze ve Yiyecekler, Mutfak Gereçleri, Fiiller, Hayvan İsimleri
- Son kısım: Okuma metinleri (Çiçek, 2016)

2.3.1.2. Metod Berliç'den Tedrîs-i Lisân-i Türkî

Berlitz Metodu'nu Türkçe'ye uygulamak üzere düzenlenmiş olan *Metod Berlitz'den Tedrîs-i Lisân-ı Türki* adlı kitap, aynı metodun Fransızcasını da hazırlamış olan İstanbul Berlitz Mektebi Eski Türkçe ve İstanbul Üniversitesi Fransızca öğretmeni Orhan Selahaddin tarafından düzenlenmiştir.

Kitabın kullanım amacı: Yabancı okullarda ve gayrimüslim Osmanlı mekteplerinde eğitim alan öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türkçe konuşma ve yazmada problem yaşaması üzerine düzenlenmiştir. ⁴

Açıklama/Şerh var mı? Kitapta yer yer Fransızca çeviriler ve dipnotlar olması, kelime listelerinde Fransızca kelime karşılıklarının verilmesi kitabın hedef kitlesinin Fransız öğrenciler olduğunu göstermektedir.

Kapak sayfasından: Kısım-i İbtidai.

136. basımından alınmış olup 116 resimden oluşan asıl nüshaya gerekli görüldüğünden eklenen 43 resim ilavesi ile ilk defa olmak üzere basılmıştır.

Sayfa düzeni: Cümleler yan yana verilmiştir.

Başlık detayı: تعليم ومكالمة لسان تركي başlıkta geçen mükâleme ifadesi bu metodun konuşma becerisine yönelik olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Okul detayı: Tedrîs-i Elsine için Berlitz Usulü başlığının son cümlesinde şu ibare geçmektedir: “*Bu usulün tatbikât-ı ameliyesini görmeyi arzu eden öğrenciler, kitabın kabında Berliç Elsine Mekâtibinin adreslerini görebilirler.*”

İçindekiler sırası: Kapak sayfası, Tedrîs-i Elsine için Berlitz Usulü, Muallimlere Vasâyâ (Berlitz'den), İfade-i Meram (Orhan Selahaddin'den), Harfler ve Sesler, Dersler

⁴ Daha fazla bilgi için bkz. *Metod Berlitz'den Tedrîs-i Lisân-ı Türki Kısım İbtidai* adlı kitabın girişinde bulunan Orhan Selahaddin'in “İfade-i Meram” kısmı.

2.3.1.2.1. Berlitz Türkçe Konu Dağılımları

- 1.Ders: Okul ve Ev Eşyaları
2. Ders: Renkler
3. Ders: Yer Zarfları, Olmak Fiili
4. Ders: Vücut Organları, Olmak Fiili (Olumsuz, Soru)
5. Ders: Kıyafetler
6. Ders: Fiil Çekimleri
7. Ders: Sayılar (toplu) 1-40 arası, 50,60,80,90,100,1000; saymak fiilinin çekimi
8. Ders: Tekrar
9. Ders: Sorular, Çekimler Ya, Ya da Bağlacı
10. Ders: Verilen Görselleri Betimleme Cümleleri
11. Ders: Şimdiki Zaman, Geniş Zaman ve Sebep-Sonuç Cümleleri
12. Ders: Fiil Çekim Cümleleri
13. Ders: Ne, Ne ile, Niçin: Soru-Cevap, Çiçekler
14. Ders: Meyveler, sebzeler, mutfak gereçleri

2.3.1.2.2. *Türkçe Kitabında Yer Alan Görsel Detaylar*

Aşağıda kitapta yer alan bazı detaylar verilmiştir.

اوح ! بيم سهو کيني کتابم . تورکجه يي سنک سايه گده اوکرندم

Şekil 2. 1 Berlitz Türkçe Kitabı Son Sayfa Görsele

“Oh! Benim sevgili kitabım. Türkçeyi senin sayende öğrendim.”

وظیفه می بیتیردم ؛ ایشته شمندی راحتم.

Şekil 2. 2 Berlitz Türkçe Kitabı Ödev Bitirme Görsele

“Vazifemi bitirdim; işte şimdi rahatım.”

2.3.1.2.3. Berlitz Türkçe Harf-Okuma Çalışmaları

Bu kısımda Berlitz Türkçe kitabında yer alan bazı harf-okuma çalışmaları yer almaktadır.

تدریس السنہ ایچون برلیج اصولی

۱۵

طَ	طِ	طُ	ظَ	ظِ	ظُ
عَ	عِ	عُ	غَ	غِ	غُ
فَ	فِ	فُ	قَ	قِ	قُ
لَ	لِ	لُ	كَ	كِ	كُ

قاضی	غازی	ماضی	راخی	حاجی	ناهی	باجی
سامی	حامی	راوی	ناجی	کافی	چاقی	یابی
صایی	حالی	کامی	ساقی	وادی		

قوقو	قویو	بورو	قوطو	صولو	دوقو	اوقو	ضوفو
بولو	دولو	صویو	شوبو	بوجو	نوجو	قوشو	اوشو
طوقو	اولو						

کاسه	سابه	لالا	قاضی	باجا	بورو	حامی	دولو
نامه	ناجی	پاشا	قوطو	هاله	قوقو	حاجی	ماچا
ماضی	اوقو	یاشا	دایه	سامی	قاپو	قاپا	صوپا
صوبا	ماشا	اوطه	صایی	صوفی	ساقی	بورى	چاقی

Şekil 2. 3 Berlitz Türkçe Kitabı Harf Okuma Çalışmaları Örnekleri

2.3.1.3. Berlitz-i Fârisî

Osmanlı'da yaygın olan bir söze göre Farsça bilen kişi borcunun yarısını ödemiş demektir (Yıldız, 2007). Diğer yarısı ise Arapçadır. Bu açıdan yabancı dil öğrenimi Osmanlı'da çok büyük öneme sahiptir. Dil öğretiminde Berlitz Metodu'nun uygulanmaya başlamasıyla yöntemi Farsça öğretiminde kullanmak üzere *Berlitz-i Fârisî* adlı kitap İsmailzâde Gulam Hüseyin tarafından 1331/1332 (1912) yılında tercüme edilmiştir.

Kitabın hedef kitlesi: Farsça öğrenmek isteyen Türkler.

Açıklama/Şerh var mı? Osmanlıca şerh yok denecek kadar azdır. Dipnot şeklinde öğretmenlere Osmanlıca yönergeler verilmiştir ki bunların da tüm kitap incelendiğinde yalnızca 4 adet olduğu görülmektedir.

İçindekiler: İfâde-i Meram, Berliç Usulü, Dersler, Farsça Kısımına Özel Hikayeler Kısmı, Hâtıme (Usul-i Ta'lim-i Berlitz), Sayfalarda Bulunan Hatalı Kelimeler ve Düzeltme Listesi.

2.3.1.3.1. Berlitz Farsça Konu Dağılımı

1. Ders: Okul araç-gereçleri, ev eşyaları
 2. Ders: Renkler
 3. Ders: Yer edatları
 4. Ders: Vücut bölümleri
 5. Ders: Kıyafetler
 6. Ders: Fiil Çekimleri
 7. Ders: Saymak fiili ve 1-100 arası sayılar
 8. Ders: Soru edatları
 9. Ders: Fiiller, Alfabe, Hava Durumu
 10. Ders: Geniş ve Duyulan Geçmiş Zaman
 11. Ders: Yeterlik Kipi, Şart Cümlesi
 12. Ders: Fiil çekimi
 13. Ders: Fiil Çekimi
 14. Ders: Çiçekler, Meyve ve Sebzeler, Yiyecek ve İçecekler, Mutfak Gereçleri, Hayvan İsimleri
- Son Bölüm: Okuma Metinleri

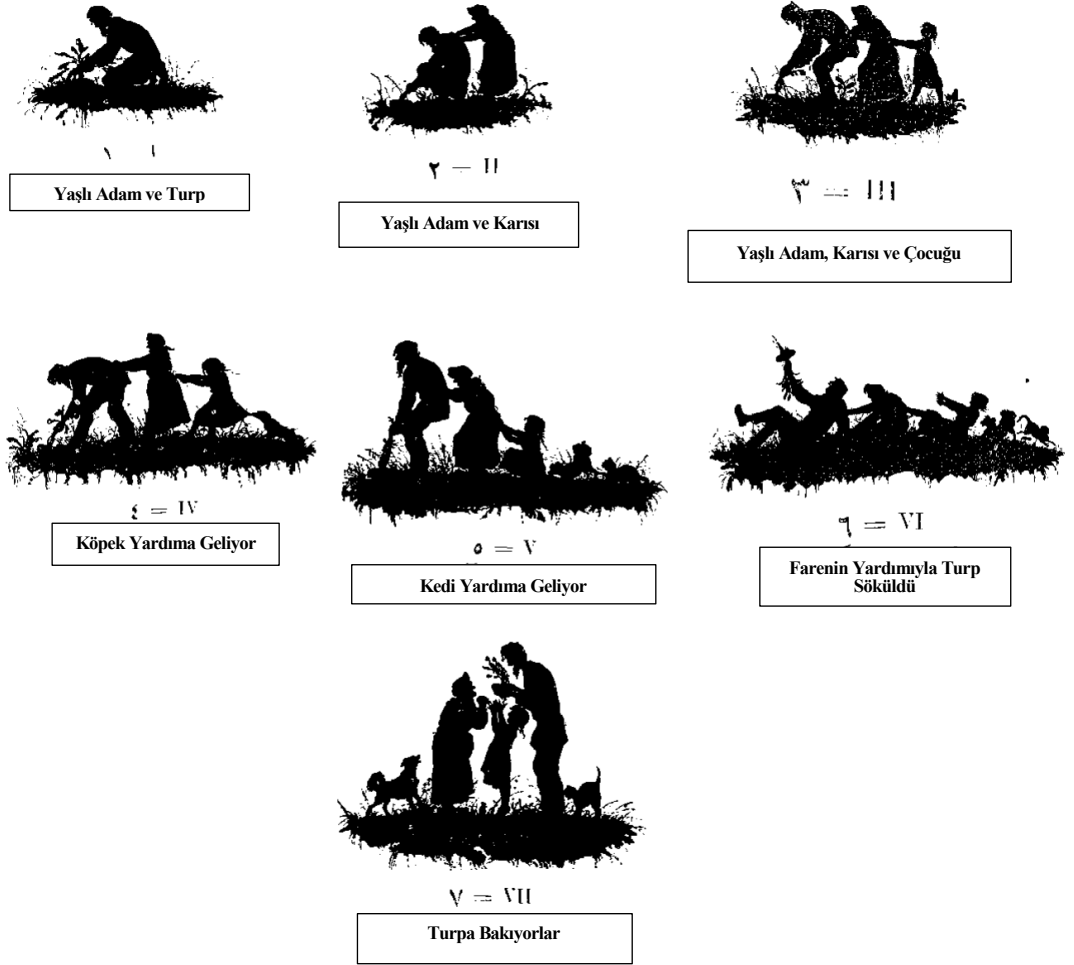
خاتمه

أصول تعليم برليتز Berlitz öğretim yöntemi

(Berlitz yöntemiyle ilgili 9 maddelik anlatım) (Çetinkaya, 2023)

2.3.1.3.2. Farsça Kitabındaki İlginç Hikâye Dizisi Görselleri

Berlitz Farsça kitabında birbirini tamamlayan ve metinleri anlamayı kolaylaştıran bir hikâye dizisi bulunmaktadır. İlgili görseller aşağıda tercümeleriyle birlikte verilmiştir.

Şekil 2. 4 Berlitz Farsça Kitabı Örnek Hikâye Görselleri

2.3.1.4. Metod Berliç'den Tadrîs-i Lisân-ı Alman

Fuat Köprülü'ye göre Türkler İslam'ı kabul ettikten sonra Arapça ve Farsça öğrenimine, Tanzimat sonrasında ise Fransızca başta olmak üzere Batı dillerini öğrenmeye başlamışlardır (Demiryürek, 2014). En yaygın öğrenilen Batı dillerden biri de Almancadır.

1915-1918 tarihlerinde Osmanlı Devleti'nde Maarif Nezareti Müşavirliği yapmış olan Franz Schmidt, Anadolu mekteplerine dair incelemelerde bulunmuş, yaptığı tespitlerde Türkiye'de Avrupa dillerinden sadece Fransızcanın konuşulduğundan söz etmiştir. Buna mukabil Türkiye'de Almanca öğretilmesi için gerekenleri yapmış, maarif nazırı Ahmet Şükrü Bey'in de desteğiyle Alman hocalar getirterek söz konusu dilin öğretimini başlatmıştır. Türkiye'de Almanca öğretimini başlatmak ve iyi seviyelere getirmek isteyen Schmidt, Fransızca eğitiminde çok başarılı olan Galatasaray Lisesi'ni model alarak İstanbul Erkek Lisesi'ni Alman Lisesi gibi eğitim veren bir okul haline getirmiştir (Demirel Ö. F., 2022).

Kitabın hedef kitle: Osmanlı okullarında Almanca öğretimi.

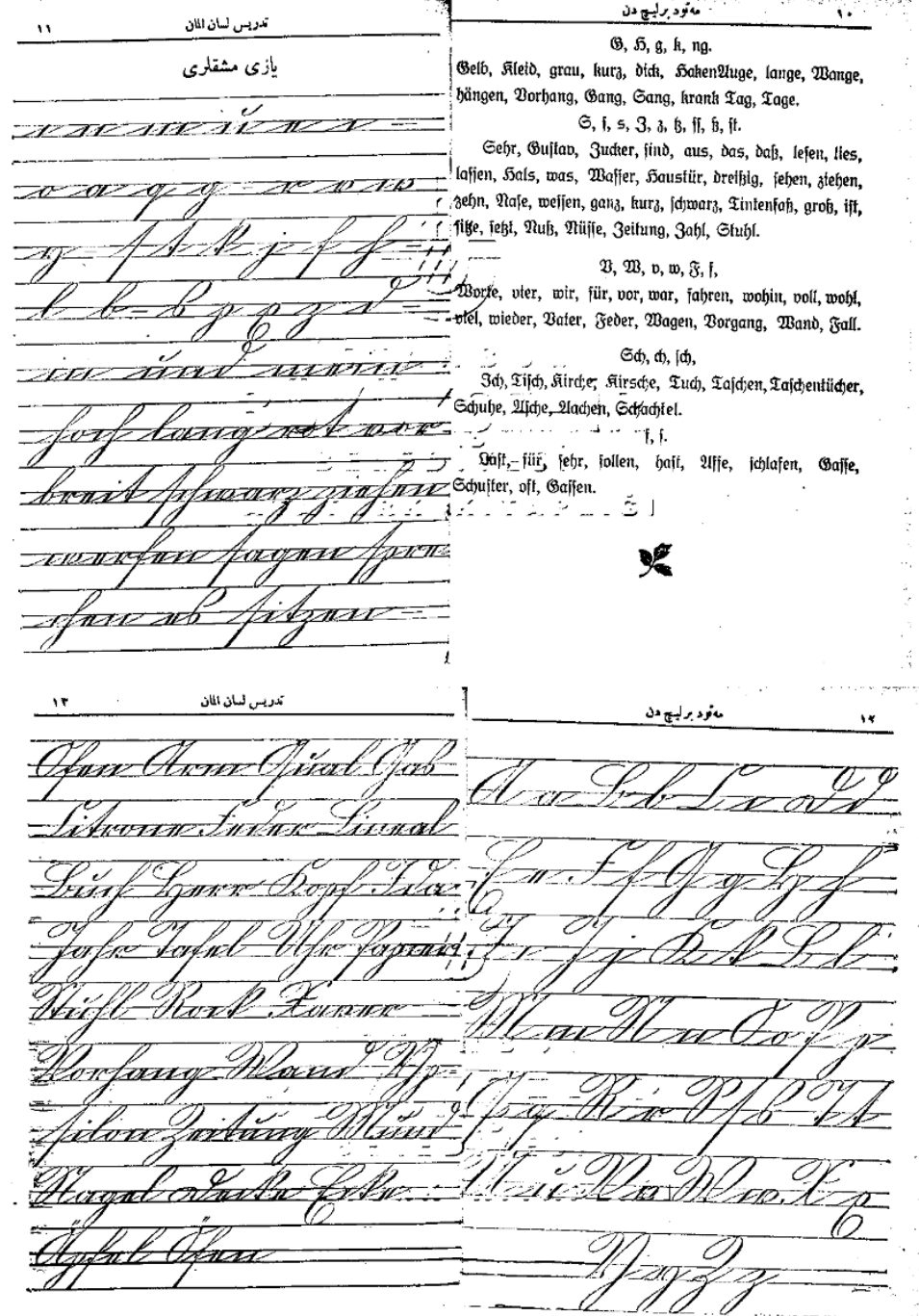
Açıklama/Şerh var mı? Berlitz Metodu'na aykırı olacak şekilde neredeyse tüm cümle ve kelimelerin anlamları hemen karşılıklarına yazılmıştır.

Sayfa Düzeni: Daha düzenli bir cümle sırası vardır. Cümleler yan yana değil alt alta yazılmıştır. Bu, kitabın daha sade görünmesini sağlamıştır.

İçindekiler: Muallimlere rehber, Alman Alfabeti, Kıraat ve Yazı Tâlimleri, Yazı Meşgaleleri, Berlitz Dersleri

2.3.1.4.1. Berlitz Almanca Harf Çalışmaları

Berlitz Almanca kitabında geçen bazı yazı çalışmaları aşağıda verilmiştir.

Şekil 2. 5 Berlitz Almanca Kitabı Harf Çalışmaları

2.3.1.4.2. Berlitz Almanca Konu Dağılımı

1. Ders: Okul ve Ev Eşyaları
2. Ders: Renkler, Sıfat Tamlamaları
3. Ders: İsim Cümlesi, Geniş Zaman (Olumlu, Olumsuz, Soru Cümlesi)
4. Ders: Şimdiki Zaman (Olumlu, Olumsuz, Soru)
5. Ders: Yer-Mekân Zarfları
6. Ders: Vücut Organları
7. Ders: Kıyafetler
8. Ders: Saymak Fiili ve Sayılar
9. Ders: Cümleler Üzerinden Fiil Çekimleri
10. Ders: Eşyalar, Yönelme Hali
11. Ders: -ebilmek
12. Ders: Fiil Cümlesi
13. Ders: Cümleler, Çiçekler
14. Ders: Meyveler, Sebzeler, Mutfak Eşyaları
15. Ders: Hayvanlar
16. Ders: Hayvanlarla İlgili Cümleler
17. Ders: Zaman

Leseübung okuma egzersizi

İkinci kısım

2.4. BERLITZ KİTAPLARI GENEL DEĞERLENDİRME

Yapılan incelemeler sonucunda Berlitz kitaplarının benzer formatlarda ve benzer görsellerle hazırlandığı görülmüştür. Konu sıralamaları ve hikayeler kısmı neredeyse aynıdır. Hemen her kitapta Osmanlıca olarak öğretmenlere yönergeler verilmiştir. Bu kısımda her bir Berlitz kitabı hakkında genel değerlendirmeler yapılmıştır.

Metod Berlitz'den Tâlim-i Lisân-ı Fransevî

Berlitz Metodu'nun Osmanlı Devleti'nde kullanılmaya başlandığı ilk dil Fransızcadır. Berlitz Fransızca kitabı genel olarak incelendiğinde kitapta Osmanlıca şerhler bulunduğu görülmektedir. Bu noktada çok fazla açıklama ve çeviri yapılması Berlitz Metodu'na uygun değildir. Dersin normal sayfa akışında karşılıklı tercüme verildiği gibi dipnotlarda da yer yer Fransızca dil bilgisi konularını hakkında Osmanlıca notlar verildiği görülmektedir. “Fâide” başlığı altında kelime listeleri verilmesi, hikâye kısmında bilinmeyen kelimelerin numaralandırılarak dipnotta anlamının verilmesi de bu kitabın farklı olarak görülen özelliklerindedir.

Metod Berliç'den Tadrîs-i Lisân-i Türkî

Yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan Berlitz Türkçe kitabı genel olarak incelendiğinde ilk göze çarpan unsur Berlitz Almanca kitabında da görülen harf okuma ve hece çalışmaları içermesidir. Aynı şekilde derslere başlamadan önce tekerleme, atasözü ve gündelik hayatta kullanılabilecek bazı cümleler art arda verilmiştir. Bu cümlelerden birkaçına örnek olarak:

“Adın ne? Râşid, ne söyle ne işit.

Selamet istersen dilini tut. Dil bir, kulak iki, iki dinle bir söyle.

Cahil ile konuşan cahil olur.

Bugünün işini yarına bırakma.

Uslu otur, derslerine çalış, efendi ol, işin içinden çık. İşte sana sözüm bu kadar.”

Berlitz Türkçe kitabında Osmanlı Türkçesinde ihtar cümleleri (ders yönergeleri) Fransızca olarak da kelime, cümle çevirileri bulunmaktadır. Bunun

yanında ders sonlarında daha küçük puntuyla Osmanlı Türkçesinde yazılmış kısa paragraflar göze çarpmaktadır. Bu paragraflar okunduğunda meslekler, bazı nesnelere, çoğunlukla da öğrencilere tavsiye niteliğinde, hikâye formatında parçalar olduğu görülmektedir. Bu parçalara şu örnekler verilebilir:

“Necip yerinden kalkar; yazı tahtasına doğru eğilir, yazı tahtasına yaklaşır; işte tahtanın yanına vasıl oldu. Muallim ayakta kürsi üzerindedir. Necip muallimin yanı başında duruyor. Necip sağ eliyle silgiyi aldı; tahtanın üzerindeki yazıları siliyor.

Muallim, Necip’e bir soru sorar. Necip sağır ve dilsiz!.. Ne işitiyor ne de cevap veriyor. Ah! Necip pek tembeldir. Derslerine asla çalışmaz; elbiselerini temiz tutmaz, saçlarını taramaz, hele ellerine bir bakınız! Pislik içinde, pantolonu parça parça, kunduraları çamurlu.

Necip’in biraderi Cemil sınıfın birincisidir. Onu herkes sever. O güzel tabiatlı ve çalışkan bir çocuktur. Elbisesi temiz, saçları taranmış, pantolonu fırçalanmış, kunduraları cilalanmış. Hiçbirinde bir leke yok. Yarın öbür gün vatan iyi bir evlada malik olacak.”

Berlitz Türkçe s.61, 10.ders

Kitapta yer alan bazı parçalar tiyatral ifadeler içerdiğinden öğretmenin bunları sınıfta uygulattığı düşünülmektedir. Aşağıda bunlardan birine yer verilmiştir.

“Nahit sağ gözünü kapar; sol gözünü kapar, iki gözünü kapar. Rıza sağ eliyle masayı çeker ve onu sol bacağıyla iter. Rıza sandalyenin üzerine çıkar; talebeye karşı döner, talebe onu iyice görür. Rıza sağ gözünü kırpar, sol gözünü kırpar; iki gözünü kırpar. Rıza dişlerini talebeye gösterir; dişlerini gıcırdatır. Rıza sandalyeden iner ve gider yerine oturur.

Şimdi Hüseyin’e bakalım ne yapıyor...”

Tâlîmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz

Berlitz Arapça kitabı, diğer kitaplarla karşılaştırıldığında aralarında en hacimli olanıdır. Bu kitabın detaylı incelemesi ilgili kısımda yapılmıştır.

Berlitz-i Fârisî

Farsça kitabında alfabe çalışması olmadan direkt derslere geçilmiştir. Böyle bir giriş yapılmaması alfabe benzerliğindedir. Kitapta Farsçadan başka bir dil başka. Yalnızca öğretmene yönelik bazı yönergeler Osmanlıca olarak verilmiştir. Sayfa düzeni Berlitz Arapça kitabı gibidir, cümleler yan yana verilmiştir. Ortak hikayeler kısmında diğer kitaplardan farklı olarak soruların numaralandırıldığı görülmektedir. Bu kısımdan sonra Berlitz Arapça kitabında olduğu gibi farklı Farsça okuma metinleri ve şiirler kısmı bulunmaktadır. Bu kısım yalnızca Arapça ve Farsça kitabında bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında bu tür metinler kitabı bir üst seviyeye taşımıştır. Berlitz Arapça kitabından sonraki en hacimli kitap olan Tâlim-i Berlitz-i Fârisî kitabının sonunda أصول تعليم برليتز (Berlitz öğretim yöntemi) adı altında 9 maddelik bir kısım yer almaktadır.⁵

Metod Berliç'den Tedrîs-i Lisân-ı Alman

Farklı bir alfabe olmasından dolayı derslere geçilmeden önce harf okuma ve yazı çalışmaları verilmiştir. El yazısı şeklinde sayfalar bulunmaktadır. Genel mukaddime kısımlarından sonra derslere giriş yapılmıştır. Sayfa düzeni diğer Berlitz kitaplarından farklılık göstermektedir. Tam çeviri yapılarak verilen tüm kelime ve cümlelerin çevirisi hemen karşısına yazılmıştır. Bu şekilde Almanca cümleler alt alta yazılmış ve daha sade bir sayfa düzeni yakalanmıştır, ancak bu şekilde çeviri kullanımını Berlitz Metodu'nun aslına aykırıdır.

Hikâye kısımlarında da bilinmeyen kelimeler numaralandırılarak alt dipnotta her birinin anlamı verilmiştir. Çok fazla yönerge içeren Tedrîs-i Alman kitabında metotla ilgili açıklayıcı olduğu düşünüldüğünden şu kapsamlı "Okuma Kısmı" yönergesi bu kısımda Osmanlıca orijinalinden sadeleştirilerek verilmiştir:

Kolay Kıraat Parçaları ve Mükaleme Tâlimleri

⁵ Daha fazla bilgi için bkz. Çetinkaya, G. (2023). Berlitz (Berliç) Yöntemi ile Yazılmış Bir Farsça Öğretim Kitabı: Berlitz-i Fârisî. Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 13, 1631-1645.

1. Öğrenci yüksek sesle anlaşılmasına kâfi gelecek birkaç satır okumalı. Ardından öğrenci paragrafı okuyarak hoca tarafından hataları düzeltilmelidir.

2. Bundan sonra hoca okunan paragrafa ve gösterilmiş olanlara uygun sorular sormalıdır. Hoca ne kadar çok soru sorarsa -ki bunlar da geçen derslerdeki kelimelerden ibaret olmalıdır.- Öğrenci o kadar ilerler, bir öğrenci tereddüt edince öğretmen ona cevapta yardımcı olmalı ve başarılı oluncaya kadar bu husus tekrar edilmelidir. Öğrencinin soruyu anlamadığı görülüyorsa öğretmen sorunun tekrarından kaçınmalıdır. Ya soruyu terk etmeli veyahut birinci sorunun tedricen anlaşılmasını gerektirecek daha kolay bir soru sormalıdır.

3. Paragrafın okunması ve telaffuzu verildikten sonra öğrenci evde o paragrafı ezberlemelidir.

4. Yazı tâlimi olarak öğrenci sözel olarak öğrendiği dersleri okulda ve evde yazabilir.

5. Önemli sayılan fiillerde öğretmen zamanı tahtaya yazmalı ve farklı şahısların kullanımını öğretip belletmelidir.

6. Fiillerin farklı zamanlarıyla soyut kelimeler kolay anlatılır. (Aşağıya müracaat) İzahat-ı Sarfiye için öğretmen öğrenciye öyle sorular yöneltmelidir ki zaman hal ve mazi mefhumları kendi kendine öğrenciye anlatılmış olsun. Mesela: (Resmi çocuk yerden niçin kaldırıyor? Çünkü düşmüş idi. Adam niçin yorulmuştur? Çünkü uzağa gitmişti.)

7. Soyut kelimeler ayrıca kelime olarak değil ibare ve cümlelerde kullanım suretiyle anlatılır ki bu şekilde kuvvet ve ehemmiyetleri cümledeki bağlamından anlaşılabilir olur. Mesela “Leben=Yaşamak” kelimesi şu örnekteki gibi anlatılabilir:

Kann ich mich bewegen, kann ich jehen, und hören? (ja)

Hareket edebilir miyim, görüp işitebilir miyim? (Evet)

Kann der Tisch iich bewegen, sehen und hören) (nein)

Masa hareket edebilir mi? Görüp işitebilir mi? (Hayır)

Warum kann ich mich bewegen?

Neden hareket edebiliyorum?

Weil ich “lebe”.

Çünkü yaşıyorum, canlıyım.

Warum kann der Tisch iich nicht bewegen?

Niçin masa hareket edemiyor, edemez?

Weil er nicht lebt.

Çünkü o yaşamaz, o canlı değildir.

8. Çocuklara mahsus bir kitapta zamirlere ait bir ders bulundurmaya gerek duymadık. Bu konuda problemle karşılaşıldığı takdirde öğretmen bunların yerine kendilerine dönen zamirin olduğu kelimeyi söylemelidir.

9. İsim tamlaması için ayrı bir başlık yoktur. Öğretmen ara sıra fırsattan istifade ile bazı cümlelerde bunları öğretmeye çalışmalıdır. Mesela:

Masanın ayakları vardır. Sandalyenin de; bunlar masanın ayakları, bunlar sandalyenin ayaklarıdır.

Duvar tahtası bu (talebeye dönerek ve şehadet parmağıyla tahtanın aşağı köşesinden boyunca elini hareket ettirerek) uzunluktadır. İşte bu da tahtanın boyudur.

10. Öğretmen kelimelerin bazı kısımlarını açıklamayla yetinmeyerek tümünü açıklamaya çalışmalıdır. Soyut kelimelerin kullanımında öğretmen öyle ifade kullanmalıdır ki bu ifadeden öğretmen hiç sorun yaşamadan fikrini anlayabilsin. Şöyle ki:

İsteyerek bir taş üzerine başınla atılır mısın? Hayır.

Niçin hayır? Çünkü kendini incitirsin.

Bir saman yığını üzerine atlanılırsa incinilir mi?

11- Öğretmen konu dışına çıkmaktan, istiraddan kaçınmalıdır.

12-Dershanelerde öğretim için renkli resim kullanımına müracaat edilmelidir. Resim büyük, renkli ve öyle uygun seçilmelidir ki öğretmene kelimelerin açıklamasını mümkün kılsın. Mesela güzel ve müstekreh (iğrenç) sıfatlarını açıklamak için güzellikte ve iğrençlikte halk tarafından şöhret bulan hayvan resimlerini kullanmak kafidir. Tavus ve baykuş, at ve domuz gibi vb.

2.4.1. Çeşitli Berlitz Kitaplarının Mukaddime Kısımlarından Hareketle Berlitz Metodu ve Dil Öğretim Sistemi ile İlgili Önemli Özellikler

Berlitz İngilizce, Türkçe, Almanca, Fransızca, Farsça gibi diğer dillerdeki basımlar incelendiğinde konu dağılımları gibi öğretmenlere nasihat kısmındaki ibarelerin de her kitapta birkaç farklılık dışında hemen hemen aynı olduğu görülmektedir.

Bu kısımda farklı Berlitz öğretim kitaplarının giriş-mukaddime kısımlarından metotla ilgili açıklayıcı olduğu düşünülmüş birkaç cümle alınarak ilgili konu başlığına göre sınıflandırılmıştır.

2.4.1.1. Dil Öğreniminde Hedef Dile Maruz Kalmanın Önemi

The Berlitz Method of Teaching Languages kitabı mukaddimesinde yer alan Martin Luther alıntısı olan şu söz, Berlitz Metodu'nu özetler niteliktedir.

“Birey, Almanca veya herhangi başka bir dili evin içinde, sokakta ve kilisede konuşarak öğrendiğinde kitaplarda öğrenebileceğinden çok daha iyi öğrenir.

” Dr. Martin Luther

(Berlitz M. D., 1888)

The Berlitz Method of Teaching Languages kitabı mukaddimesinde yer alan Martin Luther alıntısı olan bu söz, Berlitz Metodu'nu özetler niteliktedir. Dil öğretiminde dil bilgisine değil konuşma becerisine odaklanan Berlitz Metodu, hedef dili ana dil gibi öğretmeye çalışmaktadır. Bu şekilde sokakta, evde veya herhangi bir mekânda sürekli hedef dile maruz kalmanın dil öğretiminde kitaplardan çok daha verimli sonuçlar verebileceğinden bahsedilmektedir.

“İşte biz de öğrencilerimize çevresinde bulunan, aşina olduğu nesnelere öğretmek istedik. Onlara kullanmayacakları gereksiz kelimeler vererek zihinlerini yormaktan kaçındık.” (Berlitz M., 1930)

“Yabancı dil edinme aracı olarak kullanılan çeviri, tamamen terk edilir. İlk dersten itibaren öğrenci tamamen ve sadece edinmeye çalıştığı dili duyar.” (Berlitz M. D., 1888)

2.4.1.2. Öğretmen Görevleri

“Konuları birbirine karıştırmadan yani birkaç konuyu bir kerede anlatmaması gerekir.” (Çetinkaya, 2023)

“İşte biz de öğrencilerimize çevresinde bulunan, aşına olduğu nesnelere öğretmek istedik. Onlara kullanmayacakları gereksiz kelimeler vererek zihinlerini yormaktan kaçındık.” (Berlitz M., 1930)

“Dil öğretimi esnasında zihne yerleşmesi için sadece kelimeyi anlamakla yetinilmemeli doğal olarak yani söyleyip dinleyerek öğrenciye anlatmalı. Elbette öğretmenler kelime öğretmek ile dil öğretmek arasında çok fark olduğu noktasına dikkat etmelidir. Bu sebeple öğrencilerin konuşma (pratik) usulüne çok önem vermelidirler.” (Çetinkaya, 2023)

“Herhangi bir ders vermeden önce, öğretmen sadece o dersin içeriğine değil, aynı zamanda öncekilerin içeriğine de çok iyi şekilde aşına olmalıdır.” (Berlitz M. D., 1888)

“Bir öğrenci cevap vermekte tereddüt ederse, öğretmen hemen ona yardım etmeli ve gerekirse ifadeyi tahtaya yazmalıdır. Bir süre sonra öğrencilerin cevap verip veremeyeceğini görmek için aynı soru tekrarlanmalıdır. Öğrenciye zor gelen konular, onu yorduğu sürece verilmemeli, ancak öğrenci bu konulara hâkim oluncaya kadar öğretmen, bu konulara sık sık geri dönmelidir.” (Berlitz M. D., 1888)

“Bir hatayı düzeltirken, öğretmen hatayı alıntulamadan sadece doğru ifadeyi telaffuz etmelidir. Hatayı tekrarlamak, öğrencilerin hatalı kullanımı duymasına sebep olabilir. Aksine, öğrenci kelimenin doğru şekilde telaffuzuna alıştırmalıdır.” (Berlitz M. D., 1888)

2.4.1.3. Ödevlendirme

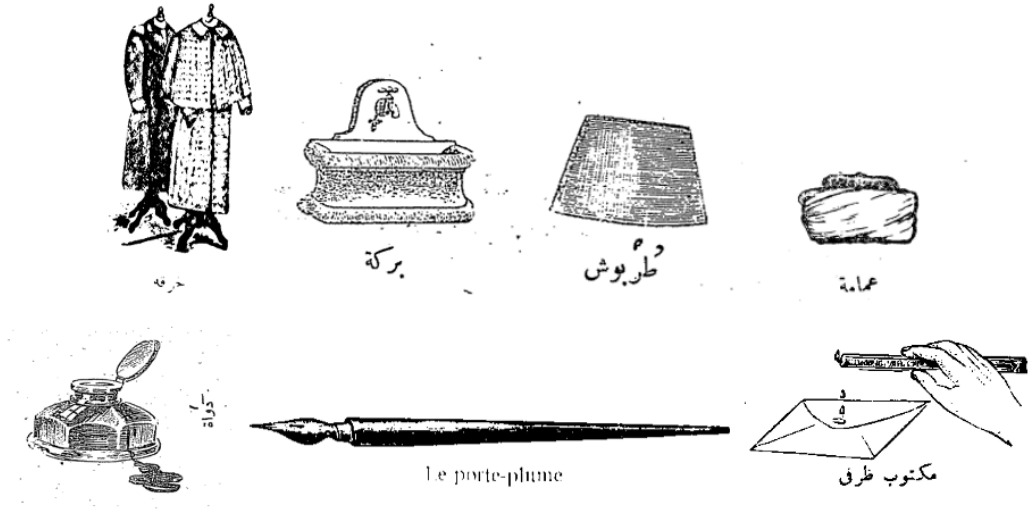
“Öğrencinin derslere önceden hazırlanmasına asla izin verilmemelidir; öğrenci ne kadar çalışkan ve yetenekli olursa olsun, yanlış telaffuz etmekten (yüksek sesle telaffuz etmiyorsa bile bunu zihinsel olarak yapacaktır) ve bir dizi ifadeyi yanlış yapılandırmaktan kendini alamaz. Bunu farkında olmadan yapacaktır. Bu tür hataların uygulanmasının yarardan çok zarar verdiği açıktır. Bununla birlikte, 8. dersten sonra, öğrenciler daha önce aldıkları tüm dersleri evde sürekli olarak gözden geçirmeli ve bu konuları iyi kavramalıdır.”

2.4.1.4. Dil bilgisi Öğretimi

“Başlangıç düzeyinde yani birinci sınıf sırasında tüm dil bilgisi kurallarını anlatmaktan çekinmek gerekir; zira dil bilgisi, dili öğrendikten sonradır. Bu kitapta fiillerin bir kısmının çekimi kural zikretmeksizin verilmiştir.” (Çetinkaya, 2023)

2.4.2. Berlitz Kitaplarında Yer Alan Görseller

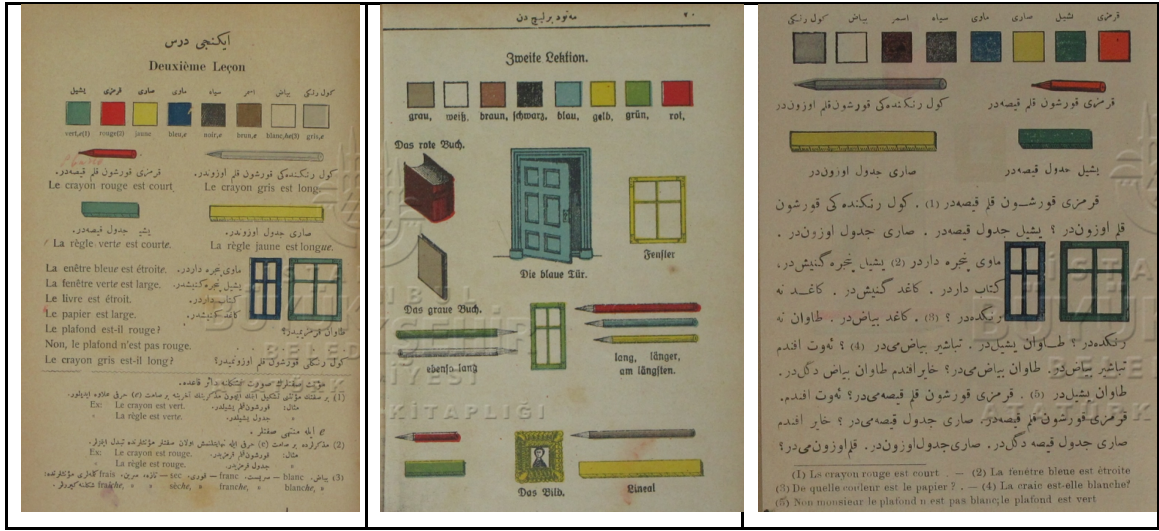
Tanzimat Dönemi'ne kadar kullanılan Arapça öğretim kitaplarında görsel kullanılmamıştır. Berlitz Metoduyla hazırlanmış kitaplar incelendiğinde hemen hemen hepsinde aynı görsellerin kullandığı görülmektedir. Görseller o dönemin toplumsal yapısını yansıtır türdendir. Osmanlı takkesi, sarık, divit, mürekkep gibi kültürel ve dini öğelere yer verildiği görülmektedir. Bu kısımda farklı Berlitz kitaplarından dönem özelliklerini gösteren görsellere yer verilmiştir.

Şekil 2. 6 Berlitz Kitapları Görsel Örnekleri

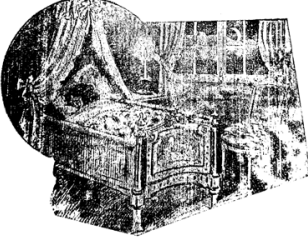
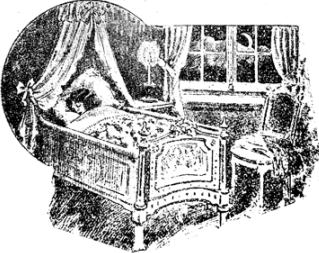

Berlitz kitaplarındaki görseller küçük değişikliklerle birlikte birbirinin çok benzeridir. Aşağıda renkler konusunun o dönem basılmış tüm Berlitz kitaplarında ne şekilde düzenlendiği ve aralarındaki benzerlik açık şekilde gösterilmiştir.

Tablo 2. 3 Berlitz Kitapları Görsel Karşılaştırmaları

Aynı şekilde Berlitz kitapları incelendiğinde hikâye kısmındaki görsellerin bazılarının hemen hemen aynı, kiminde ise az fark olduğu görülmektedir. Burada benzerliklerin anlaşılması için Berlitz'in ilk örneği olan *Berlitz Fransızca Kitabı* hikâye kısmı (*Morceaux de Lecture et de Conversation*) görselleri ile *Tâlimü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz kitabı 7.sınıf dersleri* (*دروس السنة السابعة*) başlığı altındaki metin görsellerinden bir derleme yapılmıştır.

Tablo 2. 4 Berlitz Fransızca ve Berlitz Arapça Hikâye Görselleri Karşılaştırması

Berlitz Fransızca Kitabı Hikâye Görseli (<i>Morceaux de lecture et de conversation</i>)	Berlitz Arapça Kitabı Hikâye Görseli (دروس السنة السابعة)
<p>METHODE BERLITZ</p> <p>La Mère et ses Enfants</p>	<p>أم وأولادها</p>
 <p>La Nuit</p>	<p>في الليل</p>
<p>68 METHODE BERLITZ</p> <p>Le Jour</p>	<p>في النهار</p>
 <p>Avril نيسان</p>	<p>٢ - ٤ نيسان - ٣٠</p>

Mars مارت

١ - ٣ - مارت - آذار - ٣١

Octobre

En Septembre
bre, les fruits
verts, il sont
peut les mang
Nazmi et Na
verger (?) pou
des fruits, m
leurs fruits
branches (?) q
ne peuvent pa
Que faire ?
ter des pierr
bre, mais Nadjié le retient.
Elle dit : « Les fruits
sent (?) en tombant et ils
si bons ». Nazmi aime beau

٨ - ١٠ - تشرين الاول - ٣١

Nous
Les feuille
bées à terr
les qui sor
bres ne sont plus vertes, mais jaunes et
gravure vous voyez une femme. Elle tient
main parce que le vent est très fort. Voy
qui flotte au vent (?) Le vent est si fo

٩ - ١١ - تشرين الثاني - ٣٠

هز التأسف من الشهور المائة والشهر الحادي :

كانون اول ديسمبر

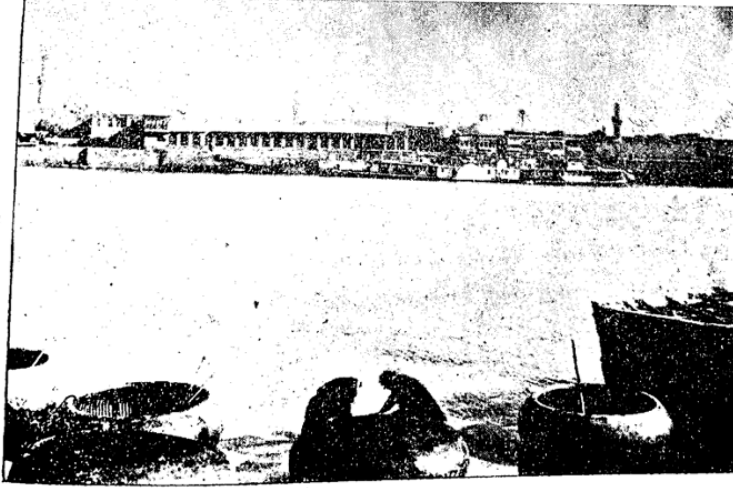
remier jour du mois de Décembre, est la fête (?)

١٠ - ١٢ - كانون الأول - ٣١

نُ من الشهور المائة والشهر الثاني عشر آخر
١٢ - ١٠ - كانون الأول - ٣١

Kitaplarda genel olarak çizim şeklinde görseller olmasına karşın nadir de olsa fotoğraflara yer verildiği görülmektedir. Bunlardan bazıları:

Der Herr

بلا

Şekil 2. 7 Berlitz Kitapları Fotoğraf Kullanım Örnekleri

Berlitz Arapça Kitabında Ders Sonlarında Bulunan Örnek Çiçek Motifleri

Genel olarak dersler farklı çiçek motifleriyle sonlandırılmıştır. Bunlardan bazıları aşağıdaki görselde verilmiştir.

Şekil 2. 8 Berlitz Arapça Kitabı Çiçek Motifleri

2.4.3. Berlitz Metodunda Kelime Öğretimi

Berlitz Metodu'nda somuttan soyuta gidildiği ve öğrencinin etrafında görebileceği nesnelere kullandığı görülür. Bunu yaparken farklı materyaller kullanılmış birden fazla duyu organına hitap edilmiştir. Birden fazla duyu organına hitap eden materyaller kullanılarak verilen bilgiler öğrenci zihninde kalıcı hale gelmesini sağlar (Kaçar, 2013).

Örneğin; kitap kelimesi öğretilirken öğretmen eline kitabı alıp göstererek cümle içinde kullanır. Soru cümlelerinde farklı sıfatlar kullanarak elinde tutmuş olduğu kalemle ilgili cümle çeşitliliği oluşturmuş olur.

هل الكتاب الأحمر ضخم؟

هل الكتاب الضخم أحمر؟

Buna kanıt olarak *Berlitz Ta'lim-i Lisân-ı Türki* kitabındaki öğretim yönergelerindeki cümle gösterilebilir:

“Muallim kitapta mevcut görsellerden hokka, kalem, kitap, cetvel şekilleri üzerine parmağını basarak yahut eşyanın asıllarını göstererek “bu nedir?” sorusunu sormalı, ondan sonra öğrencinin “Bu kalemdir, bu hokkadır.” demesini beklemeli ve soru-cevap zamanlarında öğretmen asla acele etmeyip öğrenciye yardımla beraber düşünmeye fırsat vermelidir.” (Berlitz & Selahaddin, 1329-1911)

Aralarına anlam ilişkisi bulunan kelimelerin birlikte öğretilmesi önemli bir husustur (Kaçar, 2013). Berlitz Metodu'nda tema başlıkları bulunan farklı kelime grubu dersleri vardır. Bu şekilde anlam ilişkisi içinde öğrenciler bilgiyi zihinlerinde daha iyi gruplandırabilir.

Berlitz Metodu'nda kelimeler, öğrencinin günlük yaşamında kullandığı aktif kelimelerdir. Bu kelimeler, öğrencinin etrafında gördüğü ve böylelikle günlük yaşamında rahatlıkla kullanabileceği şekilde seçilmektedir. Öğrencinin sınıf ortamında gördüğü nesnelere kitap, kalem, sıra; evde gördüğü koltuk, soba gibi yakından uzağa ilkesiyle verilmektedir. Böyle bir yöntemde öğretmen, öğrencinin işine yaramayacak ve hayatında kullanmaya ihtiyaç duymayacağı kelimeleri vererek öğrenmeyi güç bir hale getirmez.

Berlitz Almanca kitabında derslerde görsel kullanımı hakkında şu ibare geçmektedir: “Dershanelerde öğretim için renkli resim kullanımına müracaat edilmelidir. Resim büyük, renkli ve öyle uygun seçilmelidir ki öğretmene kelimelerin

açıklamasını mümkün kılsın. Mesela güzel ve müstekreh (iğrenç) sıfatlarını açıklamak için güzellikte ve iğrençlikte halk tarafından şöhret bulan hayvan resimlerini kullanmak kafidir. Tavus ve baykuş, at ve domuz gibi vb.”

Bu ibare Berlitz Metodu'nda görsel kullanımının önemini özetleyen bir cümledir. İlgi çeken görseller kullanarak öğretilen kelimeler hafızada daha iyi kalacaktır.

2.4.4. Berlitz Metodu'nda Dil Bilgisinin Yeri

Tanzimat Dönemi'ne kadar ağırlıklı dil bilgisi ile verilen Arapça eğitimi sonucunda yazma ve okuma becerisinde ilerleme sağlanırken dinleme ve konuşma becerisinde geride kaldığı fark edilmiştir. Berlitz Metodu'nun amaçlarından biri de dil bilgisinin gerektiği ölçüde verilmesidir. Orhan Selahaddin bu konuyu günümüz Türkçesiyle şu sözlerle ifade etmiştir:

“İşte son zamanlarda -Metot Berliç- meydana çıkararak, her tarafından mazhar takdir ve kabul olmuş ve Türkçe, Arapça, Fârisî'den başka her lisâna uygulanarak en kolay ve uygulamalı bir usul olmak üzere cihan medeniyetinin tercih ettiği bir yöntem olmuştur. -Lisân kâideden çıkmaz, kâide lisândan çıkar- ilkesiyle tecrübe edilmiştir ki henüz konuşmaya başlayan bir çocuk sarf ve nahiv görmeksizin birkaç sene içinde ana dilini konuşup yazabiliyorken bir yabancı 10-15 sene çalışmakla dahi bir ifade kullanmaya malik olamamaktadır. İşte kurulan metot, bu anlayışı dikkate alarak bir çocuğun ana dilini öğrenmeye nasıl başladıysa öğretime o şekilde başlamış, önce etrafında gördüğü eşyaları, vücut organlarını, ev eşyalarını gösterme ve soru-cevap suretiyle bir usul geliştirmiştir.” (Berlitz & Selahaddin, 1329-1911)

Bilindiği gibi Berlitz kitaplarında dil bilgisi konuları örnek cümleler üzerinden verilmiştir. Bu konular ayrı bir başlık altında detaylandırılmamıştır. Yine o dönem *Berlitz Usulü İki Tabloda Efal*, *Berlitz Usulü Tefrik-i Cins*, *Berlitz Usulü Efal-i Fransev Fransevîyye Cetveli* adı altında fiil çekim tablosu için ayrı kitaplar basıldığı bilinmektedir.⁶ Burada adı geçen bazı Berlitz kitaplarının metodun uygulanmasıyla ilgili pek çok konuya ışık tuttuğu görülmüştür. Belirtilen kitapların Fransızca için basıldığı tahmin edilmektedir, Arapça için Berlitz kitaplarının başka gramer

⁶ Bu bilgiye 1924 basımlı bir Berlitz Fransızca Kitabı'nın arka kapak sayfasından ulaşılmıştır.

kitaplarıyla basılan birkaç kitabına rastlanmıştır. Normalde Berlitz Metodu'nda öğrencinin kalıp cümleleri ezberlemek suretiyle dili öğrenmesi beklenmiştir ancak bunun doğuracağı muhtemel sıkıntıları ortadan kaldırmak için kitabın farklı gramer kitaplarıyla birleştirilerek basıldığına da rastlanmıştır. Bunlardan bazılarının isimleri şu şekildedir:

- *Tâlîmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz ve Mehmed Zihni Efendi'nin El-Murta'ab fi Sarfî Lisâni'l Arab Ders Kitabı*
- *Mükemmel Kavaid-i Osmaniye, Tâlîmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz, Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefâ (3 kitap tek ciltte)-Abdullah Atıf Tüzüner, Dağistanlı Mehmet Remzi Efendi*

2.4.5. Berlitz Metodu'nun Elde Ettiği Başarılar

Avrupa ve Amerika Okulları tarafından üstün beğeni alan Berlitz Metodu,

1900 Paris Sergisinde iki altın iki gümüş madalyaya,

1902 Lille Sergisinde Bir Altın Madalyaya,

1902 Zürih Sergisinde Birinci Mükafata,

1904 St. Louis “

1905 Liege ödülleri almıştır.

(Selahaddin, 1912)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÂLÎMÜ'L-LUGATÎ'L-ARABÎYYE ALÂ TARÎKATÎ BERLITZ KİTABININ İNCELENMESİ

Tâlîmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz kitabının giriş kısmı şu şekilde
مکاتب سلطانیہ نک التنجی ویدنجی سنہ لرنده تدریس ایدلمک اوزره معارف نظارت جلیله سنجه بر قومیسون
مخصوص طرفندن ترتیب ایدلمشدر.

“Mekاتب-i Sultaniye'nin altıncı ve yedinci senelerinde Tadrîs edilmek üzere maarif nazareti celilesince bir komisyon-ı mahsus tarafından tertip edilmiştir.”

Bu açıklamadan kitabın çocuklara göre düzenlendiği, 6. ve 7. sınıflarda okutulduğu anlaşılmaktadır.

3.1. TÂLÎMÜ'L-LUGATÎ'L-ARABÎYYE ALÂ TARÎKATÎ BERLITZ KİTABININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Kitap 192 sayfadan oluşmaktadır. Ek hikayeleri ve şiirleriyle bu dönemde Osmanlı'da hazırlanan Berlitz kitaplarının en hacimlisidir. Kitapta Osmanlıca ve Arapça olmak üzere iki mukaddime bulunmaktadır. Osmanlıca mukaddime diğer Berlitz kitaplarıyla benzer özellikler gösterdiğinden bu kısımda yalnızca Arapça mukaddime ve Türkçeye çevirisine yer verilecek olup Osmanlıca mukaddime ekler kısmında gösterilecektir.

3.1.1. Arapça Mukaddime

قد ثبت أن طرق تحصیل اللغات التي اتبعت منذ القديم ما كانت لتبلغ الطالب غايته منها الا بعد الغناء والتعب
واضاعة كثير من الزمان. ولقد جعل الغربيون يستخدمون من الطرق والأساليب ما يسر عليهم لغاتهم وانزلها
على حكمهم بينما نحن جامدون على القديم آخذون بآثار الاولين الذين أجهدوا أنفسهم في تيسير طرق التعليم
ووضعوا كثير من الكتب مما وافق ازمانهم وبلغه جهدهم دون ان نحاكيمهم في مراعاة الأحوال ولا ان نجاريهم
في ميدان الاستحداث. لذلك ظلت اللغة العربية الجلييلة بعيدة عن كثير من طلابها متحجبة عن قصادها حتى اليوم.
الا أن الضرورة قد قضت بتغيير القديم ومحاكاة الأمم المتحدة الراقية فيما سلكته من السبل فقد ظهر بالتجربة أن
أحسن الطرق وأسهلها واقربها غاية الطريقة المشهورة التي احدثها المعلم برلينتز الألماني. ولم تبق أمة من الأمم
الاوروبية الا اتبعتها حتى هذا حذوها بعض الامم الشرقية لما رأوا من فوائدها الظاهرة. لذلك اهتمت نظارة
المعارف الجلييلة بأمر هذه الطريقة فقررت ان يسار عليها في تعليم الأمة العثمانية اللغة العربية حتى تتمكن من
تحقيق بغيتها الشريفة الى هي نشر لغة القرآن الكريم في سائر المملكة في زمن فصير. ولقد عهدت النظارة الجلييلة

الى طائفة من رجالها القديرين ان يضعوا سلسلة من الكتب العربية مبنية على قواعد اسلوب برلينز فكان هذا الكتاب اول تلك السلسلة وياكورة ثمرات تلك الطريقة وهو مثال لصورة التعليم المعلمي يرشد المعلم الى ان يتوسع في التعليم باقتفاء نهجها لا أن ما أشمل عليه هذا الكتاب او الاصل الذي وضعه المعلم برلينز كاف في تعليم اللغة التي وضع من اجلها. كلا. وانما هو مرشد ودليل والله تعالى الموفق. اما طريقة برلينز وصورة التعليم عليها وهي تعليم الطلاب اللغة من طريق المحاكاة والتقليد العادي مع مراعاة الفصاحة والعراب طبقا للقواعد اللغوية والقضايا البلاغية. يبدأ المعلم في هذه الطريقة باستدعاء ابصار الطلاب الى الاشياء المحسوسة التي يقع عليها نظرهم كان يكونوا في حجرة الدراسة فيروا القلم والحبر والورق واللوح والكرسي والكتاب او يلفت نظرهم الى اعضاء جسمهم فيذكر لهم منها ما يكون مدارا للتكلم كما تراه في دروس هذا الكتاب ومن تلك الأسماء المحسوسة يركب لهم جملا و بالسياق والقرينة تفهم الأسماء المعنوية او الافعال التي تتخلل التركيب وبقدر ما يتوسع المعلم في صور التركيب اثباتا ونفيا وتقريريا واستفهاما ترسخ تلك الكلمات في فكر المتعلم وتقوى حافظته ويتدرج بالتكلم شيئا فشيئا وذلك هو المطلوب يفعل المعلم ذلك مكررا الاشارة الى تلك الاشياء ويعيد النطق بأسمائها بلفظ معرب فصيح وصوت يسمع من بعد عنه كمن دنامنه حتى اذا الفت الطلبة تلك الكلمات والجمل جاءهم بغيرها على النحو المذكور واضعا اياها في المواقع المختلفة التي تجيزها القواعد واليك مثلا من ذلك. يشير المعلم الى الكتاب قائلا للطلبة هذا كتاب ثم يشير الى قلم ويقول لهم هذا قلم ثم يسألهم ما هذا؟ أهذا كتاب؟ أقم هذا ام كتاب؟ اين الكتاب؟ هل الكتاب على الكرسي؟ وفي كل سؤال يعلمهم كيفية الجواب وهكذا في سائر الكلمات التي لقتها التلامذة. ثم يدعوهم الى تركيب جمل من أنفسهم وبعد ان يمرنوا على تأليف الجمل واستعمال ما تعلموهن الكلمات شفاها خلال الدرس يكلفهم المعلم بفرائض منزلية وهو يصححها ويعيدها لهم فيتبنونها في دفتر مخصوص لها. وهكذا القول في مزولة دروس المطالعة فإنه بعد أن يقرأ المعلم عليهم قطعة وهو يشير بيده الى الرسم الممثل لها يكلفهم قراءتها فرادى ثم يسألهم في اجزائها واغراضها وموضوعها ثم يكلف من شاء منهم بتلخيصها. واما قسم المحفوظات فإن المعلم يقرأ عليهم قطعة او منظومة مما هو موجود قسم الاستظهار من هذا الكتاب بالأساليب التي تقتضيها تلك القطعة او تلك المنظومة ثم يكلف بعضهم على قدر سعة الوقت أن يقرؤوها على وجهها ثم يحفظوها جميعا ويتلوها على المعلم فرادى في وقتها المعين لها ولا بد من الاملاء لتعلم حسن الكتابة فالمعلم يملئ عليهم من مقوله او منقوله ما سناسب والطلبة يكتبون ما يسمعونه من المعلم كما يسمعونه من المعلم كما يسمعونه بحركاته وسكناته على ورق نظيف بالحبر وعند الفراغ يأخذ المعلم ما كتبوه وبعد أن يصححه يعيده لهم وهم يثبتونه مع جمل المكالمات المذكورة آنفا واليحذر المعلم من استعمال غير اللغة التي يعلمهم اياها الا ما اضطر اليه.

وهذه طريقة التعليم النافعة فليتبعتها المعلم راشدا مهديا موقفا ان شاء الله تعالى.

علي سعاد معلم الأدبيات في سلطاني الغلطة

عبد العزيز چاويش منشى مجلة الهداية وصاحب جريدة الهلال العثماني

ادهمي زادة محمد كمال الدين معلم العربية في سلطاني إستانبول

3.1.1.1. Arapça Mukaddimenin Tercümesi

“Eskiden beri takip edilmekte olan dil öğretim metotlarının yormadan ve çok zaman kaybettirmeden öğrencileri hedefine ulaştıramadığı kanıtlanmıştır. Bizler eskilerin yöntemlerine takılı kalmışken Batılı devletler, dil öğretimini kolaylaştıracak metotlar kullanmaya ve kitaplar yazmaya başlamışlardır. Bu sebeple değerli Arap dili, öğrencilerinden uzak kalmıştır. Ancak zorunluluk, eski yöntemleri terk etme vaktinin geldiğini göstermektedir. Birleşmiş milletlerin de takip ettiği Alman öğretmen Berlitz’in ortaya çıkardığı yöntemin en güzel, en kolay ve en yakın yol olduğu tecrübe ile sabittir. Bu metodu takip etmeyen hiçbir Batılı devlet kalmadı, aynı zamanda bunun faydasını gören bazı doğu milletleri de bu yöntemi uygulamaya başladı. Bu sebeple, eğitim bakanlığı bu yönetime dikkat çekerek Arapça öğretiminde bu metodun uygulanmasına karar verdi, bu sayede Kuran dili Arapça ülkenin tamamına öğretilbilecekti. Eğitim bakanlığı celilesi, Berlitz Metodu’nun kurallarına dayanan Arapça kitabı hazırlamaları için bir komisyon görevlendirdi. Bu kitap bu serinin ilk meyvelerinden biri sayılmaktadır. Sadece Berlitz Metodu’nun gerektirdiği kuralları kapsayan bu kitap tek başına dil öğretimi için yeterli olacağı anlamına gelmez, aynı şekilde metot öğretmenin kendini geliştirmesini de gerektirmektedir. Bilakis o ancak bir rehberdir. Ancak Allah eksiksizdir. Berlitz Metodu’na gelince o dil kuralları ve belagat konularını göz önünde bulundurarak öğrencilere dili öykünme ve taklit yoluyla öğretme yöntemidir. Bu metotta öğretmen, sınıftaki kitap, sandalye, tahta, kâğıt, mürekkep, kalem gibi öğrencilerin etrafında bulunan eşyalara işaret ederek veya vücut organlarına işaret ederek derse başlayarak kitapta görüldüğü üzere konuşma cümlelerinden bahseder. Bu özel isimlerden cümle kurar, bağlam ve karşılaştırma ile manevi isimlerin anlamını ortaya çıkaracak terkip, soru, onay, olumsuz, ispat fiillerine yer verir. Bu kelimeler öğrencinin zihnine yerleşir ve öğrenci yavaş yavaş konuşmaya başlar, öğretmenin gayesi de budur, öğretmen kelimeleri doğru ve açık şekilde telaffuz eder ve eşyalara işaret ederek bu doğrultuda cümleler getirir. Buna örnek olarak öğretmen kitaba işaret ederek “Bu kitaptır.” ardından kaleme işaret ederek “Bu kalemdir.” der. Sonra onlar “Bu ne?” “Bu kitap mı?” “Bu kalem mi kitap mı?” “Kitap nerede?” “Kitap sandalyenin yanında mı?” sorularını sorar. Her soruda cevap verme şeklini de öğreterek öğrenciye tüm kelimeleri verir. Sonrasında öğrencileri cümle kurması ve ders boyunca öğrendiklerini söylemeleri için

cesaretlendirir. Öğretmen, ders sırasında sözlü olarak geçen kelimeleri özel olarak ayrılmış bir deftere yazma ödevi verir ve düzeltme yapar.

Bu nedenle, okuma derslerinde öğretmen öğrencilere bir parça okuduktan ve eliyle o hikâyeyi temsil eden resme işaret ettikten sonra, öğrencileri okumaları için tek tek görevlendirir, sonra hikâyeyi bölümleri, amaçları ve konusu açısından sorgular ve hikâyeyi özetlemesi için bir kişiyi görevlendirir.

İstizhar bölümüne gelince, öğretmen öğrencilere ezber bölümünün ne olduğuna dair bir parçayı metodun gerektirdiği şekilde okur, ardından bazı öğrencilere okumaları için zaman verir, öğrenci parçayı ezberler ve kendilerine verilen zamanda öğretmene tek tek okurlar. Ardından öğrencilerin, öğretmenin okumuş olduğu yazıyı dikte etmesi gerekir. Metni harekeleriyle birlikte mürekkeple temiz bir kâğıda yazarlar, yazılan cümlelerde boşluklar olması halinde öğretmen yazılanları alır ve düzelttikten sonra öğrencilere geri verir. Öğretmeni, öğrencileri başka bir dil kullanmaması konusunda uyarır.

Bu yararlı bir eğitim yöntemidir, böylece öğretmen onu bir rehber olarak almalıdır ki Allah'ın izniyle başarılı olsun.”

Ali Suad, Galata Sultanisi Edebiyat Öğretmeni
Abdülaziz Çavîş, el-Hidâye Dergisi Kurucusu ve Hilâl-i Ahmer Gazetesi Sahibi
Edhemizâde Muhammed Kemâleddin, İstanbul Sultânisi Arapça Öğretmeni

3.1.2. Kitabı Hazırlayan Komisyon

Tâlîmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz adlı kitabını hazırlayan komisyon hakkındaki bilgiye mukaddimenin altındaki isimlerden ulaşılmaktadır. Osmanlı'da bu dönemde hazırlanmış diğer Berlitz kitapları tercümanla nakil olurken Arapça Berlitz kitabı için üç kişiden oluşan bir komisyon oluşturulmuştur. Bu isimler Galatasaray Sultanisi Edebiyat Öğretmeni Ali Suad, Hilâl-i Osmânî Gazetesi ve Hidâyet Dergisi sahibi Abdulaziz Çâvîş ve İstanbul Sultanisi Arapça Öğretmeni Edhemizâde Mehmed Kemâleddin'dir.

3.1.2.1. Abdulaziz Çâvîş (عبد العزيز چاويش)

1876 yılında Mısır İskenderiye'de doğmuştur. Tunus asıllıdır. Eğitimini Ezher Üniversitesi'nde almıştır. O esnada Muhammed Abduh'tan aldığı tefsir dersleri onun düşüncelerini çok etkilemiştir. Eğitimin toplum için ne kadar önemli olduğunun bilincinden olan Çâvîş, Muallim Mektebi'ne girmiştir (Teber, 2022). Eğitimine devam etmek üzere İngiltere'ye gönderilen Çâvîş, dünyanın en köklü üniversitelerinden biri olan Oxford Üniversitesi'nde Arapça öğretmenliği yapmıştır. Mısır'a döndükten sonra Mısır Maarif Vekaleti'nde müfettişliğe başlamış, eğitimin düzeltilmesiyle İngilizlerin etki ve baskısından korunması konularında pek çok çalışmada bulunmuştur (Eroğlu, 1988). Artan İngiliz baskısı sebebiyle 1912 yılında İstanbul'a gitmiştir. İstanbul'a geldiği tarih Berlitz Metodu'nun Osmanlı'da uygulanmaya başladığı tarihlere denk gelmektedir. Bu tarihlerde Berlitz Arapça kitabının mukaddimesinde de anılan el-Hilâlü'l-Osmâni gazetesini çıkarmaya başlamıştır. Berlitz kitabında Çâvîş şu unvanla anılmıştır: *el-Hidâye Dergisi Kurucusu ve Hilâl-i Ahmer Gazetesi Sahibi*.

Mehmet Akif Ersoy, Çâvîş'in yakın arkadaşlarından biridir. Onun eserlerini Arapçadan Türkçeye Mehmet Akif tercüme etmiştir (Teber, 2022). Güçlü bir kaleme sahip olan Çâvîş'in çıkardığı ve yine Berlitz kitabı mukaddimesinde ismi geçen el-Hidâye dergisi de hem dini-siyasi hem de Arap dili açısından önem arz etmektedir. Burada fikir vermesi açısından el-Hidâye (Kahrimanoğlu, 2019) dergisinde geçen dil öğretimi konusundaki yazı başlıklarına değinilecektir.⁷

Muhammed Sadık Anber: Lisânü'l Arab, Yaygın Dil bilgisi Hataları I II III IV V

⁷ Daha fazla bilgi için bkz.: *El-Hidâye Dergisinin Arap Dili ve Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi*, Tuğba Kahrimanoğlu, Marmara Üniversitesi

Kalemlerin Hataları I II III IV, Dilin Korunması Irkın Korunması, Dil Konferansına Olan İhtiyacımız

Abdulaziz Çâvîş: Arap Dili ile İlgili Soru ve Cevapları

İmzasız: Garibu'l Luga, Mübâlağa, Bedi' İlminde Mübalağa, Arapça Yazının Tarihi, Te'lif Sanatı ve Millete Hikâye Yollarını Öğretme

Muhammed Hasan Nail el-Marsafi: Nehcu'l Belâga

Muhammed Atıf Berekat: Arap Dili ve Dâru'l Ulum

Kürd Ali Efendi: İslam'da Te'lif: Kitap Te'lifi

Taha Hüseyin: Dil Eski İhtişâmını Geri Alır mı?

Berlitz kitabını hazırlayan komisyonun en önemli isimlerinden Çâvîş'in kurduğu ve içinde yayınlanan yazınlarla ilgili başlıklar yazarın bilgi birikimini öne çıkarır niteliktedir. Güçlü bir kaleme sahip olan ve eğitime çok önem veren Çâvîş'in *Tâlîmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz* kitabının son kısmında yer alan istizhar bölümündeki Mustafa Sâdık er-Râfîî şiirleri de edebiyata verdiği önemin bir göstergesidir.

3.1.2.2. Ali Suad

1869 yılında İstanbul'da doğmuştur. Asıl adı Mehmed Suad olup II. Meşrutiyet'in ilanıyla ismini değiştirmiştir. Devletin farklı kurumlarında farklı coğrafyalarda görev yapmıştır (Satar, 2023). Bu sebeple pek çok seyahatte bulunmuştur. Bu konuda "*Seyahatlerim*" ve "*Bir Osmanlı Bürokratın Suriye, Irak ve Arabistan Seyahatnamesi*" adlı bir eserleri de bulunmaktadır.

Mülkiye mezunudur, Türkçeyi başarılı şekilde kullanan Ali Suad çok iyi derecede Arapça ve Fransızca bilinmektedir. Fransızcadan tercümeleleri bulunmaktadır (Birinci, 1998). *Tâlîmü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz* kitabının mukaddime kısmında Galata Sultanisi Edebiyat Öğretmeni unvanıyla anılan Suad, yazarlık ve çevirmenliğin yanı sıra öğretmenlik de yapmıştır.

Edebiyat Üzerine Makaleler adlı kitabında, Ali Suad'ın şiirleri için "Önümüze yığılan kuru ot yığınları arasında taze ve kokulu bir bahar demeti." diyen Ahmet Hamdi Tanpınar, onun edebi yönünün ne kadar güçlü olduğuna işaret etmektedir.

3.1.2.3. Edhemizâde Mehmed Kemâleddin

Tâlimü'l-Lugati'l-Arabiyye alâ Tarîkati Berlitz kitabının komisyon üyelerinden Edhemizâde Mehmed Kemâleddin hakkında mukaddime kısmında yer alan İstanbul Sultanisi'nde Arapça Öğretmeni olduğundan başka bir bilgiye ulaşamamıştır.

3.2. BERLITZ BİRİNCİ KISIM: KELİMELER VE CÜMLELER KISMI İNCELEMESİ

Kitabın ilk kısmı 6.sınıf öğrencilerine yönelik olarak hazırlanmıştır. Toplam 15 ders ve üzerine ek olarak konu başlıklarına ayrılmış kelime bölümlerinden oluşmaktadır.

3.2.1. 1.Ders: Okul Eşyaları, İsim Cümlesi

Görseli bulunan kelimeler:

كتاب، دواة، مسطرة، قلم، حبر، لوح، قلم رصاص، حجرة، خوان، مقعد، موقد، كرسي، مكتبة، أريكة، ميرة،
مقص

Görseli bulunmayan kelimeler:

باب، نافذة، جدار، ستارة، سقف، سراج، بساط

Konu anlatımı:

“Bu mıdır?” sorusuyla başlayan soru cümleleri ve cevapları art arda verilmiştir.

هذا

أ

أ.....أم

Aynı şekilde olumsuz cevaplar da ilk derste yer almaktadır:

هذا باب لا نافذة

Soru cümlelerinden sonra 1-5 arası sayılar verilmiştir.

Kitaptaki sayı verme metodu kitap genelinde parça parça ve gelişigüzel dağıtılmıştır.

Bu şekilde bir sıralamada sayıların temyizi çok iyi kavranamayacaktır. Eğer 3-10, 12-19 gibi temyize uyacak şekilde bir dağılım yapılsaydı daha anlamlı olabilirdi.

1.derste 1-5 arası sayılar, 2.derste 6-10 arası sayılar, 3.derste 1-10 arası sayılar tekrar verilip üzerine 11-20 arası sayılar eklenmiş, 4. Ders tamamen vücut organlarına ayrılmış olduğundan sayılara ayrıca yer verilmemiş ancak vücut organları sayılar

üzerinden sorulmuştur, 5. Derste yine 11-15 arası sayılar verilmiş, 6.derste aynı şekilde 16-20 arası sayılar tekrarlanmıştır. 8.derste 21-30 arası sayılar verilmiştir. 10.derste

31-40 arası sayılar, 11.derste 41-50 arası sayılar, 13.derste 51-60 arası sayılar, 14.derste 61-70 arası sayılar verilmiştir. İçecekler kısmından sonra 70-80-90-100-200-

300-1000-2000-3000-1331-1329-1913 sayıları verilmiştir. Son kısımda anlaşıldığı üzere konu, o konunun ayrıcalıklarını belirten birkaç örnek üzerinden gösterilerek anlatılmıştır. Sayı verme şekli ise aşağıdaki gibidir.

١ واحد ٢ اثنان - اثنان ٣ ثلاثة ٤ أربعة ٥ خمسة

Şekil 3. 1 Berlitz Arapça Kitabı Sayıların Veriliş Şekli Örneği

Sayılar verildikten hemen sonra da bir kitap (müzekker örneği), bir cetvel (müennes örneği), iki perde, üç kapı-üç pencere (iki tane 3 örneği verilmesinin sebebi 3-10 arası sayılar kuralı gereği hem müzekker hem de müennes örneğinin gösterilmek istenmesidir.) örnekleri verilmiştir.

Kitabın ilk dersinden itibaren konular arası bir sarmallık sürdürme amacı olduğu anlaşılmaktadır.

1.ders öğrencilere yöneltilen şu soruyla sona ermektedir:

كم كتابا عندك؟

كم قلما أخذت؟

***İlk dersin soru cümlesinde fiil kullanımına yer verilmiştir.**

3.2.2. 2.Ders: Sıfat Tamlaması ve Örnek Cümleler

Bu ders, kitabın farklı baskılarında da görüldüğü üzere renk paleti şeklinde hazırlanmıştır. Renklerin yalnızca müzekker halleri verilmiştir ancak örneklerde müennes hali de kullanılmıştır. Renklerin altında herhangi bir yazı veya açıklama barındırmayan nesnelere bulunmaktadır. Nesne görsellerinin açıklamasız ve renkli olarak verilmesi bu boşlukları öğrencilerin söyleyerek veya yazarak dolduracağı tahmin edilmektedir. Bu derste kelime listesi verilmemiştir. Bu şekilde bir anlatım, bu kitabı diğer klasik Arapça öğretim kitaplarından ayırmaktadır.

İçerikte yer alan sıfatlar aşağıdaki gibidir:

طويل, عريض, ناعم, صغير, واسعة, عال, كبير, ضيق, وطية

Sıfat tamlamasındaki uyumdan dolayı ikil ve çoğul işaret zamirlerine değinilmektedir:

هذا هذه هذان هاتان

هذان الكرسيان جديان

Karşılaştırma cümlelerine yer verilmektedir:

هذه المسطرة أصغر من قلم الحبر الأحمر

İsm-i tafdil kalıbına yer verilmiştir:

أطول من أصغر من

Olumsuz sıfat-karşılaştırma cümlesine yer verilmiştir:

ليست المسطرة الصفراء مثل المسطرة الحمراء في الطول.

6-10 arası sayılar verilmiştir.

Sayfanın ilk yarısında yine sarmallığa dönülerek öğrenilmiş kelimelerin çoğunun rengi kalıbında sorulmuştur. Sorulan çoğu soruda eşyanın ismiyle birlikte sıfatı da yer almaktadır. Renk sorularında evet, hayır cevabı vermeye yönelik kâğıt beyaz mıdır?

هل الورق أبيض؟ Şeklinde sorular da yöneltilmiştir. Yüksek bir ihtimalle öğretmen, soruları öğrencilere bu eşyaları göstererek ve gerekli vurgu tonlamaları yaparak sormaktadır.

Sayfanın ikinci yarısında öğretilmiş sıfatlar soru şeklinde tekrarlanmaktadır.

هل الباب واسع؟

هل المسطرة الزرقاء قصيرة؟

أقلم الرصاص الأسود أطول أم قلم الرصاص الأحمر؟

3.2.3. Ders: Yer-yön Zarfları, Soru Edatları ve Bazı Kişi Zamirleri

Görseli bulunan kelimeler: سلة، ولد، بنت

Görseli bulunmayan kelimeler: فوق، تحت، أمام، خلف، وراء، يمين، يسار، عند، مع

Sarmallığa uygun şekilde önceki derslerde geçen kelimeler bu sefer de yer-yön zarflarıyla birlikte kullanılmaya başlanmıştır.

أنا، أنت، هو، هي gibi tekil kişi zamirleri de ilk defa cümleler üzerinden kullanılmaya başlanmıştır.

Örnek şahıs cümlesi:

أنت خلف الستارة.

1-10 arası sayılar verilmiştir.

أين الكتاب، السلة، الورق، الولد، البنت؟

أين أنا، أنت، هو؟

Şeklinde birden çok eşyayı ve zamiri içeren kelimelerle farklı soru edatları kullanılmaya başlanmıştır.

هل أين أكم ماذا

İsmi mevsule yer verilmiştir:

من الذي بين الكرسي والخوان؟

Dönemin klasik kitaplarında bulunmayan boşluk doldurma etkinliğiyle üçüncü derste karşılaşılmaktadır.

في الغرفة.....

عندي..... ولكن ما عندي.....

Dersin sonunda 11-20 arası sayılar verilerek konu sonlandırılmıştır.

3.2.4. 4.Ders: Vücut Organları ve Muttasıl Zamirler

Dördüncü dersin konusu vücut organlarıdır. Görseller üzerinden faydalı bir anlatım yapılmıştır. Aşağıda bu görsellerden biri verilmiştir.

Şekil 3. 2 Berlitz Arapça Kitabı Vücut Organları Anlatım Örneği

Önce baştaki organlar, ardından genel vücut organları resim üzerinde Arapça kelimelerle ok çıkartılarak görselleştirilmiştir.

Sarmallığa uygun şekilde bir önceki derste geçen yer-yön zarfları görselde verilmiş olan vücut organlarıyla birlikte kullanılarak çok sayıda örnek cümle yazılmıştır. في ile cümleler kullanılmaya başladığı görülmektedir.

العينان في الرأس.

الأنف بين العينين.

Yukarıdaki tesniye cümle örneğinde olduğu gibi öncesinde tesniyenin irabından bahsetmeden direkt cümle üzerinden öğretim hedeflenmiştir.

Vücut organları örnekleri verilirken muttasıl zamirlere de yer verilmiştir.

ك ه ي muttasıl zamirlerinin kullanıldığı görülmektedir.

شعره أشقر.

Sayılar da sarmallığa uygun olarak tekrar edilerek sürekli hatırlatılmaktadır:

أصابع اليدين عشر.

كم أصابع يديك؟

Sıfat tamlamaları: قوي اليدين

Mazi fiil kullanıldığı görülmektedir: مددت يدي.

Daha 4.derste bu şekilde illetli bir fiil kullanılması öğrenciler açısından kafa karışıklığı oluşturabilir. مد gibi mudaaf bir fiil yerine salim bir fiil kullanılması daha yerinde olurdu.

Emir fiile yer verilmiştir: امسك كتابك بيمينك.

Verilen kelimelere uyumlu olan fiillere ayrıntılı olarak bu derste yer verilmiştir. Kitabın kullandığı yöntemlerden bir diğeri de budur. Ünite kelimeleri verildikten sonra ünite kelimelerine uyumlu fiiller cümlelerin içinde art arda sıralanmaktadır. 4. Ünite konusu vücut organları olduğundan dolayı soru cümleleri aşağıdaki şekilde getirilmiştir:

بم تبصر؟ بم تسمع؟ بم تشم؟ بم تذوق؟ بم تلمس؟ بم تمشي؟

Ders boşluk doldurma etkinliği ile bitmektedir:

جاء رجل كبير صغير طويل قصير ابيض أشقر

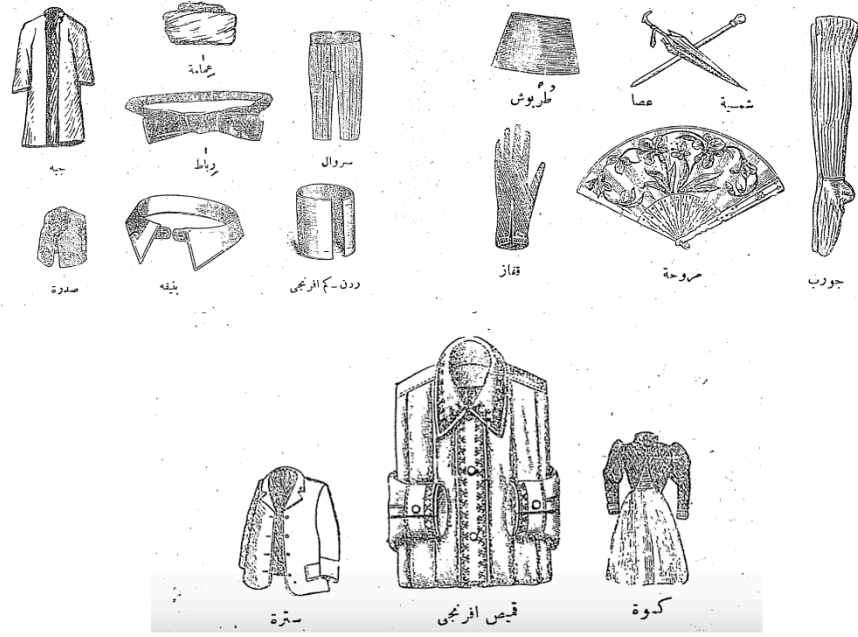
Bu etkinlik hem sıfatları hem vücut organlarını hem de renkleri tekrarlamak için oldukça faydalıdır.

3.2.5. 5. Ders: Kıyafetler, Kumaşlar ve Örnek Cümleler

عمامة، سروال، رباط، جبه، ررن/كم افرنجي، بتيقه، صدره، كسوة، قميص افرنجي، ستره، جورب، شمسية، عصا، طربوش، مروحة، قفاز

Kıyafetler konusu dönemin kıyafetlerini gösteren görsellerle desteklenmiştir.

Aşağıda bunun örnekleri gösterilmiştir.

Şekil 3. 3 Berlitz Arapça Kıyafetler Konusu Görsel Örneği

Berlitz Metodu'nun ana esaslarından biri olan öğrencinin etrafında, tanıdığı nesnelere öğretme ilkesiyle bağdaşık olarak görselde belirtilen dönemin kullanılan kıyafetleri verilmiştir. Öğrencinin tanımadığı diğer kültür öğelerine ait kelimeler yerine aşina olduğu eşyaların olduğu görsellerin verilmesi eğitimde yakından uzağa ilkesiyle doğru orantılıdır.

Kıyafetler kısmında da aynı öğretim şekli tekrarlanmaktadır. Konu art arda verilmiş örnek cümlelerle anlatılmıştır. Üstte verilen yeni kelimeler, kendilerine uygun sıfatlarla tamamlanarak yeni cümleler oluşturulmuştur. Bu derste konu kıyafetler olduğundan bu kıyafete uygun kumaşın sıfatı cümlelerde verilmiştir.

ردائي من صوف.

Karşılaştırma: جلباب مريم أحسن من جلباب عائشة.

Sayılar sarmallığa uygun şekilde tekrarlanmıştır: لثوبك جيب واحد.

Renkler sarmallığa uygun şekilde tekrarlanmıştır: منديلك من حرير أبيض.

gibi mazi ve muzari kullanımları **dağmık** şekilde verilmiştir.

Tüm derslerde olduğu gibi görsel, örnek cümle ile konu anlatımından sonra soru cümleleri ile devam edilmektedir. Sorular önceki konuları da kapsayacak şekilde yeni konuya bağdaştırılarak sorulmaktadır.

ما لون هذا الطربوش؟
كم جيبا لهذا الرداء؟
أي شيء على رأسها؟ بيدها؟ معها؟

11-15 arası sayılar verilerek ders tamamlanmıştır.

3.2.6. 6.Ders: Mazi, Muzari ve Emir Fiil

Bu ders, diğer derslerdeki gibi kelime listesi görselleriyle başlamamıştır. Ana tema olarak mazi ve muzari fiil seçilerek her satırda 2-3 cümle olacak şekilde art arda mazi ve muzari fiil cümleleri sıralanmıştır. Verilen fiiller ve kelimeler yakından uzağa ilkesine uyularak öğrencinin o an çevresinde olan eşyalardan seçilmiştir. Fiilin illetli veya sahih olmasına bakılmaksızın günlük hayatta kullanılan fiillere yer verilmiştir.

كتب المعلم في اللوح.
ما قلت شيء.
علي يتكلم مع حسين.
وعيت قول المعلم.
İlletli fiil

Sadece sülasi fiillere değil humasi fiillere de rastlamıştır.

انفتح الباب.

Emir cümlelerine örnek:

قل لي ماذا تعمل.

İsmi fail kullanımına örnek:

رأيتك ذاهبا الى السوق.
رأيتك واقفة عند الباب.

Konu anlatımı örnek cümleler üzerinden anlatıldıktan sonra sarmallığa uygun olarak örnek cümlelerin soru haline yer verilmiştir.

كتب المعلم في اللوح. ماذا يعمل المعلم؟
وعيت قول المعلم. هل وعيت قول المعلم؟

Sarmallık sayılar: كم صحيفة قرأت؟

Soru cümlelerinin ardından farklı bablardan mazi fiillerin bulunduğu bir liste verilmiştir.

Mazi fiil listesi:

كتب جلس فتح فهم أكل وقع وضع فرّ عضّ طوى رمى وعى قال باع وعظ اعطى وعد ورث كبر ظرف
حسب ارى اكرم علم سافر استغفر استحيى احمرّ انطلق اجتمع تكلم تباعد دحرج قهقه

Yukarıda verilen fiillerin farklı vezinlerden seçildiği görülmektedir. Kitabın hedefi konuşma becerisini geliştirmek olduğundan günlük hayata yönelik kelimeler sahih ya da sülasi olmamasına bakılmaksızın dağınık olarak verilmiştir.

Verilen fiillerin yapılarına dikkat edilmeksizin farklı vezinlerde kullanılması, kitabın ithal bir teknikle başka bir dilden uyarlama ile hazırlanmış olmasındandır.

Sahih salim, mehmuz, mudaaf, İlletli misal, ecvef ve nakıs fiillere yer verilmiştir. Rubai, Humasi, Südasi fiiller de bulunmaktadır.

Listenin altında ise bir ders yönergesi bulunmaktadır.

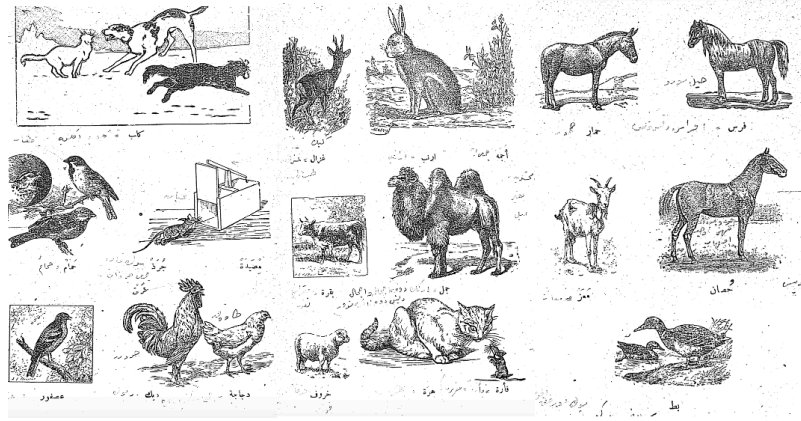
(تنبيه) على المعلم أن يأتي للطلبة بجمل انشائية واخبارية مركبة من هذه الأفعال مع بعض ما مر
من اسماء المفردات المحسوسة بجميع الصور سلبا وايجابا وتقريرا واستفهاما، وكلما انتقل الى
جملة عاد الى نظير الاولى حتى ترسخ في افكار الطلاب

(Dikkat) Öğretmenin daha önce geçen ve işaret ederek gösterebileceği fiil ve isimlerle olumlu – olumsuz haber -inşa cümle örnekleri vermesi ve öğrenci bilgisinin pekişmesi için çok tekrar yapması gerekir.

6.ders 16-20 arası sayılar ile tamamlanmıştır.

3.2.7. 7.Ders Hayvanlar, İsm-i Fâil ve Masterlar

Ders hayvanlarla ilgili görsellerle başlamıştır. Bunlar aşağıdaki gibidir.

Şekil 3. 4 Berlitz Arapça Hayvanlar Dersi Görsel Örneği

Bu derste çok sayıda master ve ism-i fâil kullanımlarına yer verilmiştir. Bu konudaki örnek cümleler, ders konusu olan hayvanlara uygun olarak getirilmiştir.

الفرس والحصان للركوب.

البرذون للتحميل وجر العربية.

راكب الخيل فارس.

Aynı şekilde konuya ilişkin olumsuz çıkarım cümlelerine de yer verilmiştir.

البقرة لا تتركب.

Hayvanlardan elde edilmiş ürünler, muttasıl zamirler kullanılarak örneklendirilmiştir.

لحم البقرة داء. ولبنه شفاء. وسمنه دواء.

Soru cümleleri diğer derslerde olduğu gibi başta verilen örnek konu anlatım cümlelerine istinaden tasarlanmıştır.

كيف أكل لحم البقر؟ كيف لبنه؟ سمنه؟

3.2.8. 8.Ders: Meçhul Fiil, Sayıların Temyizi ve Konu Tekrarı

Bu derste görselli veya görselsiz kelime listelerine yer verilmemiştir. Meçhul mazi fiil örnek cümlesiyle başlamış olan ders, muzari meçhul fiil örnekleriyle devam etmiştir. Fiillerin farklı şahıslara göre çekimi yapılmıştır.

عُدَّ الأَقلام.

Meçhul fiiller ve birkaç olumlu malum fiil cümlesinden sonra yaş söyleme örneği üzerinden sayıların temyizi konusuna başlanmıştır.

أخوك عمره أربعة عشر عاماً. أنا عمري خمس وثلاثون سنةً.

الشهر أربعة أسابيع.

الأسبوع سبعة أيام.

الصلوات المفروضة خمس.

Matematik işlemine yer verilmiştir.

ثلاثة وأربعة سبعة.

أربع وخمس تسع.

3-10 arası sayıların temyizi:

كتبت خمس مكاتب.

11-19 arası sayıların temyizi:

هذه الصحيفة أربعة عشر سطراً.

Sayıların temyizi konusunu renkler konu tekrarı takip etmektedir.

مسطرتي الخضراء.

Karşılaştırma

كتبي أقل من كتبك.

Vücut organları

يدك صغيرة.

انا ناظر اليك بعيني.

İşaret zamirleri

هذه الرجل اليمنى.

هاتان العينان.

هذا منديلك يا جميل.

Emir cümleleri

افتح كتابك.

خذا كتابكما يا نجيب ويا رشاد.

İsim cümleleri üzerinden fiil çekimi ve ism-i fâil örnekleri

أنا قاعد. أنت راقد. هو عابد. نحن قائمان. أنتما نانمان. هما ذاهبان. أنت كاتبه.
هي قارئة. هما نانمتان. هن حواضر. نحن لم نذهب. أنتم لم تخضروا. هم لم يفهموا.

3.2.9. 9. Ders: Harf, Kelime, Cümle ve Sıra Sayıları

9. ders çeşitli emir ve muzari fiil cümleleriyle başlamıştır. Dolaylı şekillerde kurulmuş ileri seviyedeki olumlu ve olumsuz emir cümlelerine yer verilmiştir.

قل لهذا الولد ليكتب درسه.

قل لتلك البنت لا تلعب بالكتب.

Sıra sayılarına yer verilmiştir. Emir fiillerinden hemen sonra sıra sayısı örneklerine yer verilmiştir. Birinciden başlamak üzere onuncuya kadar tüm sıra sayıları için örnek bir cümle yazıldığı görülmektedir.

اقرأ الحكاية الثانية.

تأمل هذه الصورة الثامنة.

Sıra sayılarının hemen ardından bir müzekker bir de müennesi olmak üzere 11 sayısının temyizi verilmiştir. Sayıların temyizine bağlantılı olarak farklı bir konuya giriş yapılmıştır.

حفظت أحد عشر سطرا.

أعرف إحدى عشرة مسألة.

Dersin bu kısmında kitapta daha önce pek rastlanmamış tarzda bir konu anlatımı yapılmıştır. Sayıların temyizi olarak başlayan ders, harfler üzerinden devam etmiştir. Harfler de kelamın türleri konusuna bağlanarak harf, kelime ve cümle konusu örnek cümleler üzerinden konu anlatımı yapılmıştır. Bu da klasik yöntemin etkisini göstermektedir.

حروف الهجاء ثمانية وعشرون حرفا. وهي

(ا) ألف (ب) باء (ت) تاء (ث) ثاء (ج) جيم (ح) حاء (خ) خاء (د) دال (ذ) ذال
(ر) راء (ز) زاي (س) سين (ش) شين (ص) صاد (ض) ضاد (ط) طاء (ظ) ظاء
(ع) عين (غ) غين (ف) فاء (ق) قاف (ك) كاف (ل) لام (م) ميم (ن) نون (هـ)

هاء (و) واو (ي) ياء.

(ج) هذا حرف الجيم. هذا جيم.

الباء حرف لا كلمة.

القلم كلمة.

القلم طويل جملة وكلام.

الجملة تتركب من الكلمات. الكلمات تتركب من الحروف.

كلمة مكتب أربعة حروف.

Konu anlatımı bu noktada azaltılarak bu dersin diğer ana konusu olan sıra sayıları konusuna tekrar geçiş yapılmıştır. Bu açıdan sarmallığın öne çıktığını söylemek mümkündür.

جملة (المسطرة الحمراء قصيرة) ثلاث كلمات. الألف أول الحروف.

الياء آخر الحروف. التاء الحرف الرابع. الصاد بين الثين والصاد...

النون الحرف الخامس والعشرون.

Sorular kısmında kişisel ve farklı alandan sorulara yer verilmiştir. Sayıları pekiştirmek için sorular sorulmuştur

كم تعرف أن تحسب؟

كم عمرك يا زهية؟

في أي عصر نحن؟

Matematik işlemlerine yer verilmiştir:

كم يكون مجموع ست وسبع؟ كم يكون ضرب خمسة وستة؟

Anlatılan konuyla ilgili sorulara yer verilmiştir:

أ كلمة هذا أم حرف؟ مم تتركب الكلمات والجملة؟

3.2.10. 10.Ders: Ev eşyaları, Şehir ve Aile Bireyleri

Görseli bulunan kelimeler: سرير، كلة، منشفة، جرس، بئر، بركة، سلم، بلد، قرية، محطة، رصيف.

Görseli bulunmayan kelimeler: متراس، سطح، ميزاب

أب، أم، أخ، أخت، ابن، بنت، زوج، زوجة، خال، خالة، عم، عمة، جد، جدة، حفيد، سبط، صهر، قريب

10.ders üç temel konu etrafında işlenmektedir. İlk olarak ev eşyaları ve eşyalara uygun fiil ve sıfatlarla başlamaktadır. Cümleleri takiben konuyla ilgili sorular sorulmuştur.

أنام على فراشين.

هذا السرير من حديد.

أمن حديد سريرك أم من نحاس؟

İkinci konu köy ve şehir yaşamı hakkındadır. Çeşitli görseller ve kelimeler verilerek soru cevap kısmına geçilmiştir.

بين البلد والقريبة جادة تمر عليها العجلات.

Üçüncü konu olarak aile bireylerine yer verilmiştir. Aile bireyleri kelime listesi şeklinde art arda yazılarak uygun sıfatlar kullanılarak örnek cümlelere ve sorulara geçilmiştir.

هذه البنيت حفيذة فلان.

10. ders 31-40 arası sayılar verilerek sonlandırılmıştır.

3.2.11. 11. Ders: Eşyalar ve Tekrar

Görseli bulunan kelimeler: مصباح، ساعة، امرأة، خزانة، مفتاح، رف

Bu derste farklı türlerde cümleler ve şu ana kadar çoğu konu ve kelimeyle ilgili cümleler kurulmuştur. Bu açıdan kitabın sarmallığını göstermek adına geçen ders başlıklarına binaen kurulmuş cümle örnekleri gösterilecektir. Cümlelerde ağırlıklı olarak ders başında verilen çeşitli eşyalar ve yer-yön zarfları kullanıldığı görülmektedir. Bir nevi konu tekrarı yapılmıştır.

1. Ders: Okul Eşyaları ve İsim Cümlesi

على الخوان دواة.

كل ولد بدرسه مشغول.

3. Ders: Yer-yön Zarfları

مقعد المعلم عن يسار الباب.

المكتبة بين الباب والنافذة.

4. Ders: Vücut Organları ve Muttasıl Zamirler

اسماعيل قاعد على ركبتيه.

5. Ders: Kıyafetler, Kumaşlar ve Örnek Cümleler

6. Ders: Mazi, Muzari ve Emir Fiil

أنا دخلت وحسين خرج.

المدير يتمشى بين حجر الدروس.

الطلاب يتمشون في ساحة التنفس.

Belirtilen fiilin çekimi öğrencilere zor gelecektir.

لا تقفْ بالباب.

Her derste tekrar eden sayılar:

حول السفارة سنة كراسي.

Ders, 41-40 arası sayılar verilerek bitirilmiştir.

Bu dersin örnek ve soru cümlelerine bakıldığında belirlenen bir ortam ile ilgili olumlu, olumsuz ve soru cümleleri olmak üzere çok sayıda örnek verildiği görülmektedir.

3.2.12. 12. Ders: -ebilmek Kalıbı ve Tekrar Cümleleri

Dersin başında herhangi bir görsel verilmemiştir. Mazi fiil cümleleriyle başlayan ders farklı türde cümle örnekleriyle devam etmiştir.

لا أقدر أن أكرس المفتاح.

معك قلم يمكنك أن تكتب.

Şeklindeki güç yetirebilme ve imkân manası taşıyan cümle kalıplarının kullanımına ayrıntılı şekilde yer verilmiştir. Dersin soru cümlelerinin de bu kalıplar ile ilgili olduğu görülmektedir.

هل تقدر أن ترفع هذه الخزانة؟

هل يمكنكم أن تخرجوا من الدار إذا كان الباب مقفلاً بالمفتاح؟

هل يمكنكم أن تفتحوا الباب إذا لم يكن معكم مفتاح؟

كيف تخرجون من الهجرة والباب مقفل؟ هل تقدر أن تفتح هذا الباب يا بنات؟

Örneklerde görüldüğü gibi burada belirtilen kalıplardan imkân manasında olan kelime, rica anlamında değil soru anlamında kullanılmıştır. Bu kullanım öğrencileri konuşmaya ve sorulan soru hakkında akıl yürütmeye ve bunun sonucunda da yeni cümleler kurmaya yönlendirmektedir. Bu, dersin son cümlesindeki örnekte daha net görülebilir:

كيف تعمل حتى تخرج من الحجرة إذا كانت مقفلة؟

Kitabın son derslerinde yer alan bu şekildeki sorular doğal yöntemin en temel hedefi olan konuşma becerisine yönelik güzel bir çalışmadır. Birinci dersten itibaren öğrencilere dersin örnek cümleleri sonrasında verilen soru cümleleri de aynı şekilde

konuşmaya yönelik olarak görülmektedir. Ancak bu dersin sonundaki soru cümleleri öğrencinin evet veya hayır diyerek bitirebileceği bir cümle değil daha çok cümle kurmaya yönelik hedef bir soru cümlesidir.

3.2.13. 13. Ders: Şart Cümlesi

Bu ders şart cümleleriyle başlamıştır. Bir önceki derste geçen أن تقدر kalıbının kullanımını ilk örnekte görülmektedir.

إذا قعدت على الكرسي لا أقدر أن أمس السراج.

Yeni öğretilen kalıpla birlikte vücut organlar, eş eşyası gibi önceki konular da sarmallığa uygun şekilde tekrarlanmıştır.

إذا وقفت على أقدامك ترى وجهك في المرأة.

Örnek cümleler anlaşılır olmakla birlikte şartın ikinci kısmında nasıl dil bilgisi kuralları uygulanacağı hiçbir şekilde açıklanmamıştır.

Olumsuz şart cümlelerine de yer verilmiştir.

لا تقدر أن تفهم كلام المعلم إلا إذا قربت منه.

Renkler de soru cümlelerinin içine serpiştirilerek hatırlatılmıştır:

ما لون هذه الدوايات؟

Ders 51-60 arası sayılar verilerek bitirilmiştir.

3.2.14. 14. Ders: Olumsuz Fiil ve Konuşma Becerisine Yönelik Cümleler

أنا لا أعطيك كتابي.

أنا لم آخذ منك قلماً.

أنت ما معك شيء.

Şart cümlelerinde öğrencilerin konuşurken kullanabilecekleri cümle örnekleri verilmiştir:

إذا اعطاك أحد شيئاً قل له أشكر.

إذا اخطأت بشيء أمام أحد قل له العفو يا سيدي لا تؤاخذني.

إذا أحد عظمك في الكلام قل استغفر الله.

Çeşitli duygulara ve kişilere yönelik ifadelere yer verilmiştir. Bu kullanımlar da daha çok konuşma becerisine yöneliktir. Bu cümlelere örnek olarak:

أراك مشغولاً.

أراك تتفكر كثيراً.

ما أرى وجهك علائم السرور.

Dersler sona yaklaşırken artık örnek cümlelerin günlük konuşmada yer alan farklı kullanımlara yer verildiği görülmektedir.

Aşağıda verilen örneklerde de bu açıkça görülmektedir.

بأي شيء أنت مشغول؟

هل تعطيني قول الشريف على ذلك؟

Bu açıdan kitap diğer klasik kitaplardan önemli ölçüde farklılık göstermektedir.

Nitekim medreselerde Arapça öğretiminde sıklıkla kullanılmakta klasik kitaplarda konuşma becerisine yönelik pek bir çalışma bulunmamaktadır.

Ders 61-70 arası sayılar verilerek sonlandırılmaktadır. Sayılar her derste tekrar etmiş olup yine bu dersin sonundaki sorularda da öğrenciye hatırlatılmaktadır:

كم قرشاً لك عند سمير؟

3.2.15. 15. Ders: Muzari Fiil

Son ders muzari fiil örnekleriyle başlamaktadır. Farklı şahıslara göre cümleler yazılmıştır.

أنا أكتب بالطباشير في اللوح.

نسمع بأذاننا.

نقف على اقدامنا.

أنا أتعلم اللغة العربية الآن.

Vücut organlarına ve ilgili konulara vurgu yapılmıştır:

بأي شيء نسمع، ننظر، نشم، نذوق، نتكلم، نلمس، نمشي؟

ماذا نعمل بالأذان، بالعيون، بالأنوف، بالافواه، بالأيدي، بالارجل؟

Verilmiş olan cümlede vücut organlarının çoğul halleri toplu şekilde kullanılmıştır. Kitapta karşılaşılan sorunlardan birisi de kelimelerin çoğul halleriyle ilgili hiçbir açıklama yapılmadan örtük şekilde verilmesidir. Öğrenciler bu kelimelerin yeni ve yabancı olduğunu düşünebilir. Öncesinde bir açıklama yapılması öğrencilerin yararına olurdu.

أي اللغات تعرف؟
بأي اللغات تتكلم أحسن؟
كيف يتكلم نجيب؟

Yukarıda verilen örneklerde görüldüğü üzere itabın son dersinin soru cümlelerinde dil öğrenmeye, bilinen dilleri konuşmaya ve değerlendirmeye yönelik sorular bulunmaktadır.

3.2.16. Çiçekler

On beş kısma ayrılmış olan konular tamamlandıktan sonra çeşitli tema konularıyla önceki derslerde olduğu gibi cümleler kurulmuştur.

Görseli bulunan kelimeler: قرنفل, خزامي, ورد, بنفسج, فل

Görseli bulunmayan kelimeler: زنبق, ياسمين, عطرة, تمر حناء

Bu kısımda verilen cümlelerde çiçeklerle ilgili renk, karşılaştırma ve çeşitli sıfatlara yer verilmiştir.

هذا القرنفل أحمر.
أرائحة الورد أزكى أم رائحة الفل؟
أنظر ما أحسن هذا التمر حناء.

Normal derslerin sonunda detaylı olarak verilmiş olan soru bölümüne bu kısımda yer verilmemiştir. Konuşma becerisine yönelik birkaç soruyla yetinilmiştir.

3.2.17. Meyveler

Görseli bulunan kelimeler: بطيخ أحمر, دراقى, مشمش, تفاح, كمثرى, عنب, تمر, رمان, خوخ, بطيخ أصفر=حرير, موز

Görseli bulunmayan kelimeler: تين, سفرجل, توت, پرتقال⁸

Bu kısımda meyvelere yer verilmiştir.

Çeşitli karşılaştırma:

Benzetme: هذا التين مثل العسل.

Konuşma becerisine yönelik soru: أي الفواكه نحب؟

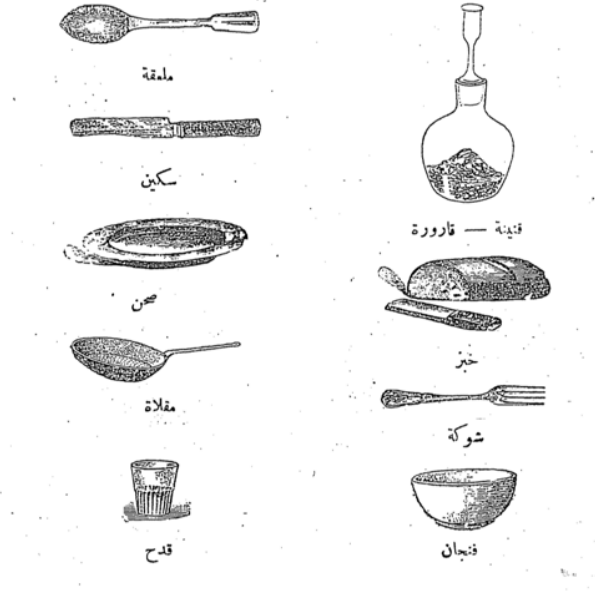
⁸ Kitabın orijinalinde geçen bu ifadenin doğrusu: يرتقال

3.2.18. Yiyecekler

Görseli bulunan kelimeler: لوبياء فول, كرنب=ملفوف, بصل=ثوم, بطاطا, حمص, دباء

Görseli bulunmayan kelimeler: بامية, عدس, برغل, جين, سمن, خل, ملح, لحم, فلفل

Mutfak gereçleri aşağıdaki görseldeki gibi gösterilmiştir.

Şekil 3. 5 Berlitz Arapça Mutfak Gereçleri Görsel Örneği

Bu kısımda çeşitli sebzelere, yiyeceklere ve mutfak araç gereçlerine yer verilmiştir.

İlgili konuyla ilgili cümlelere yer verilirken farklı yapıda fiillere yer verilmiştir.

تغديت رزاً بلحم. تعشيت برغلاً بعدس.

3.2.19. İçecekler

Görseli bulunmayan kelimeler: عسل, حليب, قهوة, شاي, سكر, دبس, ماء, ثلج

Çeşitli örnek cümlelere yer verilmiştir:

نشرب القهوة بالفناجين.

أنا لا أشرب غير القهوة والشاي.

3.3. دروس السنة السابعة YEDİNCİ SINIF DERSLERİ

7.sınıf dersleri başlığı altında hikâye formunda ve resimli ayrı dersler olduğu görülmektedir. Dönemin Berlitz kitapları incelendiğinde bu kısmın diğerleriyle hemen hemen aynı olduğu, çok küçük değişiklikler yapıldığı görülmektedir.

Arapça mukaddimede bu kısmın uygulamasıyla ilgili olarak şu ibare geçmektedir:

“Bu nedenle, okuma derslerinde öğretmen öğrencilere bir parça okuduktan ve eliyle o hikâyeyi temsil eden çizimi işaret ettikten sonra, öğrencileri okumaları için tek tek görevlendirir, sonra hikâyeyi bölümleri, amaçları ve konusu açısından sorgular ve hikâyeyi özetlemesi için bir kişiyi görevlendirir. “

3.3.1. Resimli Okuma Parçaları

أم وأولادها (Anne ve Çocukları)

Bu ders anne ve çocuklarını gösteren bir görselle başlamıştır. Hikâye gibi görülen parça aslında verilen görseli açıklayan cümlelerden oluşmaktadır.

واها لهذه الأم الحنون. تضم أولادها لصدرها وتقبلهم.

Görseli betimleyen cümleleri diğer derslerde olduğu gibi soru cümleleri takip etmektedir. Sorular hem verilen cümlelerle bağlantılı hem de kişisel/konuşma becerisini geliştirmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

أتحب أمك؟

أ أبوك أكبر أم أمك؟

كم ولدا ترى في هذه الصورة؟

Bu soru, günümüzde dil öğretiminde kullanılan yöntemlerden biridir. Bir görseli öğrenciye göstererek gördüklerini betimlemesini istemek, görsel hakkında sorular sormak konuşma becerisini geliştirmeye yönelik kullanılan tekniklerden biridir.

Sarmallığa bağlı olarak kumaş türlerine vurguda bulunulmuştur.

أمن حرير هذه الأريكة أم من قطن؟

في الليل (Gece)

İkinci derste uyku ile ilgili bir görsel konularak gece ile ilgili cümleler kurulmuştur.

... أما خارج الحجرة فإنه مظلم لا نور فيه، نعم إنك ترى في السماء القمر والنجوم والسحاب.

Metin sonrası hem konuyla ilgili sorular hem de kişiye yönelik sorular sorularak aynı yönteme devam edilmiştir.

لماذا عيناه مغمضتان؟ أعيناك مغمضتان الآن؟

Soru kısmı devam ettikçe, sorulacak soruların kapsamının genişlediği görülmektedir. Buna örnek olarak;

أين القمر، النجوم؟ أفي السماء سحاب؟ متى تكون السماء مصحية؟
هل ترى القمر في السحاب؟ القمر أكثر ضياء أم النجم؟ هل ترى الشمس في الليل؟

(Gündüz) في النهار

Üçüncü ders gündüz vaktiyle ilgili bir görsel kullanarak başlamıştır. Gündüzün özellikleri gece ile kıyaslanarak anlatılmıştır.

نحن نرى الشمس في النهار ولا نراها في الليل، بل نرى القمر والنجوم.

Görsel hakkında detaylı yorum yapılmıştır:

تأمل في هذا الرسم ترى ولدا صغيرا يركض في الطريق وهو يلعب ...

Günümüzde konuşma becerisi öğretiminde görsele göre soru hazırlayıp öğrencilere konuşma şansı veren cümlelere rastlanılmaktadır:

ماذا ترى في هذا الرسم؟

من تحت الشجرة؟

ماذا تحمل المرأة التي هي قريبة من العربية؟

Öğrenciyi düşündürmeye yönelik cümleler yer almaktadır:

هل ترى النجوم وقت الظهر؟

(Vakitler) الأوقات

Dördüncü dersin başında 9 adet saat resmi bulunmaktadır. Bu derste tüm detaylarıyla zamanlar anlatılmıştır. Arap aylarıyla başlamak üzere aylar zikredilmiştir. Birkaç ayın tanıtımı onun en önemli özelliği ile örneklendirilmiştir.

وربيع الأول وفيه ولد النبي محمد صلى الله تعالى عليه وسلم

ورجب وشعبان ورمضان وهو شهر الصوم

Ardından Rumi aylara geçilerek bu aylar zikredilmiştir.

والأشهر الرومية مارت ونيسان ومايس وحزيران...

Arap ayları ve Rumi aylar arasında karşılaştırmalar yapılmıştır:

والشهر العربي إما ثلاثون يوماً وإما تسعة وعشرون والشهر الرومي إما ثلاثون يوماً وإما واحد وثلاثون إلا شباط فإنه تارة يكون تسعة وعشرين يوماً وتارة يكون ثمانية وعشرين يوماً.

Zamanla ilgili genel ifadelere yer verilmiştir.

وفي كل شهر أربعة أسابيع وكل أسبوع سبعة أيام.
وأيام الأسبوع هي السبت والأحد والإثنين والثلاثاء والأربعاء والخميس والجمعة.
واليوم أربعة وعشرون ساعة.
والساعة ستون دقيقة وكل دقيقة ستون ثانية.

Konuyla ilgili sorular sorularak ders bitirilmiştir.

ما هو شهر ولادة الرسول صلى الله عليه وسلم؟
كم يوماً مضى من الشهر؟

Bu kısımda Rumi aylar başlığıyla Osmanlı'da Tanzimat'ın ilanıyla kullanıma giren Rumi takvim sırasına göre aylarla ilgili kısa hikayelere yer verilmiştir. Hikâye başlıkları mali sene/ay sıra sayısı, rumi ay sıra sayısı, ay adı, gün sayısı şeklinde düzenlenmiştir.

الأشهر الرومية (Rumi aylar)

٣١ آذار ٣ مارت ١ (Mart)

Beşinci ders tarlasını süren bir çiftçi görseliyle başlamaktadır. Önce bu aylardaki gün sayısı ve mevsimden bahsedilmiş, bunu takiben görsel üzerinden konuya girilmiştir. Bu derste de teknik olarak görsel üzerinden hikâye tarzı betimleyici anlatım yapılıp bunun sonucunda okuma ve konuşma becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Görsele şu cümle ile girilmiştir:

أنظر إلى هذا الرسم ترى فيه صورة زارعٍ يحرث أرضه...

Görsel betimlemesinden sonra hasattan, tohumdan ve ekmek üretiminden bahsedilmiştir. Ders, bu konuyla ve önceki derste geçen vakitlerle ilgili sorular sorularak tamamlanmıştır.

ما هو الشهر الذي نحن فيه؟
ما يفعلون بالقمح؟
أتأكل خبزاً كثيراً؟

Metodun belirgin özelliklerinden biri burada devreye girmektedir, metinde az geçmesine rağmen at kelimesiyle ilgili olacak şekilde bağlantılar kurarak konuşma becerisine yönelik soru halinde öğrencinin karşısına çıkmaktadır:

أعندك خيل؟ هل تعرف أن تتركب الخيل؟ هل تحب الخيل؟

Konuyla ilgili yeterli soru sorulmasına rağmen geçmiş dersin konusuyla ilgili soru sorulmaktadır. Bu açıdan kitapta tekrar ve konuların sarmallığı önemli ölçüde göze çarpmaktadır.

أي شهر أول السنة العربية؟

٣٠ نيسان ٤ ٢ (Nisan)

Altıncı ders yağmurlu havanın olduğu bir görselle başlamaktadır. Nisan ayının özelliklerinden ve hava durumundan bahsedildikten sonra Hüseyin adlı bir çocuğun yağmurda kalan Bedia ve kardeşine şemsiyesini vererek kendisinin şemsiyesiz yürümeyi tercih etmesi, onun okuldan ve ailesinden aldığı takdir alması konularından oluşan hikâye, yardımlaşma ve güzel ahlak konusundan bahsetmektedir.

Sorular kısmında önce zamanla ilgili sorular sorulmuştur.

كيف الأحوال الجوية فيه؟

Metnin anlaşılıp anlaşılmadığını ölçen sorulara yer verilmiştir.

ماذا فعل حسين؟ هل كان مع بديعة شمسية؟

Metinle ilgili yeterli sorular sorulduğu anlaşıldığında öğrenciye yönelik empati kurmasını sağlayacak bir soru sorulmuştur:

كيف تعمل أنت إذا أحد فعل معك معروفاً؟

٣١ آيار ٥ ٣ (Mayıs)

Yedinci ders bahçede oynayan çocukların olduğu bir görselle başlamaktadır. Mayıs ayının özelliklerinden ve hava durumundan daha detaylı bahsedildikten sonra ağaç dallarını kesmenin yanlış olduğu konusuyla ilgili bir hikâye anlatılmaktadır. Ders soru kısmıyla tamamlanmıştır.

٣٠ حزيران ٦ ٤ (Haziran)

Çocukları eğlendiği küçük bir nehir görseliyle başlayan sekizinci ders, yaz ayının özelliklerinden hava durumundan bahsederek devam etmektedir. Görseli betimleyen cümleler yine aynı ifadeler üzerinden kullanılmıştır.

أنظر في الرسم ...

أنظر إلى مريم الصغيرة ...

Kalıp ifade kullanılmıştır:

إنها جديرة بالاحترام ...

Metinle ilgili sorularla birlikte öğrencilerin başlarına gelebilecek farklı durumlarla ilgili düşünmeye ve konuşmaya sevk eden soru ibareleri bulunmaktadır.

هل تتألم يدك إذا أصابتها النار؟

٣١ تموز ٧ ٥ (Temmuz)

Yaz mevsimini yansıtan bir bahçe görseliyle başlayan ders Mali ayların 5.si, Rumi ayların 7.sidir şeklinde tanıtıcı cümleler, yaz ayı ve hava durumu gibi ifadelerle devam etmektedir.

Soru cümlelerinde aynı teknik devam etmekte önce genel olarak konuyla ve cümlelerde geçen ifadelerle ilgili sorular sonra da bu sorulara bağlantılı olarak öğrenciye yönelik soru sorulmaktadır. Buna örnek olarak:

كيف تكون المياه في الشتاء أباردة أم حارة؟ هل تجمد المياه في تموز؟ هل تحب أن تركض في الشمس؟

٣١ آب ٨ ٦ (Ağustos)

Konu, deniz kenarından bir görsel ile başlamaktadır. Önceki dersle çok benzer bir görsel olması dikkat çekmektedir. Mali ayların (شهور السنة المالية) altıncısı, Rumi ayların sekizincisi şeklinde genel ifadelerle bu ayla ilgili cümleler başlamaktadır. Yaz ve denizle ilgili cümleleri aynı şekilde soru cümleleri takip etmektedir.

- لاسيما ifadesi kullanılmıştır.

Metodun genel tekniğine göre önce konuyla ilgili sorular;

هل البحر كبير، عميق؟ أفي السواحل حر شديد؟

Ardından, bunlarla bağlantılı sorular öğrenciye yönelik olacak şekilde evrilmiştir:

أفي البحر سمك كبير؟

أتأكل سمكا؟

هل تعرف أن تصطاد؟

٣٠ ٧ ٩ (Eylül) أيلول

Eylül ayı nehir kıyısında bir görsel ile başlamaktadır. Yaz ayının sonlanması, sıcaklık derecelerinin düşmesi ve okula dönüş zamanının gelmesinden bahsedilmektedir. Bu kısımda getirilen cümle örneklerinde fazla kopukluk olduğu görülmektedir.

خذ منديلك بيدك وافر للناس مودعاً. شعاع الشمس في الماء يضر بالعيون.

Bu derste soru kısmına diğerlerinden daha fazla yer verilmiştir.

هل تذهب إلى المكتب؟

أتذهب إلى المكتب كل يوم؟

أي يوم تذهب إلى المكتب؟

ماذا يعمل الأولاد في المكتب؟

٣١ ٨ ١٠ (Ekim) تشرين الأول

Ders meyve toplayan çocukların bulunduğu bir görselle başlamaktadır. İki kardeşin bahçede meyve ağaçlarını sallaması ve meyve toplamalarını anlatan bir hikâyeyi konu almaktadır.

ماذا ترى في الرسم هذا؟

عن أي شيء نبحت في هذه الحكاية؟

Hikayeye bağlantılı soru örneğine yine yer verilmiştir:

كيف صعد كمال الشجرة؟

هل تقدر أنت أن تصعد على الشجرة؟

هل يحبان أبيهما؟ أتحب أنت أباك وأمك؟ أمك تحب أكثر أم أمك؟ أي الثمار تحبه أكثر؟ الفواكه تحب أكثر

أم الحلويات؟ ما هي الثمار التي تحبها؟

٣٠ ٩ ١١ (Kasım) تشرين الثاني

Ders, rüzgârda yürüyen bir kız görseliyle başlamaktadır. Bu ayın ve sonbaharın özelliklerinden bahseden cümleler yer almaktadır.

تأمل في الرسم تر امرأة ...

Şeklinde görseli detaylı açıklayan cümlelerle ders devam etmektedir. Kıyafetler konusu burada tekrar etmektedir.

Konuyla ilgili soru cümleleri:

كيف تحفظ طربوشك إذا كان الهواء شديداً؟
ماذا يفعل الهواء بطربوشك إذا أنت لكم تمسكه بيدك؟

Bu dersin soru kısmının sonunda ج ile gösterilmiş cevap kısmına rastlanmıştır. Öğrencilerden net cevap beklendiğini göstermektedir.

أي الطيور يبقى زمن الشتاء في وكره فلا تبرحه؟
ج هو العصفور.

٣١ كانون الأول ١٢ ١٠ (Aralık)

Ders bir aile görseliyle başlamaktadır. Belirtilen ay ve kış mevsiminin özelliklerinden bahsedildikten sonra görselin detaylı açıklamasına şu cümlelerle başlanmıştır:

انظر الى هذا الرسم تر مائدة عليها زهرية واطباق بها صنوف من الحلوى وقد اتقدت المصابيح حتى أضاءت منها الحجره...

Görselle ilgili sorular tekrar kişisel sorulara bağlanmıştır.

أين يقعد أبوهم؟
لما رزا اجتمعت هذه العايلة؟⁹
أواقفة أمهم أم جالسة؟
كيف تقضي ليالك أنت؟

٣١ كانون الثاني ١ ١١ (Ocak)

Kış ayını sembolize eden bir görsel ve mevsim özellikleri belirten ifadelerle metin başlamıştır. Görseli betimleyen cümlelerden sonra kışlık kıyafetlere yer verilmiştir. Aynı şekilde vücut organlarına da değinilmiştir. Görselle ilgili cümle şu şekildedir:

تأمل في الرسم تر الاولاد يتسابقون على الثلوج هابطين وتر ولداً صغيراً وافقاً عن قرب ينظر الى...

Konuyla ilgili sorularla devam edilmiştir:

ما لون الثلج؟

Önceki metinlerde bir defa daha geçen ج kısmı burada tekrar yer almıştır.

أي شيء أمامه؟
ج أمامه كومة من الثلج اتخذ منها كرة ليلعب بها؟

⁹ Kitabın orijinalinde bu şekilde geçen ibarenin doğru şekli العائلة olmalıdır.

٢٩ ٢٨ شباط ٢ ١٢ (Şubat)

Bu ayın özelliklerinden, gün sayısının 28 veya 29 olabileceğinden bahsedilerek mevsimle ilgili cümlelerle devam edilmiştir. Soğuk havanın şiddeti görselle bağlantılı olarak şu sözlerle ifade edilmiştir.

ترى في الرسم امرأة تلف يديها بالفرو ولولا ذلك لكادت يداها تشكلان أي تبطل حركتهما من قسوة البرد...

Bunu takiben yine görselle ilgili cümlelere yer verilmiştir.

أترى في الرسم نهراً؟

أتشرب ماءً في البرد الشديد؟

Arada kişisel sorular da bulunduran son parçayla bu kısım da sonlanmıştır.

أتحب التزلج على الثلج؟

3.4. ALTINCI VE YEDİNCİ SINIFLAR İÇİN MÜŞTEREK HİKÂYE KISMI

Diğer Berlitz kitaplarında bulunan hikâye görünümlü, görsel içeren ancak daha çok ders şeklinde olan ortak metinlerden sonra Berlitz Arapça kitabında okuma kısmı için ek bir bölüm olduğu görülmektedir. Başlıktan sonraki ibarede bu bölümün 6.ve 7.sınıflar için ortak okuma kısmı olarak hazırlandığı geçmektedir.

Hikayelerin dili derslerde geçen kelimelere göre biraz daha üst seviyedir. Öğrencilerin bu hikayeleri takip etmeleri hikayelerde kullanılan farklı çekimlenmiş fiiller ve derslerde geçmeyen kelimeler kullanılması vb. sebeplerden dolayı zor olabilir. Seçilen başlangıç metinleri hayvanlarla ilgili olup ardından da ahlaki, eğitim, dini konuları içeren okuma metinlerine yer verilmiştir. Kısa metinlerden daha uzun metinlere geçildiği, tüm metinlerin tam harekeli olduğu görülmektedir. Yabancı dil olarak Arapça öğrenen öğrenciler harekesiz metin okumakta sorun yaşayabilmektedir, bu açıdan kitaptaki metinlerin tamamının harekeli olması öğrenciler için okuma güçlüğü ortadan kaldırmaktadır. Bu kısımdaki okuma metinlerinde görsel bulunmayıp hiçbir kelime şerhi veya anlamaya yardımcı bir unsur bulunmamaktadır. Öncesinde gelen dersler ve hikâye-cümle kısmının aksine bu hikâye kısmının sonunda soru-cevap kısmına yer verilmemiştir. Bu kısımda 44 adet hikâye yer almaktadır. Hikâye başlıkları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. 1 Altıncı ve Yedinci Sınıflar İçin Müşterek Hikayeler Listesi

Karga ve Kuş	قطاة و غراب
Üç Evlat	ثلاثة اولاد
Karga ve Tilki	غراب و ثعلب
Ceylan ve Tilki	غزال و ثعلب
Aslan, Tilki ve Kurt	أسد و ثعلب و ذئب
Aslan ve İki Boğa	أسد و ثوران
Eşek ve Aslan	حمار و أسد
İnsan, Aslan ve Ayı	إنسان و أسد و دب
Dişi Köpek ve Dişi Aslan	كلبة و لبوة

Açgözlü Köpek	كلب كثير الطمع
Kaz ve Kırlangıç	وزو خطاف
Dişi Güvercin ve Dişi Karınca	حمامة ونملة
Hamam Böceği ve Dişi Karınca	صرصور ونملة
Ev Faresi ve Çöl Faresi	فأرة البيت وفأرة الصحراء
Papağan, Yılan ve Avcı	ببغاء و ثعبان و صياد
Kör ve Sandalye	اعمى و مقعد
Allah Sevgisi	محبة الله
Namaz	الصلاة
Anne Babaya Hürmet	بر الوالدين
Vatan	الوطن
İnsan ve Hayvan	الانسان والحيوان
İçsel Muhasebe ve İşlerde Özen	محاسبة النفس و تدقيق الاعمال
Okul	المكتب
Özgürlük, Eşitlik, Adalet ve Kardeşlik	الحرية و المساواة و العدالة و اخوة
Sayılarla ilgili	شيء من الاعداد
Adam ve Çocukları	رجل و أولاده
Şefkatli Anne	الأم الشفيقة
Hüsrev ve Çiftçi	كسرى و الفلاح
Çaba ve Çalışmak	السعي و العمل
Moda=Bidat	(الموضة) = البدعة
Çocukların Bakışından Dünya	الدنيا بنظر الاطفال
Küçük Nefisler	النفوس الصغيرة
Çocukları Bakıcıya Vermek	تسليم الاولاد للخدم

Affetmek Haktan Daha İyidir	العفو أفضل من الحق
İslam'ın İlk Devirlerinde Donanmalar	الاساطيل في صدر الاسلام
İslam'da Tedvin	مبدأ التدوين في الاسلام
İnsanlar Krallarının Dini Üzeredir	الناس على دين ملوكهم
Sağlam Kafa Sağlam Vücutta Bulunur	صلاح الاعضاء بصلاح الرأس
Yeterliklere Göre Görevler	الوظائف بالكفاءة
Hz. Ebu Bekir'in (r.a) Ordu Emirlerine Vasiyeti	وصية ابي بكر رضي الله تعالى عنه لأمرء الجيش
Müminlerin Emiri Ömer bin Hattab nasıl biriydi?	كيف كانت امرء المؤمنين عمر بن الخطاب
Öğretmen ve Eğitim	المعلم والتعليم
Emir ve Yasakların Hikmeti	حكمة الاوامر والنواهي
Din	الدين

3.5. قسم الاستظهار ŞİİR VE NESİR KISMI

İstizhar kelimesi sözlükte bir şeyi aklına tutma, ezberleme anlamlarına gelmektedir. Diğer Berlitz kitaplarında bulunmayıp yalnızca Arapça Berlitz kitabında bulunan bu kısım, Osmanlı döneminde Arapça öğretilirken sıklıkla kullanılmış olan ezber metoduna bir atıf niteliğindedir. Bu kısım, ezberden tam olarak kopulmadığını, şekil değiştirerek yeni metotlar arasında halen kullanıldığına işaret etmektedir. Bu doğrultuda Osmanlı'da Arapça öğretilirken geleneksel yöntemlerden tamamen uzaklaşmadığı, yeni metotların eskiyle derlenerek bir arada sunulduğu söylenebilir ancak Berlitz yöntemiyle Arapça öğretiminin klasik Arapça öğretiminden çok daha farklı bir bakış açısında olduğu unutulmamalıdır. Nitekim klasik Arapça öğretiminde ezberler fiil çekimi, gramer kitaplarının ezberlenmesi şeklindeyken Berlitz Metoduyla Arapça kitabındaki ezber kısmında şiir parçaları ve bir nesir parçasının yer aldığı görülmektedir. Herhangi bir yönerge bulunmayan bu kısımda aşağıdaki tabloda verilmiş şiirler yer almaktadır.

Tablo 3. 2 Berlitz Arapça Kitabında Bulunan Şiir ve Nesir Kısmı

Okul öğrencilerinin sözcüsü	لسان حال طلبة المكاتب
İşlerde Ciddiyet	الجد في الأمور
Kemal Ermekle Şereflenmek	الشرف بالكمال
Çalışmayla Yükselme	الترقى بالاجتهاد
Gafletten Sonra Dikkat	الانتباه بعد الغفلة
İlime, İlime	الى العلم الى العلم
Edep	الأدب
Kemal Sıfatları	صفات الكمال
Terbiyede Bütünlük	الكمال في التربية
Bilgiyle Şereflenmek	الشرف بالمعارف
İçtihat (Çalışkanlık)	الاجتهاد
Vatan	الوطن
Nesir Parçası	(قطع نثرية)

3.6. BERLITZ ARAPÇA KİTABININ SONU VE GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Berlitz Arapça kitabının son sayfasında bu görsel ve şiir yer almaktadır. Görselin altındaki şiirle kitap bitirilmiştir.

Şekil 3. 6 Berlitz Arapça Kitabı Son Sayfa Görseli

يا كتابي أنت العزيز عليا حيث منك النجاح لي يتهياً
سبب النفع أنت الفوز دوما يا هنا من له تكون ولها
لك عهد على أنك عندي بالمكان الاجل ما دمت حيا

Bu kısımda genel değerlendirme olması açısından Berlitz kitabının olumlu ve olumsuz yönlerine değinilecektir.

3.6.1. Olumlu Yönler

- 1- Dönemin diğer dil öğretim kitaplarıyla kıyaslandığında içeriğinde renkli görseller bulunan nadide kitaplardan biri olduğu söylenebilir.
- 2- Kitapta sarmallık bulunmaktadır, bu sayede konular ve kelimeler birbiriyle bağlantılıdır.
- 3- Örnek cümlelerin çok sayıda olması öğrenmeyi olumlu yönde etkileyen unsurlardan biridir. Kitapta konular örnek cümleler üzerinden anlatılmıştır.
- 4- Kitapta boşluk doldurma etkinliği bulunmaktadır. Bu bir yenilik olarak görülmektedir.
- 5- Kitap tamamen hedef dilde hazırlanmıştır. Hiçbir aracı dile yer verilmemiştir. Sadece görsellerden yararlanılmıştır. Bu da Berlitz Metodu esaslarına uygun bir uygulamadır.
- 6- Konuşma becerisine yönelik cümleler barındırmaktadır. Bu özelliğiyle de klasik Arapça kitaplarından ayrılmaktadır.
- 7- Berlitz Metodu'nda dil bilgisi konularına örnek cümleler üzerinden gidildiği görülmektedir. Sayıların temyizinde bile konu anlatımı yapılmamış, hedef dil bilgisi örnek tamlamalar ve cümleler üzerinden öğretilmiştir.
- 8- Seçilen kelimeler yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene ilkesine göre seçilmiştir. Öğrencilere günlük hayatlarında kullanmayacakları kelimeler gösterilmez. Sınıfta gördüğü eşyalardan başlayarak gördüğü her şeyi renkleri ve farklı özellikleri ile tanımlayabilecekleri seviyeye gelene kadar örneklendirmeler devam etmiştir.
- 9- Kitap konuşma becerisini diğer becerilerin üstünde tutmaktadır.
- 10- Somut kelimeler nesnelere üzerinden gösterilerek soyut kelimeler ise cümle üzerinden bağlamsal olarak verilmiştir.
- 11- Özellikle mukaddime kısımlarında günümüz dil öğretim problemleriyle ilgili yerinde tespitler yapılmış, bu konuda rehber olacak tavsiyeler verilmiştir.

3.6.2. Olumsuz yönler

- 1- Sayfa düzenine bakıldığında cümleler art arda ve iç içe yazılmıştır. Birden fazla cümlenin tek bir satırda verilmesi sayfada uzun bir metin varmış izlenimi vermektedir.
- 2- Kitabın tamamen hedef dilde hazırlanması öğrencinin bireysel olarak kitaba çalışmasına engelleyecek bir husustur. Kitap ancak bir öğretmen ile birlikte kullanılmaya uygundur.
- 3- Kitapta dil bilgisi konularına anlatım olarak yer verilmemektedir. Konular örnek cümleler içinde geçmektedir. Aslına bakıldığında Berlitz Metodu'nun kendisinde dil bilgisi öğretimi sürecin merkezi değildir. Başka bir deyişle Berlitz Metodu'nun hedefi dil bilgisi kurallarını ezberletmek değil öğrencileri konuşabilecekleri seviyeye getirmektir. Bu bir açıdan olumlu bir açıdan olumsuz bir durumdur, birkaç basımda Berlitz Arapça kitabının farklı dil bilgisi kitaplarıyla birlikte basılarak bu olumsuzluğu ortadan kaldırmayı amaçladığı görülmüştür.
- 4- İletli fiillere sıklıkla yer verilmiştir. Bu durum kitabın başka dillerden çeviri üzerine gelmesinden ve gündelik hayatta kullanılan fiillerin veznine bakılmaksızın direkt olarak verilmesinden kaynaklanmaktadır.
- 5- Ana dili olarak veya ana dili seviyesinde hedef dili konuşan öğretmen bulma zorluğu bulunmaktadır.
- 6- Konuşma pratiği yapmak için her öğrenciye söz vermek ve soru-cevap kısmını uygulamak çok mevcutlu sınıflarda uygulamaya uygun değildir. Bu açıdan metot devlet okullarından ziyade özel okullarda uygulanmıştır.

SONUÇ

Osmanlı Dönemi'nde Arapça öğretimi dil bilgisi-çeviri yöntemi kullanılarak sürdürülmekteyken Tanzimat Dönemi'nde eğitim alanında yapılan değişiklikler doğrultusunda Arapça öğretiminde de yeni yöntemler denendiği görülmektedir. O dönemde Batıda ve Doğuda kullanılmaya başlanan ve başarılı sonuçlar alınan Berlitz Metodu'nun Osmanlı'ya gelişiyle yabancı dil alanında yeniliklerin ilk adımı atılmıştır. Metot sırasıyla Fransızca, Türkçe, Arapça, Farsça ve Almanca dillerinde olmak üzere kitapları hazırlanarak uygulanmıştır.

Klasik yöntemle Arapça öğretiminde görülen birtakım sorunlar ve dil öğretiminde özellikle konuşma becerisi alanında istenilen düzeye ulaşılamaması bu dönemde Berlitz Metodu'nu kullanmayı cazip hale getirmiş, geniş yankı uyandıran bu metot sayesinde dil öğretiminde yeni bir aşamaya geçilmiştir.

Klasik metotta direkt olarak sarf ve nahiv üzerinden dil bilgisi ağırlıklı verilen Arapça eğitimi, Berlitz Metodu'nda yerini örnek cümleler üzerinden dil bilgisi öğretimine bırakmıştır. Bu sayede öğrenciler dilin gramerden ibaret olmadığını, günlük hayatta kullanabilecekleri bir unsur olduğunu anlamışlardır.

Berlitz Metodu'nda öğrencinin okul eşyalarından başlayarak yalnızca hayatında kullanabileceği kelime ve cümleleri öğrenmesi konuşma becerisi açısından büyük fayda sağlamaktadır. Aynı şekilde basitten karmaşığa, yakından uzağa ve somuttan soyuta ilkeleri Berlitz Metodu'nun temelini oluşturmaktadır.

Osmanlı'da Tanzimat Dönemi'ne kadar Arapça öğretimi dini ilimler için bir araç olarak öğretildiğinden kullanılan kitaplarda dini kelimelere, ayet ve hadislerle sıklıkla yer verilmiştir. Yaygın olarak kullanılan medrese kitaplarında öğrencilerin gündelik hayatta kullanmasına yönelik cümleler bulunmamaktadır. Berlitz Arapça kitabında ise cümleler öğrencilerin çevresinde gördüğü sınıf kelimelerinden başlayarak gündelik hayattan pek çok cümleye yer verilmektedir.

Berlitz Yöntemi'nin başarılı sonuçlar verip vermediğine dair elimizde net veriler bulunmamaktadır. Dönemin kaynakları incelendiğinde özellikle uygulamaya ilişkin bir veri bulmak oldukça zordur. Ancak Berlitz Metoduyla Fransızca öğretimini diğer dört dilin takip etmesi, bu amaçla kitaplar hazırlanması ve kitabın mukaddime

kisimlerinde bu metodun dnyanın her yerinde kullanıldığına işaret edilmesi bu metodun başarılı sonuçlar verdiğini göstermektedir.

Bu kitapla birlikte Tanzimat sonrasında Osmanlı Dönemi'nde Arapça öğretimi alanındaki yeniliklerden biri olarak görülen Berlitz Metodu incelenmiş ve bu metodla ilgili değerlendirmeler yapılmıştır.

Yapılan bu tez çalışmasıyla dil öğretiminde pek çok değerli tavsiyenin yer aldığı bu kitaba farkındalık kazandırılarak Arap dili eğitiminde sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

- Çetinkaya, G.** (2023). Berlitz (Berliç) Yöntemi ile Yazılmış Bir Farsça Öğretim Kitabı: Berlits-i Fârisî A Persian Teaching Book Written with the Berlitz Method: Berlits-i Fârisî. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*.
- Çiçek, Ö.** (2016, Temmuz). Türkiye'de Yabancı Dil Öğretiminin Tarihi: Berlitz Usulünün Uygulanışı. *Yüksek Lisans Tezi*. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Özkan, S. H.** (2010). Osmanlı Devleti'nde Yabancı Dil Eğitimi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*.
- Özsarı, N. Ç.** (2000). 1773-1923 Yılları Arasında Askeri Okullarda Yabancı Dil Öğretimi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İngiliz Dili ve Eğitimi Bilim Dalı.
- Açık, K.** (2020). Tanzimat Dönemi'nde Açılan Yeni Okullarda Arapça Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Yöntem Açısından İncelenmesi. *Şarkiyat Mecmuası Journal of Oriental Studies*.
- Açık, K.** (2022). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Arapça Öğretimi Kaynaklar ve Yöntemler*. İstanbul: Nizamiye Akademi.
- Akyüz, Y.** (2012). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Altun, A.** (2019, Haziran). Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretimi ve Günümüz Arapça Öğretimine Etkisi. *Aydın Arapça Araştırmaları Dergisi (AYAD)*, 1(1), 126-129.
- Arslan, A. T.** (1999). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadar Arapça Öğretimi. *XIII. Türk Tarih Kongresi. (III. Cilt-II. Kısım)*, s. 801. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Aykaç, N.** (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Genel Tarihçesi ve Bu Alanda Kullanılan Yöntemler. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 167.
- Baytar, Y. S.** (2016). Belli Başlı Dil Öğretim Metotları ve Bunların Arap Dili Öğretimi Açısından Eleştirel Değerlendirilmesi. *Ekev Akademi Dergisi*(20).
- Berlitz, M.** (1930). Mukaddime. *Asri Lisânların Tadrîsine Mahsus Berlitz Usulü Büyüklere Mahsus Türkçe Kısmı* (s. 3-5).
- Berlitz, M. D.** (1888). *The Berlitz Method For Teaching Modern Languages English Part First Book*. Berlin.
- Berlitz, M. D., & Selahaddin, O.** (1329-1911). *Metod Berliç'den Tadrîs-i Lisân-i Türki*. Kostantiniyye: Matbaa-i Ebüzziya.
- Birinci, A.** (1998). Ali Suat'ın "Seyahatlerim" İsimli Kitabı. *Türklük Bilinci Dergisi*.
- Bolat, S.** (2023). Osmanlı Dönemi'nde Pratik Arapça Öğretimine Mükâlemetü'l-'Arabî ve 't-Türkî Adlı Eser Özelinde Genel Bir Bakış. *Trabzon İlahiyat Dergisi*.
- Brown, H. D.** (2000). *Teaching by Principles an Interactive Approach to Language Pedagogy*. San Francisco, California.
- Can, B.** (2010). Fatih Döneminden Osmanlı Medreselerine Arapça Öğretimi. *10. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu*. Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi.

- Can, B. (2017).** Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretiminde Kullanılan Kitaplar. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 488-498.
- Demirel, Ö. F. (2022).** Maarif Nezareti Müşaviri Franz Schmidt'in Anadolu Mekteplerine Dair Raporu (21 Mayıs - 6 Haziran 1915). *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi/ International Journal of Historical Researches*, Yıl/Vol. 7, Özel Sayı: Dr. Mahmut Kırkpınar'a Armağan (Special Issue: A Tribute to Dr. Mahmut Kırkpınar).
- Demirel, P. D. (1993).** Dil bilgisi-Çeviri Yöntemi. P. D. DEMİREL içinde, *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler Yöntemler Teknikler* (s. 31-52). Ankara: USEM Yayınları.
- Demiryürek, M. (2014).** Türkiye'de Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerinin Tarihî Gelişimi (1891-1928). *Türk Eğitim Derneği Eğitim ve Bilim*, 39(175 192-202).
- Doğan, C. (1989).** *Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretim Metot ve Teknikleri*. Ankara.
- Doğan, D. D. (2012).** *Sistematik Yabancı Dil Öğretim Yaklaşımı ve Yöntemleri*. İstanbul: Ensar Yayıncılık.
- el-Huli, P. D. (2017).** *Arapça Öğretim Metotları*. (Ç. Y. Akçay, Dü.) İstanbul.
- Ergin, O. N., & Bolat, S. (1977). *Türk Maarif Tarihi*. İstanbul: Eser Neşriyat.
- Eroğlu, M. (1988). *Abdulaziz ÇAVIŞ TDV İslam Ansiklopedisi*. Bu madde TDV İslâm Ansiklopedisi'nin 1988 yılında İstanbul'da basılan 1. cildinde, 187-188 numaralı sayfalarda yer almıştır.: <https://islamansiklopedisi.org.tr/abdulaziz-cavis> adresinden alındı.
- Gömleksiz, M. N. (2000).** Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler ve Yöntem Sorunu. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 255.
- Gürer, Ö. (2023).** Es-Semerü'l-Muktetaf Mine'n-Nahvi Ve's-Sarf İsimli Eserin Türkiye Türkçesine Kazandırılması Ve İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı.
- Hameti, İ. (1314/1896).** *Usul-u Tadrîs-i Arabî*. Lübnan: Matbaa-i Edebiye.
- Hazer, D. (2002).** Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretimi ve Okutulan Ders Kitapları. *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*.
- Kıral, B. (2020).** Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Journal of Aocial Sciences Institute*.
- Kaçar, D. D. (2013).** *Yabancı Dil Olarak Arapçada Kelime Öğretimi ve Temel Kelime Listeleri*. İstanbul.
- Kahrimanoğlu, T. (2019).** El-Hidaye Dergisinin Arap Dili ve Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Kuşçu, E., & Karan, D. (2017).** Yabancı Dil Fransızca Öğretiminde Yöntemler Konusuna Genel Bir Bakış A General Overview Of Alternative Methods In French Language Teaching. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, 10(49), 17.
- Kurihara, T., Morita, K., Pauls, R., Santoro, D., & Trinca-Bautista, C. (2008).** 130 Years Innovation . *Berlitz Language Instruction, Cultural Consulting, Online Training Programs for Children&Teens, Language Assesment&Testing*.
- Maximillian D. Berlitz. (2007).** Rhode Island Heritage Hall of Fame: https://riheritagehalloffame.org/inductees_detail.cfm?iid=569 adresinden alındı.

- Memiş, M. R.** (2018). Kelime Hazinesi ve Yabancı Dilde Kelime Öğretimi Üzerine. *Turkish Studies Educational Sciences*.
- Okumuş, E., Cihan, A., & Avcı, M.** (2006). *Osmanlı Devleti'nde Eğitim Hukuk ve Modernleşme*. İstanbul: Ark (özgü) Yayınları.
- Pemberton, I.** (2024). *Usage-Based Second Language Instruction: A Context-Driven Multimedia Learning Approach*. Coventry, UK: Warwick Foundain Studies Palgrave Macmillan.
- Potukoğlu, S., & Büyüktolu, R.** (2020). Osmanlı'da Yabancı Dil Öğretimi ve Robert Koleji Örneği. *Belgi Dergisi*.
- Ruyffelaert, A.** (2020). Teaching French with the Direct Method between 1880 and 1920 in the United States of America: A comparative Analysis of key Direct Methods Textbooks. *Documents pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde*.
- Sarıkaya, Y.** (1997). *Medreseler ve Modernleşme*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Satar, N. A.** (2023). Ali Suad'ın "Dini Edebiyat" Başlıklı Makalesinin Türk Dini Edebiyatındaki Yeri. *Humanitas - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Selahaddin, O.** (1912). *Metod Berliç'ten Tadrîs-i Lisân-ı Fransevî*. İstanbul: Agop Matyosyan Matbaası.
- Soydan, T., & Tüncel, M.** (2013). Osmanlı'da İlk Yenileşme Döneminde Eğitimin Kurumsal ve Yönetimsel Yapısının Oluşumu ve Gelişimi. *Milli Eğitim*(198).
- Soyupek, H.** (2004). Dilde Türkçecilik Hareketinin Arapça Öğretimine Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 146.
- Sunel, D. D.** (1989). Yabancı Dil Öğretiminde Metot Sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Şanal, Y. D.** (2003). Osmanlı Devleti'nde Medreselerde Ders Programları, Öğretim Metodu, Ölçme ve Değerlendirme, Öğretimde İhtisaslaşma Bakımından Genel Bir Bakış. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Türk, İ. C.** (2009). Osmanlı Devleti'nde Öğretim Yöntemlerinin Gelişimi The Development of Education Methods in Ottoman Empire. *Journal of the Institute of Social Sciences*, 3, 268-269.
- Teber, H.** (2022). Mısırlı Bir Mücadele ve İlim Adamı: Abdülaziz Çâvîş . *Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi*.
The Providence Journal. (tarih yok). Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Providence_Journal adresinden alındı
- Uçak, S.** (2015). Dil Öğrenimi ve Edinimi Üzerine Bir Tartışma. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sempozyumu*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Yıldız, P. D.** (2007). Osmanlı Dönemi'nde Arapça Öğretimi ve Okutulan Ders Kitapları. *Türkiye'de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi, Türkiye, 22 - 24 Nisan*. Ankara.
- Yaprak, A., & Hepp, J.** (2022). Yabancı Dil Öğretiminde Alternatif Yöntemler. *Yabancı Dil Öğretimine Genel Bir Bakış A General Perspective on Foreign Language Teaching* (s. 28). içinde Çizgi Kitabevi.
- Yazıcı, N.** (1994). Osmanlı Son Dönemi Medreselerinde Fen Bilimlerinin Tedrîsatı Konusunda Bazı Düşünceler. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.

Berlitz Arapça Url-1 <

<https://katalog.ibb.gov.tr/kutuphane3/kitablar/530005100053000510009500112001140006500095001140011500069.pdf>

Berlitz Almanca Url-2 <

<https://katalog.ibb.gov.tr/kutuphane3/kitablar/540005300052000550005000095001140011500069.pdf>

Berlitz Farsça Url-3 <

<https://katalog.ibb.gov.tr/kutuphane3/kitablar/540004800055000540005300095001140011500069.pdf>

Berlitz Türkçe Url-4 <

<https://katalog.ibb.gov.tr/kutuphane3/kitablar/500005400052000550005000095001140011500069.pdf>

Berlitz Fransızca Url-5 <

<https://katalog.ibb.gov.tr/kutuphane3/kitablar/560005300052000550005000095001140011500069.pdf>

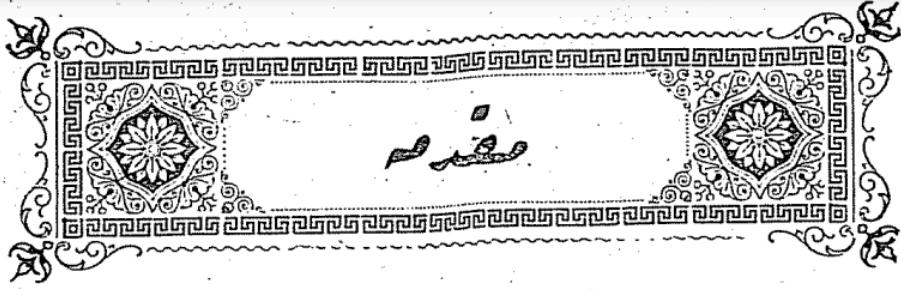
Mösyö Ahn Tedrîs-i Lisân-ı Arabî Url-6 <

<http://ktp.isam.org.tr/pdfeser/kitap/043776.pdf>

Url-7 < <https://alouettecommunications.com/wp-content/uploads/2013/03/Berlitz-1103.pdf>

Url-8 < https://riheritagehalloffame.org/inductees_detail.cfm?iid=569

EKLER

اجنبی لسانرنی اوکره نك ایچون اسکیدنبری اتباع ایدیه کلمش
اولان مختلف اصوللرک تأمین مقصده عدم کفایتی حسبیه برچوق
زمانک ضیاعنه سببیت ویرلدیکی و یورغونلغی موجب اولدینی ثبوت
بولدیغندن بو محذوری نظر اعتباره آلمش اولان غربیلارک اوزون مدت
دوام ایدن تجربهلری نتیجه سی اولارق لسان تعلیمنه مخصوص اصول
جدیده بربرینی ولی ایله متعدد آثارک تدوینی انتاج ایلش و شیمدی به قدر
علی الدوام واقع اولان تجارب دقیقه ایله درجه مکملیته ایصال ایدلمشدر .
اوکره نك ایسته ن لسانک بر نظام تام ایله تعلیمی و ممکن مرتبه
آزمانده چوق شی تدریس ایده بیلمک غایه سی ، تعلیم ایله مشغول اولان
ارباب اختصاصی یکی یکی طریقلر تحریسنه سوق ایلدیکی صیراده اک صوک
زمانده آلمانالی معلم (بر ایسچ) ک اتخاذ ایتدیکی اصولک فوائد کثیره سی
ظاهر اولغله سائر لری اوزرینه تفوقی آ کلاشیاهر ق اوروپا اقوامنک کافه سی
عندنده مقبول و حتی ممالک شرقیه نك بعضار نجه حائز درجه رجحان و قبول
اولمشدر . بو جهت لری کمال اهمیتله نظر اعتباره آلان معارف عمومیه نظارت
جلیله سی ، عثمانلی لساننک رکن اعظمی اولان عربجه نی قرآن مجیدک
نازل اولدینی لسان و مملکت مزده اکثریتی تشکیل ایدن ملل و اقوامک
حامل بولندیغی دین اسلامه نطق بیان اولسی حیثیتیه بالنسبه قیصه

برمدته و آریجه برلسان اولوق اوزره تعلیم ایچون مذکور (برلیچ)
اصولانی بالقبول مکتبلرک تابع اولدینی سنین تدریسینه نیک درجانی اعتباریه
طلبه نیک سنی و درس مدتلریله متناسب برطرزده قس.اره تقسیم ایدرک
ایلك سنهیه مخصوص اولوق اوزره بوکتابی برهیئت مخصوصه معرفتیله
ترتیب واحضار ایتدیرمشدر . بعدما بواصول ایله مکتبلریمزده عربجه نیک
مستقل برلسان خالنده اوکره تیلمه می ممکن اولاجقدر .

(برلیچ) اصولنیک اساسی برلسان اشیای منظوره ومعانی
مانوسه بی حفظ ایتدیره رک بونلری جمله لر و حکایه لر شکلنده تکرار
وتطبیق ایله حافظه یه نقش ایلك ، بونی فصاحتیه موافق وقواعد اعرا به
مطابق اولارق تباخ ایتمکدر . بو مقصده وصول ایچون اولاشا کردک
چوق دفعه کوزینه ایلیشه ن اشیا وفکرینک آلیشیق اولدینی معانی بی
ومثلاً مکتبده دائماً کوردیکی وقولاندینی مواد و ادوات ایله سسوقاقده
وخانه سنده محاط بولندیغی اشخاص و اشیا ووجود مخلوقانده کی اعضا ایله
طبیعتده کی مناظر وتحولات دائمی بی آلارق بونلره دلالت ایدن اسملر ،
صفتلر ، فعالر ، واداتاردن مکالمه عادیه ده کی تقریر ویا استفهام خالنده
برطاقم جمله وعباره لر ی معلم ایله طلبه بیننده بحث وتعاملی به بره موضوع
اتخاذیله تطبیق ایتک وبونلرک آره سننده کی مناسباته استناداً جمل مختلفه
ایچنده کلمات ومعانی مذکورنیک صورتمتعدده سنی تکرارله تلقین
ایلمکدر . بوخصوصده معلم (برلیچ) بعض قواعد وقیود تجربیه سنی
آکلاتمق ایچون کتابک برنجی قسمی ایچون آتیده کی مطالعاته لزر
کورمشدر :

١ — درسك نصف اولنده صورت تعليم مطلقا سماعی اولماید .
٢ — معلم اولاً اوکره ته چکی کلهری ایجه تفریق اولنه جق بروض
ایله تلفظ ایدره ک طلبه سنه ایشیتدیرمه لی و اوکلنک مرلوی اولان شیئی
تعریف و توصیف ایله برابر حین حاجتده خواص و حرکاتی آکلامه لیدر .
بونی برقاچ دفعه لر تکرار دن سوکره اوشیئی طلبه یه اراهه ایدرکن بعض
سؤالر ترتیب ایله لی و جوابلری ینه کندی و یرمه لیدر ، طلبه نک اوکله
ویا معنایی کافی درجه ده آ کلا یوب حفظ ایتدکلینه قناعت حاصل اولنجه
عینی سؤالری اونلره ایراد ایله جوابلرینه — لزوم کورورسه — ایتداری
معاونت ایلیه رک سوکره اونلره کنیدیلک لرندن جواب اعطاسنه براقه لیدر .
٣ — مبادیده آزمقدارده کلهری آملالی و بونلری « اوهت ،
خایر ، اوزون ، قیصه ، سیاه ، بیاض ، چوق ، آز ، بعضاری ،
هیچ بری . . الخ » کبی مختلف اوصاف و احوال ایچنده بربرله
مقایسه ، و « آلق ، طاشیمق ، چکمک ، کورمک ، بيلمک . . الخ »
کبی افعاله تطبیق ایله طلبه نک ذهنتده بربرینه ضد ویا موافق حالانک
تأثیر سریعه اوکله رک معناسی صور متعدده حس و ضبط ایدره رک
ایجه آکلامه لیدر .

٤ — طلبه بی لایقی وجهه آیشدیرمق ایچون مثاللری چوغا ته لی
واوصیراده ایچنده بولنیلان احوال و مشاهده قلنان مناظر و اوصافه
موافق صورتده کتابده کی مثاللری تعدیل ایتمه لی ولکن بونی حاله مناسب
طرزده یاقه لیدر .

درسک ایکنجی نصفنده معلم افتدی سماعی قسمک کلهری و جمله لری
اوقومه لی ، سوکره طلبه یه اوقومه لی و بویله جه طلبه اودرسده کی کله رک

هېسنى معلمك معاوتنه محتاج اولقسزىن بلا تردد او قويه جق حاله كلنجيه
قدر دوام ايمه ليدر .

کتابك ايکنجى يعنى قرائت قسه منده زعايت ايديله جك قوده کلنجيه:
۱ — معلم اولامو موضوعى كافي درجه ده آكلاته رق مشاركت فکره
خادم اولاجق مقدار مناسبه براق سطرى او قور. صوکره بو او قونان
قسى طلبه تکرار ايده رك تلفظ خطاسى وارسه معلم طرفندن دقتله
تصحیح اولنور .

۲ — معلم بعده بو او قونان عبارده لره عائد برچوق سؤالير ايراد ايدر.
بو سؤالير هر قرائت درس نك نهايتنده مندرج بولنانلر كى موضوعه
مناسب اوليدر . كچمش كلهر اوزرينه بللمناسبه نه قدر چوق سؤال
ترتيب اولنورسه طلبه اودرجه ترقى كوسترر. طلبه اكر جوابده تردد
ايدرسه معلم اونك يرينه جواب ويره رك بومعاوتى جواب كافي آلنجيه
قدر تکرار ايدر . اكر طلبه اوسؤالده كى كلهر ك معناسى بيله مديكنى
ينه اظهار ايدرسه معلم آرتق اصراردن واز كچمه ليدر ، زيرا بو حال
طلبه نك ذهنى او آنده فائده سزيره بورمقندن باشقه برنتيجه ويرمز .
بويه برحاله يا اوسؤالى او ائنده بوسبوتون ترك ايمه لى يا خوددها قولاي
برسؤال ايله دولاشه رق تدریجاً اولكینه كلك صورتى اختيار ايمه ليدر .

۳ — درس ائناسنده اولجه ذكرى كچمه مش يكي فعل تصادف
ايدليكي وقت معلم اوفعلك مضارعنى تختميه يازار . بعده سؤالير
وجوابلره اوفعلك مختلف شخصلرني طلبه يه سويله تير .

۴ — هر درس بركره قرائت ومكمله ايله ايجه تطبيق ايدلكدن
صوکره طلبه اونى از برله مليدر .

۵ — معنالى حسى وباطنى اولان فعلىرى مجرد اولارق قولاليمه رق

اونلری برجهء تطبیقیه ایچنده تفهیم ایتمهلی و فعللرک مختلف زمانلری
دخی بویله جه باشقه کلهلره باغلیه رق حقیقی و واقع برحاله افراغ صورتیه
استعمال ایله لیدر . مثلاً (بیلیمک) فعلنی « اسمی بیلیرمیسکنز ؟
اسمی نه دن بیلورسکنز ؟ بیلیرمیسکنز که فلان شی سزک او طه کزده در ؟
جیمده قاچ غروش وار بیلیرمیسکنز ؟ » کی مختلف یرلرده سویله یره رک
ا کلامه لی وینه مختلف زمانلری بالفرض « بو آدم نیچون یورغوندر ؟
چونکه چوق یورومشدر . هفته ده قاچ درس آلیورسکنز ؟ کچن سنه
درس آلدیکزمی ؟ کله جک سنه درس آلا جقمیسکنز ؟ » کی تطبیقات
ایله او کره تمه لیدر . بو درس لر ، یوقاریده بیان ایدلیدیکی وجهه قرائت
ومکمله تطبیق ایدلرکن صو کره برده معلم طرفندن املا یازدی رلق
صورتیه طلبه نك دفترینه کچمک ومعلم طرفندن معاینه ایدلرکن صو کره
حظ ایدلک لازمدر .

معلم برلیچک بالاده کی مطالعاتی اوزون مدت واقع اولان تجارب
عیدیه سی نتایجندن بولمغله هر حالده واجب الاتباع اولدینی کی وضع
ایتدیکی اصولک متمر و منید اولسنی تأمین ایده جک مهم اساسلری
احتوا ایدلرکندن بواصول تدریسک مقصد تعلیمه عدم کفایتنی ادعا
ایده جک اولانلرک مذکور اساسلره دقت ایتیه رک کتابده کی کله وجهه لری
تکرار ومقایسه طریقله امثله کثیره یه تطبیق خصوصنی اهما ل ایدلرک رینه حکم
اولنور . چونکه برچوق لسانلرک تعلیمنده بلا استثنا موفقیت کوسترمش
اولان بر اصولک دیکر بر لسانده عاجز قالمه سی معقول اولسه کر کدر .

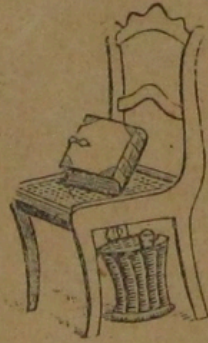
EK B Berlitz Arapça Kitabı Fiziksel Özellikleri

الدَّرْسُ الثَّلَاثُ

ولد

سلة

بنت

فَوْقَ . تَحْتَ . أَمَامَ . خَلْفَ . وَرَاءَ . يَمِينِ . يَسَارِ . عِنْدَ . مَعَ
الْكِتَابِ عَلَى الْكُرْسِيِّ . السَّلَّةُ تَحْتَ الْكُرْسِيِّ الْوَرَقُ
فِي السَّلَّةِ الْوَلَدُ أَمَامَ الْكُرْسِيِّ . الْبِنْتُ خَلْفَ الْكُرْسِيِّ . الْكُرْسِيُّ
بَيْنَ الْوَلَدِ وَالْبِنْتِ . مَا السَّلَّةُ خَلْفَ الْكُرْسِيِّ وَلَكِنْ تَحْتَهُ .
مَا الْكِتَابُ تَحْتَ الْكُرْسِيِّ وَلَكِنْ فَوْقَهُ . مَا الْبِنْتُ خَلْفَ
الْكُرْسِيِّ وَلَكِنْ أَمَامَهُ . أَنَا خَلْفَ الْمَكْتَبَةِ . أَنْتَ أَمَامَ الْحِوَانِ .
هُوَ وَرَاءَ الْبَابِ . أَنْتِ خَلْفَ السَّارَةِ . هِيَ عِنْدَ النَّافِذَةِ .
أَنَا كَمَالُ الدِّينِ . هَذِهِ فَاطِمَةُ . أَنَا حَامِدٌ لَا مُحَمَّدٌ . مَا عِنْدَنَا أَحَدٌ .
مَا مَعِيَ شَيْءٌ .

١ واحدة ٢ اثنان ٣ ثلاث ٤ أربع ٥ خمس ٦ ست

٧ سبع ٨ ثمان ٩ تسع ١٠ عشر

أين الكتاب ، السلة ، الورق ، الولد ، البيت ؟

هل الكتاب تحت الكرسي ، فوق الكرسي ؟

هل الولد خلف الكرسي ؟ هل البيت أمام الكرسي ؟

هل الكرسي بين الولد والبيت ؟

أين أنا ، أنت ، هو ؟ من أنا ، أنت ، هو ، هذه ؟

أحمد أنت أم محمود ؟ أفاطمة هذه أم زينب ؟

أنت خلف الحوان ؟ من الذي بين الكرسي والحوان ؟

كم قوافد الحجر ؟ كم بابا لقر قتيك ؟

كم قلماً معك ؟ كم دواة عندك ؟

كم أريكة في حجرةك ؟ أفي الحجره كراشي ؟

ماذا يوجد في هذه الحجره ؟ أ عندك أحد ؟

هل معك شيء ؟ كم قرشا معك ؟

كم لو نأ تعرف ؟

في العرقة

السلة تحت

ما في السلة إلا

معي قلم رصاص مثل

كتابك .. ما هو .. من ..

عندي .. ولكن ما عندي ..

هذا البساط .. لكننه ..

١١ أخذ عشر كتابا ١٢ أثنأ عشر قلم رصاص ١٣ ثلاثة عشر

لوحا ١٤ أربعة عشر دفترأ ١٥ خمسة عشر ظرفأ ١٦ ستة

عشر ١٧ سبعة عشر ١٨ ثمانية عشر ١٩ تسعة عشر ٢٠ عشرون

EK D Berlitz Fransızca Kitabındaki Metodun Aslına Uymayan Çeviri Temelli Sayfa Düzeni

تدریس السنه ایچون برلیج اصولی ۳۵

Le tablier

Une dame

Une demoiselle

La robe

Le corsage a deux manches. * قورسازک ایکی قولو واردر .
 Le corsage a des manchettes et un col. قورسازک قولریله یقمسی واردر .
 Madame a un manteau. مادامک بر مانتوسی وار .
 Madame a une robe longue. مادامک اوزون پرستائی واردر .
 La robe de Madame est plus longue que la robe de la demoiselle. مادامک قستائی خاتم قیزک قستاندن اوزوندر .
 Madame a une jaquette. مادامک بر جاکتی واردر .
 Elle a un parapluie à la main droite. آنک صاغ النعمه بر شمشیه واردر .
 Elle a un bonnet sur la tête. آنک باشنده بر یونه (تقیه) واردر .
 Madame est plus grande que la demoiselle. مادام ، خاتم قیزدن دهها بویوکدر .
 La demoiselle a de longs cheveux. خاتم قیزک اوزون صاچلری واردر .
 Qu'est-ce que Madame a à la main droite? مادامک صاغ النعمه نه واردر .
 La demoiselle a un éventail^(۱) à la main. خاتم قیزک النعمه بر یلیازه واردر .

*) بدنه مخصوص بلدن یوقاری کییلان البسه.

(1) travail — مئفس — soupirail — مینا — émail — مرجان — corail — اماره سندی — Bail
 این — vantage ایکی قنادلی قیو — vitrail بیوک بیجره: کلهزی چهارنده مئفس — coraux, baux
 ایندوب بو بندی کلهمن ماعدا ail ایله نهایطان بالجه کلهز چهارنده بر (s) آلیز .
 Ex: Un éventail, des éventails.

تعلیم و مکالمه لسان فرانسوی ۳۴

Combien ai-je de gants? نیم قاج ال دیونم واردر .
 Vous avez deux gants. نیم صاغ الم ایچون بر وصول الم ایچون بر ال دیونم واردر .
 J'ai un gant pour la main droite et un gant pour la main gauche. بو ال دیون صاغ ال ایچوندر .
 Ce gant est pour la main droite.

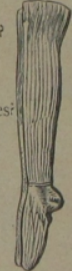

La cravate

La manchette

Le faux col

Avez-vous un faux col? بر قهنگیز واری ؟
 De quelle couleur est le faux col? قاج قولام واردر ؟
 Le faux col est blanc.
 Combien ai-je de manchettes? قاج قولام واردر ؟
 De quelle couleur sont les manchettes?

La botte

La bottine

Le bas

Le soulier

Combien de souliers avez-vous? قاج قوندره کز واردر ؟
 De quelle couleur sont les souliers? چورابله نه رنگده درلر ؟
 De quelle couleur sont les bas? قیسه قونجلی چورابکز واری ؟
 Avez-vous des chaussettes? بوتینی کییرسکز چییمه می ؟
 Mettez-vous des bottes ou des bottines? روبانک بر قورساز ایله بر قستائی (انتککی) واردر .
 La robe a un corsage et une jupe.

کلیک . Venir.

Je viens. کایرم .
 Tu viens. کایرسک .
 Il, elle vient. کایر .
 Nous venons. کایرز .
 Vous venez. کایرسکز .
 Ils, elles viennent. کایرلر .

کیتمک . Aller.

Je vais. کایدوم .
 Tu vas. کایدرسک .
 Il, elle va. کایدر .
 Nous allons. کایدرز .
 Vous allez. کایدرسکز .
 Ils, elles vont. کایدرلر .

EK E Berlitz Polis Memurlarına Fransızca öğretirken, 1907

EK F Providence Gazetesi'nde Yayımlanmış Berlitz İlanı, 1 Temmuz 1878

Music, Drawing, and
Jail M.W.P.M. C. C. BRADY, Principal.

Languages.

PROF. BERLITZ, a native German and former resident of France, of late a teacher of English branches in this country, will receive pupils in Ancient and Modern Languages, especially in French, German and Latin; THREE MONTH'S DAILY INSTRUCTION FOR \$10.

Rooms light and pleasant; method original and easy; very little memorizing required; rapid progress guaranteed; individual instruction to every student; a few days' trial free; students not confined to any one hour.

Special attention to Conversation and Correspondence in French and German. Highest references, foreign and American. Apply, between 8:30 and 5 o'clock, at Room 21, Hopkin Homestead Building, 103 Westchester street. Use the elevator.

(13) 11 j023

TRAINING SCHOOL FOR

EK G Berlitz Metodu'nun Aldığı Bir Ödül

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Ümmü Gülsüm UZ

Doğum Tarihi ve Yeri: 19/09/1998 Tokat

E-posta: ummu1998gulsum@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans: 2022, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Arapça Öğretmenliği (Tam Burslu)

Lise: 2016, Sultanbeyli Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi

MESLEKİ DENEYİM:

2023, MEB Arapça Öğretmeni